

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ APOSTÓL MARCOS

*Yen'e chi ngaⁿ'a Juan chi ngɛɛdínuŪⁿnīⁿ
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)*

¹ 'Túúcā chí ngaⁿ'a nduudu ngai yen'e Jesucristo chí Daiya Dendyuūs.

² 'Iiⁿ'yāⁿ profeta Isaías miiⁿ chí ngaⁿ'a nduudu yen'é Ndyuūs ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ dinguúⁿ yā tan'dúúcā chí caⁿ'a Ndyuūs, 'tíicā:

'Úú dicho'ó 'aama 'iiⁿ'yāⁿ chi caaⁿ'máⁿ yā nduudu yen'é nanááⁿ ndís'tiī.

³ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní caⁿ'a yā ndúúdú ngai na yán'āa cuŪⁿmáⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: Cuundiyaáⁿ nī yúúⁿí yen'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúⁿí cuaacu caavá yā Didɛɛvé nī staava yen'é nī ní cuuvi 'cuaáⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴ 'Tíicā Juan miiⁿ ní chɛɛdínuŪⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yán'āa cuŪⁿmáⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a cuáácú sá chí 'iiⁿ'yāⁿ ndaacadáámí yā yen'é nuuⁿndi yen'é yā ní cuɛɛdínuŪⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'e sa, naati Ndyuūs nadich'ɛɛcú yā nuuⁿndi yen'é yā. ⁵ Ní n'deee 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yán'āa Judea ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yáāⁿ Jerusalén can'dáa yā chí 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿ'a Juan miiⁿ. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā nuuⁿndi yen'é yā nanááⁿ Ndyuūs níícú Juan miiⁿ ní chɛɛdínuŪⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ na yíícú Jordán.

⁶ Catecai Juan miiⁿ ní nín'dai ndúú^{cū} yuūdū^{ye} 'iiti camello. Ní cinturón^{ye} 'ē sa ní díí^{má} 'iiti. Ní chí che'e sa ní 'iiti langostas ndúú^{cū} ñ'di'i^{ye} 'ē 'iiti 'yáaⁱ chí véé^{cu}εti. ⁷ Juan miiⁿ ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu^{ye} 'é Ndyuūs. Ní caⁿ'a sa: Cuayiivi^{ye} 'é 'úú cuchii 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεε taavi cá poder^{ye} 'é yā nguée^{ti} 'úú. 'Úú ní nguée^{neen}é n'dai 'úú chí cuuví^{di} 'n'daatií yí^{má} 'ē ndaacuú^{ye} 'é yā. ⁸ 'Úú ní ngēēdínūⁿ 'n' ndís'tií ndúú^{cū} nuūⁿ 'n' naati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuēēdinuūⁿ 'ni yā ndúú^{cū} Espíritu N'dai^{ye} 'é Ndyuūs.

*Juan miiⁿ chēēdínūⁿ 'n' sa Jesús
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)*

⁹ Nguuvi 'eeⁿ Jesús miiⁿ chiicá yā^{ye} 'é yāāⁿ Nazaret^{ye} 'é yāⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ ní chēēdínūⁿ 'n' sa Jesús miiⁿ na yíicú Jordán. ¹⁰ Taachi Jesús can'daa yā na nuūⁿ 'n' miiⁿ, cuin'diichíⁿ nī. N'diichí yā chí nanguaāⁿ nanguuvi ní Espíritu N'dai^{ye} 'é Ndyuūs ní cuch'éēⁿ vmnaaⁿ 'é yā tan'dúú^{cā} 'áamá paloma 'tíicā. ¹¹ Ch'iindiveēⁿ Jesús 'áamá nduudu chí chiicā^{ye} 'é nánguuví chí caⁿ'a: Díí Daiyá chí neⁿ'e taaví ní yeenú taavi cáávā^{dii}.

*Yááⁿ'nguīnūⁿ neⁿ'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)*

¹² Cuayiivi miiⁿ ní Espíritu N'dai^{ye} 'é Ndyuūs candēē Jesús na 'áamá yāⁿ'āa cuū^{má} 'naachi nguée^{ch}εεtinée^{'ii} 'yāⁿ. ¹³ Jesús miiⁿ ní canée yā miiⁿ 'uuví ngēεcu nguuví naachi véé^{'iiti} chí taaⁿ. Ní yááⁿ'nguīnūⁿ miiⁿ ní n'diichineeⁿ sa Jesús chí dííⁿ

yā nuuⁿndi naati nguée^é dinuuⁿndí yā. Níicú ángeles ndaá yā ní diíⁿ yā cuidado Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea (Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Cuayiivi taachi s'nuúⁿ yā Juan chi chεεdinuūⁿnīⁿ 'iiⁿyāⁿ vácūū, Jesús miiⁿ ndāa yā na yáⁿ'āa Galilea, ní caⁿ'a yā nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. ¹⁵ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Āā snuū ca'a tiempo naachí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs ní 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ. Nandaacadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é nī ní cu'teenú nī nduudu cuaacu chi ngai chi yeⁿ'e Cristo.

Jesús yaa'ví yā cuūúⁿ saⁿ'ā chí itungaáⁿ 'yaācā (Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús miiⁿ ní cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā chi nguuvi Galilea, taachí n'diichí yā Simón ndúú^cū 'dínū sa Andrés. Sáⁿ'ā s'eeⁿ ní saⁿ'ā chí itungaáⁿ 'yaācā, ní ngī sa yaānā yeⁿ'ē sa chεeti nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā tī saⁿ'ā s'eeⁿ itungaáⁿ sa 'yaācā na nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā. ¹⁷ Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Cuchíi nī, caⁿ'á nī nduū^cú ní 'úú ní diíⁿ chi in'nuúⁿ nī 'iiⁿyāⁿ chi cuuvi caⁿ'á yā nduucú. Ní tan'dúú^cā chi ndís'tīi tungaáⁿ nī 'yaācā yeⁿ'e nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā 'tíicā ngaⁿ'a nī ndúú^cū 'iiⁿyāⁿ chí caⁿ'á yā nduū^cú.

¹⁸ Hora miiⁿ nūuⁿ saⁿ'a s'uuⁿ s'neeⁿ sa yaānā yeⁿ'ē sa ní cueⁿ'e sa ndúú^cū Jesús.

¹⁹ Tuu'mi Jesús miiⁿ ní cueⁿ'é yā 'tεε 'téé ní ndaacá yā saⁿ'a chí nguuvi Jacobo ndúú^cū Juan chí 'diinū sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní daiya Zebedeo ní snee sa na 'aama barco ní n'diyaata sá yaānā yeⁿ'ē sa. ²⁰ Jesús 'caí yā

sa'n'ā s'ee'n. Sa'n'ā s'ee'n ní nan'dáa sa na barco naachi snée sa ndúúcū chiida sa n'diyaata sá yaānā yen'e sa. Ní s'nee'n sa chiida sa Zebedeo ndúúcū mozos yen'e yā ní cue'n'e sa ndúúcū Jesús.

'Áámá sa'n'ā chi véε espíritu yen'e yáá'n'guiinūu'n
(Lc. 4.31-37)

²¹ Jesús mii'n ní ndaá yā na yāān Capernaum ndúúcū sa'n'ā s'ee'n. Ní ca'áámá ca'áámá sábadó, nguuvi chi ntaavi'tuunúú'n 'ii'n'yān s'ee'n, Jesús cue'n'é yā na yaacū sinagoga ní chí'cueen yā 'ii'n'yān. ²² 'Ii'n'yān s'ee'n nge'n'e yiinu yā yen'e chí Jesús nga'n'a yā; tí ngí'cueen yā tan'dúúcā 'ii'n'yān chí nga'n'ā ntii'nyú'n yā, nguée tan'dúúcā 'áámá maestro yen'e ley. ²³ Ní chεeti yaacū sinagoga mí'n canée 'áámá sa'n'ā chí véé espíritu yen'e yáá'n'guiinūu'n ndúúcu sa. Ní espíritu mii'n n'gai yen'e sá: ²⁴ N'diī Jesús yen'e yāān Nazaret, cu'née'n nī nús'uu. ¿Dé'ē canée yen'é 'nū nduucú nī? ¿'Áá ndaá nī chí di'cuiinú nī nús'uu? 'Úú ní n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'ii'n'yān chí n'dai chí daiya Dendyuūs n'diī.

²⁵ Jesús mii'n ní yaa'vi née'n yā espíritu yen'e yáá'n'guiinūu'n, ní ca'n'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi dí, níicú nan'dáa dí yen'e sa'n'á tīl.

²⁶ Tuu'mi ní espíritu yen'e yáá'n'guiinūu'n diī'n chí chitá'āa 'áámá ataque sá'n'a 'cūū. Ní 'cai yiicú espíritu mii'n, ní nan'daā espíritu mii'n ná cuerpo yen'e sá'n'a 'cūū. ²⁷ Ní nducyáácá 'ii'n'yān che'n'e yiinu yā yen'e chuū ní tiingūūnee'n yā nguaa'n maa'n yā ndúúcū vi'l: ¿Dé'ē chuū? ¿Dé'ē chí ngai chí ngí'cueen 'ii'n'yān 'cúú? 'Íi'n'yān 'cúū ní véé poder ca yen'é yā ní ngí nga'n'a ntii'nyú'n yā yen'e espíritus yen'e yáá'n'guiinūu'n ní n'giindivéé'n espíritus yen'é yā.

28 Maā'nch'εεtē nuūuⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yān n'giindiveēⁿ yā yeⁿ'e chi diiⁿ Jesús miiⁿ, 'iiⁿ'yān yeⁿ'e núúⁿmáⁿ ná yáⁿ'āa yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'é indáⁿ'ā Simón Pedro (Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Taachí n'daā Jesús na yaacū sinagoga Jesús miiⁿ ní cuen^e yā ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan ná vaacu Simón ndúúcu Andrés. 30 N'daataá chí indáⁿ'ā Simón miiⁿ ní ngúta yā. Ndéē 'iiⁿ'nūuⁿ 'iiⁿ'yān miiⁿ ní candiití yā. Ní 'iiⁿ'yān na vaacu yā caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ chí n'daataá miiⁿ ní ngúta yā. 31 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ndaa yā nanáán n'daataá míⁿ ní sta'á yā ta'a tá ní nadicuéeⁿ yā táⁿ'ā. Níícú chiviī 'iiⁿ'nūuⁿ miiⁿ hora miiⁿ taachi nadicuéeⁿ yā n'daataa miiⁿ, ní tucá'a tá diiⁿ tá mandados yeⁿ'é 'iiⁿ'yān s'eeⁿ chi che'e yā.

Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chi nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yān nduūvā yeⁿ'e yā (Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 Cuayiivi taachí 'āā chiiya 'yáⁿ'ā ní 'āā 'da'a miiⁿ, 'iiⁿ'yān s'eeⁿ ní ndaa yā nanáán Jesús miiⁿ ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yān chí ngúta yā ndúúcu 'iiⁿ'yān chí véé espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūuⁿ ndúúcu yā. 33 Ní nducyáácá 'iiⁿ'yān yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní ndaa yā na cheendi va'āī naachi canée Jesús miiⁿ. 34 Ní Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chi nanduuva yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yān chí véé n'deee náán n'dai ca'ai yeⁿ'é yā. Ní diviī yā n'deee n'dái espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinuuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yān s'eeⁿ. Nguéé 'cuúⁿ yā chí espíritus s'uuⁿ caāⁿ'maⁿ, caati espíritus s'uuⁿ ní deenu du'ū chí Jesús miiⁿ.

*Jesús nga'n'a yā nduudu cuaacú ye'n'e Dendyuūs
na yá'n'āa Galilea
(Lc. 4.42-44)*

³⁵ Táámá nguεεtiyaaⁿ 'da'ā ca, Jesús miiⁿ ní ncuéeⁿ yā ní can'dāa yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ní cuen'e yā 'áámá lado ye'n'e yāāⁿ miiⁿ naachi nguéeⁿ 'iiⁿyāⁿ ní miiⁿ caaⁿ'maⁿngua'á yā. ³⁶ Simón miiⁿ ndúúcū tanán'ā compañeros ye'n'e sa chen'e yā n'nuúⁿ yā Jesús. ³⁷ Taachí ndaaca yā Jesús miiⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'diī Jesús, nducyáácá 'iiⁿyāⁿ in'nuúⁿ yā n'diī.

³⁸ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Can'ā yú tanán'ā yāāⁿ chi snée na niiⁿnuúⁿ, ní 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'maⁿ yú nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs miiⁿ ti cáávā chuu chi cuchií.

³⁹ Jesús miiⁿ ní cachiicá yā núúⁿmán yāāⁿ cuaaⁿ na yá'n'āa Galilea. Ní nga'n'a yā nduudu cuaacú ye'n'é Ndyuūs miiⁿ na yāacū sinagogas ye'n'e yāāⁿ s'eeⁿ. Ní divíi yā espíritus ye'n'e yaaⁿ'ngiinūⁿ ye'n'e 'iiⁿyāⁿ.

*Jesús diīⁿ yā chi nduūvā ye'n'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcū
ca'ai lepra
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)*

⁴⁰ 'Áámá saⁿ'ā chi canée ca'ai chí ín'duuti yuutē ye'n'e sa ndaa sa nanááⁿ Jesús, ti neⁿ'e sa caaca sa 'áámá favor ye'n'é yā. Ní chíintiiⁿya sa ní caⁿ'a sa: N'diī Jesús, ndúútī chi n'diī neⁿ'e nī, diīⁿ nī chí nduūvā ye'n'é.

⁴¹ Jesús ní nduuvī ya'āī 'íínu yā saⁿ'ā miiⁿ, ní tuu'ví yā saⁿ'ā ndúúcū ta'a yā ní caⁿ'a yā: Táácā nguéeⁿ. 'Úú neⁿ'é. Diī saⁿ'ā, 'āā nduuvá ye'n'e di.

42 Taachí ca'n'a Jesús 'tuucā, chivii ca'ai chi in'duuti yuute ye'n'e sa ní nduūvā ye'n'e sa, ní deεve sa. 43 Tuu'mi ní Jesús mii'n ní yaa'vi yā sa'n'ā mii'n chí cuna'n'a sa na vaacu sa, naatí néé ca'á yā cuidado sa'n'a mii'n ní yaa'vi yā sa'n'a mii'n: 44 Díí, cun'díichí dí, nguée cuuvi di mar 'áámá 'ii'n'yān chi nanduūvā ye'n'e di. Cuen'e di ní 'cuu'n'mi'n di maa'n cuerpo ye'n'e di nanáán chiiduú chi nduūvā ye'n'e di. Ní ca'a di ofrenda tan'dúúcā chi nga'n'a ley ye'n'e Moisés mii'n cáávā chi nduūvā ye'n'e di ní cáávā chi deεve cuerpo ye'n'e di. 'Tíicā nducyáácá 'ii'n'yān snaa'n yā chí 'āā nduuvā ye'n'e di.

45 Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n ní cuna'n'a sa ní ca'n'a sa chii sa n'dee n'dái 'ii'n'yān tan'dúúcā chi chii ndúúcu sa. Ní cáávā chi dii'n sa 'túúcā, Jesús mii'n ní 'āā ntée che'n'e nguūvi yā mar 'áámá yāān, ti 'ii'n'yān s'een' snaa'n yā 'ii'n'yān. Ní Jesús cuen'é yā ye'n'e yāān mii'n, ní cachiicá yā 'áámá lado ye'n'e yāān s'een' naachi nguée ch'εetinée 'ii'n'yān; naati 'ii'n'yān ye'n'e nducué'n'e yāān ní n'dāa yā chi n'diichi yā Jesús mii'n.

2

Jesús dii'n'yā chi nduūvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā chi nguée ngüi inu'u sa

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Cho'ōo nguuvi s'uu'n, Jesús mii'n ní nguεecunée yā ndaa yā na yāān Capernaum. Ní 'ii'n'yān nga'n'a yā chi Jesús canée yā na va'ai mii'n. 2 Maa'nch'εetē nūu'n na va'ai naachi canée Jesús mii'n nduuvi-daamá 'yaa'n n'dái 'ii'n'yān, ní 'āā ntée tunée cheendi va'āi mii'n chí ch'εeti núūn 'ii'n'yān s'een'. Ní Jesús mii'n nga'n'a yā nduudu ye'n'e Ndyuūs. 3 Tuu'mi ní ndaā

na cuūuⁿ sáⁿ'ā ndεε yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa. ⁴ Nguéé chiī sndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ti neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ snúuⁿ yā. Cuchéε yā cuaaⁿ tiíⁿ va'ai nī nadivíi yā na n'duuví táátá tiíⁿ va'āī miiⁿ. Ch'íínú n'guaaⁿ yā miiⁿya dichó'o yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa na yiivε yeⁿ'ē sa ní ndεε sa naachi cheendii Jesús miiⁿ. ⁵ Taachi Jesús n'diichí yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ véé vaadi i'téenu nanáaⁿ yā, caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa: Díí, daiyá, núúⁿndí yeⁿ'ē dī 'úú ní nch'εécú.

⁶ N'duuví maestros yeⁿ'e ley miiⁿ chí vεεté yā miiⁿ, nadacádíínuuⁿ yā 'tíicā na staava yeⁿ'é ya. ⁷ ¿Dε'ε cúuví chí 'tíicā ngaⁿ'a sáⁿ'a 'tíí? Ngaⁿ'a sa yeⁿ'e dendu'ū chi nguéé n'daācā chi contra yeⁿ'e Ndyuūs, ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuví dííⁿ yā nadach'εécú yā nuūⁿndí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, ti dámaaⁿ Ndyuūs. ⁸ Jesús miiⁿ ní deenu yā dε'ε chí nadacádíínuuⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ, ní caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Dε'ε cúuví chí 'tíicā nadacádíínuuⁿ ndís'tíi na staava yeⁿ'é nī? ⁹ ¿'Áá nguéé ngiⁿ'íi ca chi caaⁿ'máⁿ cuuvi saⁿ'a ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa: Nuūⁿndí yeⁿ'ē dī ní 'āā nch'εécú yeⁿ'ē dī, o 'úú caaⁿ'máⁿ: Ndúcuééⁿ dī, ní nadícuééⁿ dī yiivε yeⁿ'ē dī ní caaca dī? ¹⁰ Ní caāvā chi ndís'tíi inaáⁿ nī chuū, níicú cadiinuūⁿ nī chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní véé poder yeⁿ'é yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nadach'εécú ya nuūⁿndí. Tuuⁿ'mi ní caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa: ¹¹ Díí saⁿ'ā, nducuééⁿ dī, ní nadacuééⁿ dī yiivε yeⁿ'e dī ní cunaⁿ'a dī na vaacu dī.

¹² Saⁿ'a chi ngiītā miiⁿ nducueeⁿ sa, ní nadacuééⁿ sa yiivε yeⁿ'e sa, ní nan'daa sa miiⁿ. Ní nducyaaca

'ii'yān n'diichí yā chuū ní che^{n'e} yiinú yā ní dich'εεté yā Ndyuūs. Ní nga^{n'a} yā: Mar 'áámá vmné^{n'ēe} nguéeⁿ n'diichi yú dendu'ū chi 'tuucā.

*Jesús yaa'ví yā 'áámá sa^{n'ā} chi nguuví Leví
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)*

¹³ Cuayivi Jesús miiⁿ che^{n'e} yā cuaaⁿ 'díituú nuūⁿnī'yā^{n'ā}. Ní taachi nducyaaca 'ii'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā, ní Jesús miiⁿ ní chí'cuéeⁿ yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴ Ní taachi cachiicá Jesús miiⁿ, n'diichí yā 'áámá sa^{n'ā} chi nguuví Leví, chí daiya Alfeo. Véé sá naachi véé 'ii'yāⁿ chí inn'guεε ye^{n'e} impuestos. Ní Jesús ca^{n'a} yā chíi yā sa^{n'ā} miiⁿ: Díí sa^{n'ā}, cuchíi dí ca^{n'ā} di nduucú. Tuu'mi ní Leví miiⁿ nducueeⁿ sa ní cue^{n'e} sa ndúúcū Jesús miiⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Leví miiⁿ diiⁿ sa invitar Jesús miiⁿ chí ca^{n'ā} yā na vaacu sa ní che^e yā ndúúcū sa. Neené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ chí inn'guεε ye^{n'e} impuestos ndúúcū 'ii'yāⁿ chí véé nuuⁿndi ye^{n'e} yā ndaá ntúuⁿ yā. Ní 'yaaⁿ n'dái yā ch'εεté yā na mesa daama ndúúcū Jesús ndúúcū discípulos ye^{n'e} yā ti neené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ chí cue^{n'e} yā ndúúcu yā. ¹⁶ Ní taachi maestros ye^{n'e} ley ndúúcū 'ii'yāⁿ fariseos n'diichí yā chí Jesús ní nge^e yā ndúúcū nducyaaca 'ii'yāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní ca^{n'a} yā chíi yā discípulos ye^{n'e} Jesús: ¿De'ē cúúví chí maestro ye^{n'é} nī véé yā nge^e yā ní ngi'i yā ndúúcū 'ii'yāⁿ chí inn'guεε ye^{n'e} impuestos ndúúcū 'ii'yāⁿ nuuⁿndi?

¹⁷ Taachí Jesús ch'iindiveeⁿ yā chuū, tuu'mi ní ca^{n'a} yā chíi yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ: 'Ii'yāⁿ chí nguéeⁿ ngíta yā nguéeⁿ ne^{n'e} yā 'aama médico. Dámaaⁿ 'ii'yāⁿ chí ngiitā ne^{n'e} yā chí cuuvi yícú yā. 'Úú ní nguéeⁿ cuchíi chí yaa'ví 'ii'yāⁿ chí nadacadiinúún yā chí

ch'εεεε maaⁿ yā chi nguéeⁿ dinuuⁿndí yā caati chí yaa'ví 'iⁿyāⁿ chi véeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

'Iⁿyāⁿ nítiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'e chí nguεε ca'diinú yā

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 'Áámá tiempo taachi discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcū fariseos ca'diinúⁿ yā, náⁿā 'iⁿyāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ē cuuvi chí ca'diinúⁿ discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcū 'iⁿyāⁿ fariseos miiⁿ naati discípulos yeⁿ'é nī nguéeⁿ ca'diinúⁿ yā?

19 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā 'iⁿyāⁿ s'een: ¿'Áá ca'diinúⁿ 'iⁿyāⁿ chi ndíí yā invitado naachí n'giindivaacu 'iⁿyāⁿ 'naaⁿ chí sán'ā chí n'giindivaacu sa canéeⁿ sá ndúúcu yā? Ndúúti chí canéeⁿ saⁿā chí n'giindivaacu sa miiⁿ, nguéeⁿ cuuví ca'diinúⁿ yā. 20 Naati cuchii tiempo taachí ch'ií saⁿā chí n'giindivaacu sa tuu'mi ní cuuvi ca'diinúⁿ yā.

21 Mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguéeⁿ cuta'á yā 'áámá tááⁿ tiinūⁿ ngai chí 'āā nguéeⁿ naaⁿnu yā chí 'iindi'yaatá yā yeⁿ'ē na catecai ndiicúú yeⁿ'e yā. Ndúúti chí dííⁿ yā 'tíicā, maáⁿ tiinūⁿ ngai miiⁿ ní cáancuūⁿ cú'teeⁿ tiinūⁿ ndiicúú miiⁿ. Níicú cuuví ch'εεεε ca naachí ndíí n'teeⁿ. 22 'Tiicá ntuūⁿ mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguéeⁿ caaⁿn'yúⁿ yā vino ngai na bolsa yííⁿmáⁿ ndiicúú yeⁿ'e vino tan'dúúicā chí dííⁿ 'iⁿyāⁿ ndiicúú. Nduuti chí dííⁿ yā 'tíicā vino ngai miiⁿ ní dí'cuūⁿ yííⁿmáⁿ ndiicúú miiⁿ ní cuuvi ndai vino miiⁿ ndúúcū yííⁿmáⁿ. Chííⁿ chí vino miiⁿ canéeⁿ chí 'cueēⁿ na bolsa yííⁿmáⁿ ngai.

*Discípulos yeⁿe Jesús miiⁿ ní tiicú yā trigo nguuvi
sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)*

²³ 'Áámá nguuvi chí sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel Jesús miiⁿ ndúúcū discípu^los yeⁿe yā cho'ó yā 'áámá campo naachi véé trigo ní discípu^los yeⁿe yā ní tucá'a yā tiicú yā yááⁿ miiⁿ yeⁿe trigo taachi cho'ó yā. ²⁴ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī cuin'díichí nī, ¿dé'ē cúúví chí diiⁿ discípu^los yeⁿe nī chí nguεε canéé chí diiⁿ yú nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ?

²⁵ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā fariseos: ¿'Áá nguée n'geēⁿ ndís'tiī chí diiⁿ David miiⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí cachiica ndúúcu yā taachi cuiicu yā? ²⁶ David miiⁿ ní sndáa yā ná yáacū yeⁿe Ndyuūs taachi saⁿ'ā chí nguuví Abiatar ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿe chiiduú ch'εεε ca. Ní David che'é yā panes yeⁿe nátai yeⁿe Ndyuūs chí dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní David miiⁿ caⁿ'a yā pan miiⁿ 'iiⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu yā. Ní che'e yā.

²⁷ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ: Nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ yā canéé chí cuuví yeⁿe saⁿ'ā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati nguée saⁿ'ā chí cuuvi yeⁿe nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ saⁿ'ā. ²⁸ Cáávā chuū chííⁿ chí Saⁿ'ā chí Daiyá Dendyuūs cuuví caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ ntúuⁿ sa yeⁿe nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ.

3

*Saⁿ'ā chí ntí'i ta'a sa
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)*

¹ Jesús miiⁿ ní chindáā ntúuⁿ yā na yáacū sin-agoga. Ní miiⁿ canee 'áámá saⁿā ndúúcū ta'a sa chí ntí'i. ² 'Iiⁿyāⁿ fariseos ní neⁿ'é yā n'diichi yā nduuti chí Jesús miiⁿ chí ndúuvā yeⁿ'ē saⁿā miiⁿ caati nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿyāⁿ. Ní fariseos cuuví caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús. ³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿā chí ntí'i ta'a sa miiⁿ: Nducuééⁿ dí ní cueendii di naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ.

⁴ Jesús miiⁿ ní ntinguuneeⁿ yā saⁿā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Dé'ē diiⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ yú? ¿'Áá cuuvi chí diiⁿ yú cosas chí n'daācā o cosas chí nguéé n'daācā? ¿'Áá n'daācā chí nguaⁿ'āi yú vida yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ o chí 'caaⁿ'nūⁿ yú 'iiⁿyāⁿ? 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'εεtinéé 'díⁿ yā. ⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní n'diichi yuudú yā saⁿā s'eeⁿ ní s'neeⁿ ndaachi yiinú yā ti nguéé neⁿ'e cu'téenu sá yeⁿ'e yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿā miiⁿ: N'doō di ta'a di. Ní saⁿā miiⁿ n'doō sa ta'a sa, ní ta'a sa ní nduūvā n'daācā tan'dúúcā taama. ⁶ Tuu'mi ní can'dáā 'iiⁿyāⁿ fariseos ní ndeé yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e Herodes ní 'íícú n'diichí yā táacā díⁿ yā ní 'íícú cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ.

Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ snée yā na 'diituú nuūⁿnī'yáⁿ'ā

⁷ Jesús miiⁿ ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā cuen[']é yā cuaaⁿ na 'dítuú nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ndúúcū yáⁿ'āa Judea cheⁿ'e yā can'dáa yā Jesús miiⁿ. ⁸ Taachi 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea chicadínuuⁿ yā yeⁿ'é dendu'ū chí n'gεεε n'dai chí Jesús díⁿ yā, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ndaa yā n'diichi yā Jesús miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e

yá'n'āa Judea, ndúúćū 'i'n'yān yen'e yāān Jerusalén, ndúúćū 'i'n'yān yen'e yá'n'āa Idumea, ndúúćū 'i'n'yān yen'e táámá 'diituú yíćú Jordán, ndúúćū 'i'n'yān yen'e yá'n'āa Tiro ndúúćū yá'n'āa Sidón. ⁹ Cáávā chi ndaā n'deee n'dái 'i'n'yān, Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos yen'e yā chi cu'nee yaān yā 'áámá barco yen'e yā, níćú cuuví cuchéε yā barco mii'n chi 'yaa'n n'dái 'i'n'yān nguéε 'cuεεti núūn chiichi yā yen'e Jesús mii'n. ¹⁰ Ní Jesús diin yā chi 'yaa'n n'dái 'i'n'yān nduūvā yen'e yā. Ní nducyáácá 'i'n'yān chi ngiitā nen'é yā tuu'ví yā Jesús. ¹¹ Ní 'i'n'yān chi canee yā ndúúćū espíritu yen'e yáá'n'nguiinūun, espíritu mii'n diin chi 'i'n'yān s'uu'n ndaa yā nanáán Jesús ní espíritu ní 'cai yen'e 'i'n'yān: Díí ní Sa'n'a chi Daiya Dendyuūs.

¹² Jesús ca'n'a yuudu yā espíritu s'uu'n 'túúćā: Nguéε caan'ma'n dí du'u 'i'n'yān 'úú.

*Jesús ndεεve yā ndu'u ndiichúúví discípulos
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)*

¹³ Cuayiivi mii'n ní Jesús cuchéε yā na 'áámá yiicū, naachí yaa'ví yā 'i'n'yān chí nen'e yā, ní 'i'n'yān s'een ndáa yā nanáán Jesús mii'n. ¹⁴ Ní nduuvidaamá ndu'ū ndiichúúví discípulos chi canee yā ndúúcu yā. Ní dicho'ó yā 'i'n'yān s'een chí caan'mán yā nduudú yen'e Ndyuūs chi nduudu cuaacu yen'e yā. ¹⁵ Ní Jesús ca'a yā poder discípulos yen'e yā chí cuuvi diin yā chí nduūvā yen'e 'i'n'yān ní chí diví yā espíritus yen'e yáá'n'nguiinūun yen'e 'i'n'yān. ¹⁶ 'I'n'yān s'een ní ndiichúúví discípulos: Simón, chí duuchi ntúun sa Pedro, ¹⁷ ndúúćū Jacobo ndúúćū Juan 'diinū sa ní 'uūvī sá'n'a s'een chí daiya Zebedeo, ní sa'n'ā s'een ní Jesús s'neen yā nguuvi sa Boanerges

chi nen'e caaⁿmaⁿ Daiya Δεεvé; ¹⁸ tanáⁿa yā ní nguuvi Andrés, ndúú^{cū} Felipe, ndúú^{cū} Bartolomé, ndúú^{cū} Mateo, ndúú^{cū} Tomas, ndúú^{cū} Jacobo chi daiya Alfeo, ndúú^{cū} Tadeo, ndúú^{cū} táámá Simón chi yen'e 'iⁿyāⁿ yen'e yáⁿāa Canaan, ¹⁹ ndúú^{cū} Judas Iscariote, saⁿā chi cuayiivi míⁿ ch'iⁿi sá du'u chi Jesús miⁿ chi cuuvi 'caaⁿnún yā 'yā. Ní Jesús ndúú^{cū} ndiichuuvi discípulos yen'e yā cuen'e yā ní sndaa yā na 'áámá va'āī.

Ngaⁿa yā chi Jesús canée yā ndúú^{cū} poder yen'e yááⁿn'guiinūⁿ

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cuayiivi ní Jesús cuen'e yā na vaacu yā. Táámá vmnéⁿēē nééné n'deēē 'iⁿyāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miⁿ chi nguéeⁿ véé yaāⁿ chí che'e yā pan.

²¹ Taachí 'iⁿyāⁿ yen'e familia yen'e Jesús chi-cadíⁿnuuⁿ yā yen'e Jesús, yen'e chi 'iⁿyāⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús ní nduuví loco yā, ndaa yā chi nandée yā Jesús.

²² 'Tiicá ntúūⁿ maestros chí ngi'cueeⁿ ley chí chiicá yā yen'e na yāāⁿ Jerusalén ní caⁿ'a yā: Sáⁿ'a 'cūū canée sá ndúú^{cū} espíⁿritu chi nguuvi Beelzebú chí Satanás chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yen'e espíⁿritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ, ní cáávā poder yen'e espíⁿritu miⁿ chí tun'daá yā espíⁿritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ yen'é 'iⁿyāⁿ.

²³ Tuu'mi ní Jesús miⁿ ní yaa'vi yā 'iⁿyāⁿ s'een ní s'neeⁿ yā 'áámá ejemplo. Ni caⁿ'a yā: ¿Táácā cuuví diiⁿ yááⁿn'guiinūⁿ diví sa yááⁿn'guiinūⁿ?

²⁴ Ndúú^{ti} chí 'áámá gobernador chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'e yāāⁿ naachi véé 'uūⁿvī partido chí n'guⁿ'u ná 'aamá yā ndúú^{cū} yen'e taama yā

'iintyé'nē miiⁿ nguée cuuvi 'nááⁿ yā chí 'iintyé'nē yā. ²⁵ Nduúti chí n'deēe nadacádíínuuⁿ yā na 'áámá familia chí véé partido ye'nē, familia miiⁿ ní nguée cuuvi nduuvídaámá yā. ²⁶ 'Tiicá ntúūⁿ, ndúúti chí yááⁿnguiniūⁿ diiⁿ sa contra ye'nē maaⁿ sa, nguée cuuví cūnee sa ti chúū diiⁿ chí 'cuiinu sa.

²⁷ Mar 'áámá 'iinyāⁿ nguée cuuvi cundaa yā na vaacu 'áámá saⁿā chí véé fuerzas ye'nē sa ní divíi yā dendu'u ye'nē sa. Canée chí caāchiichí yā saⁿā vmnááⁿ vmnaaⁿ. Cuayiivi ní cuuvi diiⁿ yā divíi yā dendu'ū chí snúūⁿ va'ai ye'nē sa.

²⁸ Nduudu cuaacu 'úú ngaⁿá ngíi ndís'tiī. Tanducué'nē nuuⁿndi chí diiⁿ 'iinyāⁿ ye'nē in'yee'ndí 'cūū ndúúcū nduudu taaⁿ chí 'iinyāⁿ s'een ngaⁿa yā contra ye'nē Ndyuūs, Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndí ye'nē yā. ²⁹ Naati 'iinyāⁿ chí ngaⁿa yā nduudu taaⁿ chí nguεε n'dáacā ye'nē Espíritu N'dai ye'nē Ndyuūs, ní nguée nch'εεcú ye'nē yā maaⁿ ní tiempo chí cuchíi.

³⁰ 'Tiicā Jesús ngaⁿa yā ti náⁿā 'iinyāⁿ ngaⁿa yā chí Jesús míiⁿ ní véé espíritu ye'nē yááⁿnguiniūⁿ nduucú yā.

Chεεcú Jesús ndúúcū 'díinu yā

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Cuayiivi ní ndaā chεεcuú Jesús miiⁿ ndúúcū 'díinu yā, ní ch'εetinée yā cuaaⁿ chuva'āī. Ní dichó'o yā 'áámá saⁿā chí yaa'vi sa Jesús chí cuchíi yā nanáⁿā yā. ³² 'Yááⁿ 'iinyāⁿ ní vεeté yā cuaaⁿ 'diituú Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Chεεcú nī ndúúcū 'diinú nī ní in'nuúⁿ yā n'diī cuaaⁿ chuva'āī.

³³ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā saⁿā miiⁿ: ¿Dú'ū chí chεεcú miiⁿ? o ¿dú'ū chí 'diinú miiⁿ?

34 Tuu'mi ní Jesús n'gíínu yā 'ií'n'yāⁿ chí vεεté yā cuaaⁿ 'diitúú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'ií'n'yāⁿ s'eeⁿ: N'diichí nī. 'Ií'n'yāⁿ chí snée yā nduucú miiⁿ, 'ií'n'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúú^{cā} chí chεε^{cú} ndúú^{cū} 'diinú. 35 Ní 'āā du'ú nūuⁿ chí diiⁿ chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿ'e yā chí diiⁿ yā, 'ií'n'yāⁿ s'eeⁿ chíí vi'í, 'ií'n'yāⁿ s'eeⁿ chíí 'diinú, ndúú^{cū} chεε^{cú}.

4

'Aama ejemplo yeⁿ'e 'aama saⁿ'ā chi ngiīnū sá ndaata

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Taama vmnéⁿ'ēe Jesús miiⁿ ní tucá'a yā chí'cueeⁿ yā cuaaⁿ 'diitúú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní nduuvídaámá n'deee n'dái 'ií'n'yāⁿ naachi canée Jesús miiⁿ ndíí 'āā ntée lugar chí cuééndii Jesús. Ní chindáa yā na 'aama barco chí canuuⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ. Ní miiⁿ ch'iīndí yā chí ca'cueeⁿ yā. Nducyáácá 'ií'n'yāⁿ ch'εetinée yā na 'diitúú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. 2 N'deēe n'dái parábolos caⁿ'a Jesús 'ií'n'yāⁿ s'eeⁿ chí ejemplos chí tan'dúú^{cā} dendu'u chí véé iⁿ'yeeⁿdí'cūū. Ní taachí ngi'cueeⁿ yā caⁿ'a yā ndúú^{cū} 'ií'n'yāⁿ s'eeⁿ 'tíicā. 3 Ndís'tiī ní 'caandiveéⁿ nī chuū. 'Áámá saⁿ'ā chí ngiīnū ndaāta ní cuén'e sá cuūnū sa ndaata miiⁿ. 4 Taachi chíiīnū sa ní 'áámá duutu ndaata miiⁿ chíiⁿya na 'diitúú yúúní ní ndaā 'yáádá ní che'e tī. 5 Náⁿ'ā duutu ndaata ní chíiⁿya nguaaⁿ tuūū naachi nguée dáana n'deēe yáⁿ'āa véé. Duutu ndaata miiⁿ núúⁿ cān'daa tí yáⁿ'āa miiⁿ nguεε daanáá yáanūⁿ. 6 Ní taachi can'daā yaatū miiⁿ ní ti'i caati nguée yaānūⁿ snúū díí'yú. 7 Náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ chíiⁿya nguaaⁿ yáán. Yáán s'eeⁿ ní ch'iīta ní di'vaāchi yéⁿ'ē. Chííⁿ chí ndaata miiⁿ

ní nguée dichii'vē. ⁸ Ná'nā duutu ndaata mííⁿ na yán'āa n'dáacā chiiyā. Can'dāa ní ch'iita n'deee n'dái cosecha ye'nē. N'duuví ní ch'εεtinée tanduu ndiicu ndiichi ndaata ye'nē. Tan'duuví ní 'iīnū ngεεcu ndiichi ndaata ye'nē ní tan'duuví ní 'áámá ciento ndaata ye'nē.

⁹ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā 'iī'yāⁿ s'een: Ndís'tiī chí vée veén nī, 'caandiveén nī.

Chúíⁿ chí ne'nē caāⁿmāⁿ ejemplo miīⁿ

(Mt. 13.10-23; Lc. 8.9-15)

¹⁰ Cuayiivi taachí nduūví dámaáⁿ yā ndaa nanááⁿ Jesús ná'nā 'iī'yāⁿ chí snée nī'núⁿ yā ndúúcū ndiichúví discípulos ní ntinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ē ne'n'e caa'n'maⁿ ejemplo 'cūū?

¹¹ Ní Jesús ca'n'a yā chii yā 'iī'yāⁿ s'een: Ndís'tiī ní canée chí cadiīnuuⁿ nī chí canúúⁿ n'de'ei ye'né naachi Ndyuūs nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Naati taná'nā 'iī'yāⁿ chí nguée sneé yā nduucú, 'úú ní nga'ná ngií tanducuén'ē 'iī'yāⁿ s'een ndúúcū ejemplos.

¹² Níícú 'iī'yāⁿ s'een snaaⁿ yā naati ch'εεtinée yā tan'dúúcā chí nguée inaaⁿ yā, ní 'caandiveén yā naati ch'εεtinée yā tan'dúúcā chí nguée 'caandiveén yā, nī nguεε tuumicadiīnuuⁿ yā. Ndíí nguée ndaacadáámí yā ní cu'téenu yā Ndyuūs ní nch'εēcū nuuⁿndi ye'n'e yā.

¹³ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā: ¿'Áá nguée ituumicadiīnuuⁿ nī ye'nē ejemplo 'cūū? ¿Táácā, túú'mí, cádiīnuuⁿ nī ye'nē taná'nā ejemplo? ¹⁴ 'Iī'yāⁿ chí ngiínú yā ndaata miīⁿ tan'dúúcā 'iī'yāⁿ chí candεε yā nduudu cuaacu ye'né Ndyuūs. ¹⁵ N'dúúví 'iī'yāⁿ ní tan'duūcā ndaata chí chiiya cyúúní mííⁿ, 'tiicá yā ch'iindiveén

yā nduudu yeⁿé Ndyuūs. Ní cuayiivi taachí ch'iindiveéⁿ yā, chiī yááⁿn'guinūuⁿ ní diví sa nduudu chi ch'iindiveéⁿ yā chi canéé na staava yeⁿe yā. ¹⁶ Tán'duuví yā ní tan'dúúcā ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuūú, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ní yeenú n'daí yā nduūcū. ¹⁷ Naati nguée 'áámá cānee na staava yeⁿe yā ní nguée 'nááⁿ tiempo cūnee. Taachi ndaa tiempo chí 'cueenu yā cuuvi o neⁿe chí n'gíⁿnyuⁿneenⁿ 'iⁿyāⁿ yeⁿé yā cáávā nduudu cuaacu miiⁿ, 'āā ntée candii yā chí n'daacā miiⁿ. ¹⁸ Tán'duuví yā ní tan'dúúcā ndaata chí chiiya nguaaⁿ yááⁿ miiⁿ, 'tiicá yā. N'giindiveeⁿ n'daacá yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. ¹⁹ Naati neené neⁿe cá yā dendu'ū yeⁿe iⁿ'yeenⁿdí 'cūū ndúúcū chí vée. Ní nginnche'éei yā 'iⁿyā. Ní 'iⁿyāⁿ s'een ní dīneⁿe yā cosas chí vée yeⁿe taama 'iⁿyā. Tanducuén'ē chuū ní ndaá ní di'vaachií yeⁿe nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Ní diiⁿ chí nguée dichí'vε nduudu miiⁿ na vida yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'een. ²⁰ Naati tán'duuví yā ní tan'dúúcā ndaata chí chiiya na yáⁿāa n'daacā, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ní i'teenu n'daaca yā, ní vée n'gui'i yeⁿē. N'duuví yā ní tan'dúúcā ndaata chí chiī ndiicū ndiichi yeⁿē yeⁿe 'aama 'aama. N'duuví yā tan'dúúcā chí chiī 'iinu ngεεcu ndiichí yeⁿē, o tan'dúúcā chí chiī 'aama ciento yeⁿē.

*Tanducuén'ē chi cunuúⁿ n'de'ei cunduú nguuví
(Lc. 8.16-18)*

²¹ 'Tiicá ntúūⁿ caⁿ'a Jesús táámá ejemplo chí 'tée nguée dáámá. ¿'Áá ndεε yā 'áámá lámpara chí cu'neenⁿ yā maaⁿ 'aama caja o maaⁿ 'aama cama?

ǝ'Áá nguée cu'neeⁿ yā lámpara miiⁿ na yaacu, 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi snaaⁿ yā? ²² Mar 'áámá cosa chí canúúⁿ n'de'ei nguée cunee chí nguée snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí nguée ndúú 'áámá cosa chí cánúúⁿ n'de'ei chí nguée cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ²³ Du'ū chí véé veéⁿ ní 'caandiveéⁿ.

²⁴ Ní Jesús caⁿ'a ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cunndéē ndís'tíi cuidado yeⁿ'e chí n'giindiveéⁿ nī. Ndúúcū caādī chí ndís'tíi idiíⁿ nī juzgar 'iiⁿ'yāⁿ, caadi míiⁿ ntúū Dendyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tíi. Ní n'deē cá n'daācā yeⁿ'ē ndís'tíi taachi Ndyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tíi. ²⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé yeⁿ'e yā Ndyuūs ca'a cá yā 'yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí nguée ca yeⁿ'e yā, Ndyuūs ndivíi yā 'téé chí 'āā véé yeⁿ'e yā.

Ejemplo yeⁿ'e ndaata chí ngiita

²⁶ Jesús caⁿ'a ntúuⁿ yā: Naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinyúⁿ yā ní tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chí ngiinu sa ndaata na yáⁿ'āā yeⁿ'e sa. ²⁷ Saⁿ'ā miiⁿ ngiīnū sa ndaata na yáⁿ'āā. Ní chíi maāiⁿ ní cyaadú sa ní nducueeⁿ sa taachi chidεεvε. Cuayiivi ní cho'ōo nguūvī cho'ōo n'gááⁿ ní ndaata miiⁿ ní can'daa ní ch'iita naati saⁿ'ā miiⁿ ní nguée deenu sa táácā ch'iita. ²⁸ Yáⁿ'āā miiⁿ ngii maāⁿ yéⁿ'ē. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ican'dáā ta'ā n'gaiyāā. Cuayiivi ní can'daā yááⁿ miiⁿ yeⁿ'e. Cuayiivi ní n'giita ní ngii trigo chí ndiitūu n'daāca na yááⁿ miiⁿ. ²⁹ Taachi trigo miiⁿ 'āā ntí'i, tuu'mi ní ngeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'ē ní n'giica yā, ti 'āā snuū ca'a chí 'caātā.

*Tan'dúúcā ejemplo nduutií yeⁿ'e yíivē ntíí'yāa
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)*

³⁰ Jesús miiⁿ ní ca'a ntúuⁿ yā: ¿De'é tan'dúúca naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs miiⁿ? o ¿de'é ndu-ucū chi nadīdāámá yú? ³¹ Chuū tan'dúúca nduutií yeⁿ'e yiivē ntíí'yāa chi 'lííⁿ cá yeⁿ'ē tanducuén^{'ē} nduutií chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Chííⁿ chi chiinu 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā. ³² Taachí 'āā niīnú yā ndaata miiⁿ ní ngíí n'gεεε yeⁿ'ē tanducuén^{'ē} yaātā. Ní dúuⁿnē miiⁿ ní n'gεεε n'dáí ngii chi 'yáádá ngíí í'neeⁿ tī 'dééεε tī na 'cuutí yeⁿ'ē.

*Taama ejemplo chi ngi'cueeⁿ Jesús
(Mt. 13.34-35)*

³³ 'Tíicā ngi'cueeⁿ Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu n'deeε n'dáí ejemplos tan'dúúca chuū, tanducuén^{'ē} chi cuuvi cadi-inuuⁿ yā. ³⁴ Ní ngaⁿ'a yā ngii yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu ejemplos, naati taachi canee yā dámaāⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā tanducuén^{'ē} miiⁿ n'giⁿ'i yā discípulos yeⁿ'e yā de'ε chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ ejemplos chi 'āā caⁿ'a yā.

*Jesús chi'neeⁿ 'diíⁿ yā 'yúúné ndúúcu nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)*

³⁵ Taachi chí'da'á nguuvi miiⁿ, Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Caⁿ'ā yú táámá 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā.

³⁶ Tuu'mi ní s'neeⁿ yā miiⁿ ní discípulos ní candéε yā Jesús miiⁿ na barco chí 'āā canéé na 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní cueⁿ'é yā. Miiⁿ ntúūⁿ canéé tanáⁿ'ā barcos. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā barcos cueⁿ'é ntúūⁿ yā. ³⁷ Tuu'mi ní chéenū 'áámá 'yúúné taaⁿ ní nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ sndaa yaacú. Ní sndaa yaanūⁿ barco miiⁿ, ní chiitūu nuūⁿnīⁿ barco naachi canéé Jesús miiⁿ. ³⁸ Ní Jesús miiⁿ ní cyáádu yā cuaaⁿ

'diituú barco miiⁿ, ní candiitinee yā na cojín. Ní discípulos ní nanduūchí yā Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā: N'dii Maestro, ¿'áá nguée dé'ē vεε inee nī chi 'cuūvi yú?

³⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nducueeⁿ yā ní yaa'vi yā 'yúúné miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ 'túúcā: 'Diiⁿ nū^uⁿ cunee di. Hora miiⁿ nū^uⁿ 'yúúné miiⁿ ní canee 'diiⁿ ní nducueⁿ'ē canee 'diiⁿ 'diiⁿ.

⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: ¿Dé'ē cuuvi tátiī 'va'a nī? ¿De'ē cúúví chí nguée cu'téenu cá nī?

⁴¹ Ní discípulos yeⁿ'é yā neené dii'yā yā chii, ní ngaⁿ'a yā ngii yā nguaaⁿ maáⁿ yā ndúúcū vi'ī: ¿Du'u rá 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū, chí ndii 'yúúné ndí nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ch'iindiveéⁿ yeⁿ'e yā?

5

Saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chi canée sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinū^uⁿ

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Jesús ndúúcū discípulos ndaa yā na táámá lado 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa chi ngu-
uvi Gadara. ² Tuu'mi ní Jesús nan'daá yā na
barco miiⁿ, ní ndaa 'áámá saⁿ'ā chi canée ndúúcū
espíritus yeⁿ'ē yááⁿ'n'guiinū^uⁿ. Ní ngiicá sa ná
vaacu sa chi 'áámá yiivi yáává chi canée nguaaⁿ
yaīnyāⁿ ní ndaa sa nanááⁿ Jesús. ³ Saⁿ'ā miiⁿ ní
mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée chí cuuví cuta'á yā saⁿ'ā
ní cachiichí yā saⁿ'ā, ndii nguée ndúúcū cadenas.
⁴ Nééné n'deēe cuuví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cachiichí yā saⁿ'ā
miiⁿ ndúúcū cadenas ca'a sa ndúúcū ta'ā sa, náátí
ch'iica sa cadenas miiⁿ, ní dicheēyéi sa cadenas
miiⁿ. Ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée ichée yā ndúúcu

sa. ⁵ Cuén'é daāⁿmaⁿ cachiica sá n'gaī sa cuaaⁿ ná yīcū ndúúcū cuaaⁿ nguaaⁿ yáinyāⁿ ndíí nguuví ndíí n'gaaⁿ, ní 'nuu cá'ai maāⁿ sa sáⁿā ndúúcū tuūu.

⁶ Ní taachi n'diichi yáⁿái sa Jesús miiⁿ, cuen'e sa ngéenu sā nanáaⁿ yā ní chiīntii'ya sa nanáaⁿ yā. ⁷ Ní caⁿ'a sa chiī sa Jesús miiⁿ ní 'cái yīcu sá: ¿De'ē cuuvi chi ndaa nī nanaáⁿ, n'dii Jesús, Daiya Dendyuūs chi canee yā na va'ai cheeti nguuví? Ngii cá cáávā chi dúúchí Ndyuūs chi nguéé téé nī vaadī 'caa'va 'úú.

⁸ Saⁿā miiⁿ ní caⁿ'a sa chuū caati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ: Ndís'tiī, nan'dáa nī yen'e sáⁿ'a 'cūū.

⁹ Jesús miiⁿ tiinguuneeⁿ yā saⁿā: ¿De'ē nguuví dí? Ní espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi canéé ndúúcū sáⁿ'a 'cūū nan'guεεcútaⁿ'a sa: Legión nguūví, caati neené 'yaaⁿ 'nū.

¹⁰ Ní espíritus neené di'cuíituū ca Jesús miiⁿ chi nguéé tun'dáa yā espíritus chi caⁿ'ā yaⁿ'ai yen'e yáⁿāa miiⁿ. ¹¹ Ní neené n'deēe puercos nge'e tī cuaaⁿ na níⁿnúⁿ yīcū miiⁿ. ¹² Ní espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ idi'cuiitu Jesús: N'dii, dicho'ó nī nús'uu chi caⁿ'a 'nū cheeti puercos miiⁿ.

¹³ Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā permiso, ní espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ chínan'dáa sa yen'e saⁿā miiⁿ chí ndáa sa cheeti puercos. Ní véé tan'duu 'uūvi mil puercos miiⁿ. Ní taachi espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ sndáa sa cheeti puercos tuu'mi ní cheenu nducyaaca tī ní chingéé nuūⁿ tī cheeti yaāi miiⁿ. Ní chingéé tī nguaaⁿ nuuⁿniⁿ'yáⁿā. Ní chiitu nuūⁿniⁿ veén tī duutu tī cheendi tī ní ch'ii tī nguaaⁿ nuūⁿniⁿ miiⁿ.

¹⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ cuidado puercos cuen'e yā ngéenu yā chi cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ ná yáāⁿ miiⁿ ndúúcū

'iɪn'yān chi snéé na cuɛɛ́tí chí chíi miiⁿ. Ní 'iɪn'yān s'een can'daa yā n'diichi yā chí chíi. ¹⁵ Taachí ndaa yā niiⁿnuúⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní taachí n'diichí yā saⁿ'ā chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ chi maaⁿ ní vεε sa 'diiⁿ ndúúcū catecai sa ní 'āā n'daācā sa tuu'mi ní dí'va'a yā. ¹⁶ 'Iɪn'yān s'een chi n'diichí yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā táácā chíi ndúúcū saⁿ'ā miiⁿ chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinuūⁿ, ní tan'duucā chí chíi ndúúcū puercos. ¹⁷ Tuu'mi ní 'iɪn'yān s'een di'cuítu yā Jesús miiⁿ chí cáⁿ'a yā táámá lado yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿya.

¹⁸ Jesús cuen'e yā. Ní taachi ndaa yā na barco miiⁿ ndaa saⁿ'ā chi vmnaaⁿ canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ chiica sa Jesús chí caⁿ'a sa ndúúcu yā na barco miiⁿ. ¹⁹ Jesús ní nguée 'cuuⁿ yā naatí caⁿ'a yā: Cunaⁿ'a dí ná vaacu di ndúúcū 'iɪn'yān yeⁿ'e di, ní cuuvi di 'iɪn'yān chí ch'εεε n'dai dendu'ū chí Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ diiⁿ yā ndúúcū dii, ní tan'dúúcā Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ chí nduuvu ya'āi 'iinu yā dii.

²⁰ Saⁿ'ā miiⁿ ní cunaⁿ'ā sa, ní tucá'a sa chíi sa 'iɪn'yān nuuⁿmaⁿ yáāⁿ cuaaⁿ 'diituú chí nguuví Decápolis yeⁿ'e dendu'ū chí n'gεεε n'dai chí Jesús diiⁿ yā ndúúcu sa. Ní nducyaaca yā che'e yiinu yā.

Táⁿ'ā daiya sáⁿ'ā Jairo, ndúúcū n'daataá chí tuū'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Taachí Jesús miiⁿ nanguεεcunée yā ní cho'ó yā táámá lado yeⁿ'e nuūⁿnūⁿ'yáⁿ'ā ní ndaa yā na yáⁿ'āa 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, neené n'deée 'iɪn'yān ndaa yā naachi Jesús canee yā. ²² Ní ndaā 'áámá

saⁿā chí nguuvi sa Jairo, saⁿa chi ngaⁿa ntiinyuⁿ sa yeⁿe yāacū sinagoga. Taachí n'diichi sa Jesús miiⁿ candiitin'díi sa na ca'a yā. ²³ Ní neené di'cuítu sa Jesús miiⁿ ní caⁿa sa: Daiyá ní neⁿ'ē 'cuūvi tá. Cuchíi nī ní cún'du'u tá'a nī vmnaaⁿ yeⁿ'ē tá, ní cuuví nduūvā yeⁿ'e tá ní nguéé 'cuūvi tá.

²⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cuéⁿ'e yā ndúucu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ can'daa yā Jesús ní neéné chiiⁿ'nu chiichí yā Jesús. ²⁵ Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canéé 'áamá n'daataa chí ngítā tá, chí 'āā ndiichúúví nduūyū canee tá ndúúcū ca'ai chí nguuvi nguuvi ngee yuuúⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e tá. ²⁶ Néené n'geenu tá ngii ndúúcū médicos, ní 'āā ch'iinu diīⁿ tá gastar tanducuén'ē chi véé yeⁿ'ē tá, naati nguéé du'ū véé dichiiⁿ'vē yeⁿ'ē tá ti dáyíicándíí cá ca'ai yeⁿ'ē ta cuaaⁿ vmnaaⁿ. ²⁷ 'Āā ch'iindiveeⁿ tá yeⁿ'e Jesús miiⁿ chi diīⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiitā. Ní cueⁿ'e tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'een cuaaⁿ daamí Jesús ní tuūⁿ'vi tá catecai yā. ²⁸ Caati nadicádíínuuⁿ tá maāⁿ tá 'tíicā. Ndúútí chí dámaāⁿ tuūⁿ'ví catecai yā, ní nduūvā yeⁿ'é. ²⁹ Hora míiⁿ nūuⁿ chí tuūⁿ'vi tá catecai Jesús miiⁿ 'tíicā canéé naaⁿ chí ngēē yuuúⁿ yeⁿ'ē tá. Ní chicadiinuⁿ tá na cuerpo yeⁿ'e tá chí 'āā nduūvā yeⁿ'ē tá. ³⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tuumicádíínuuⁿ yā chí 'āā nduūvā yeⁿ'ē 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū poder yeⁿ'é yā. Ní nguēecundíi yā ní n'diichi yā náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā: ¿Du'u túuⁿ'vī catecaí?

³¹ Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'e yā caⁿa yā: Cuin'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ chí i'nūuⁿ chiichí yā s'uūúⁿ miiⁿ ní maaⁿ ní ntiinguuneeⁿ nī: ¿Du'u tuūⁿ'vī 'úú?

³² Naati Jesús ní nguēecúndii yā n'giinu yā 'áamá

lado taama lado, ní 'iicu cuuvi snaaⁿ yā du'ū tuu'vī 'iiⁿyāⁿ. ³³ Tuu'mi ní n'daataá miiⁿ, ní in'duuvī tá chí 'va'ā tá. Deenū tá dε'ē chí chíi. Chen'e tá ní chíiintii'ya tá nanááⁿ Jesús. Ní caⁿ'a tá chíi tá 'iiⁿyāⁿ tanducuén'e chí nduudu cuaacu. ³⁴ Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā táⁿ'ā: Díi daiyá, nduūvā yeⁿ'ē dí cáávā chí i'téenu di 'úú. Díi 'diiⁿ nūuⁿ cunán'a di, ní nduūvā yeⁿ'ē di yeⁿ'ē ca'ai chí ndii di.

³⁵ Ngaⁿ'a Jesús miiⁿ ndúúcu táⁿ'ā miiⁿ, taachí ndaa yā ná va'ai yeⁿ'e saⁿ'ā Jairo chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē 'iiⁿyāⁿ na yáacū sinagoga miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'ē va'ai miiⁿ ní caⁿ'a yā Jairo: Daiya dí 'āā n'dii tá. ¿Dε'ē cuuví chí idindú'ū ca di maestro?

³⁶ Naati Jesús miiⁿ, ní ch'iindiveén yā chí caⁿ'á yā yeⁿ'ē saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ na yáacū sinagoga: Nguéé 'va'a di naati cu'téenu dí.

³⁷ Jesús nguéé 'cuuⁿ yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí cueⁿ'e ca yā cuaaⁿ chεeti va'ai ndúúcu yā, ti dámaāⁿ Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, saⁿ'ā 'diinū Jacobo. ³⁸ Taachí ndaa yā va'ai yeⁿ'e sán'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yaācū sinagoga miiⁿ, n'diichí yā 'iiⁿyāⁿ. Ní ch'iindiveén yā chí n'gai yā ní ngεecu yā. ³⁹ Tuu'mi ní taachí sn'daa yā cuaaⁿ chεeti va'āi miiⁿ, caⁿ'a yā: ¿Dε'ē tátīi yuudu idiíⁿ ní? ¿Dε'ē cúuví chí ngεecu ní? Tá'diíⁿ nguéé n'dii tá, tí cyaadu tá.

⁴⁰ 'Iiⁿyāⁿ s'een ní n'gíⁿnyūⁿneen yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ diíⁿ yā chí caⁿ'daā nducyaaca yā. Ní Jesús caⁿ'dεε yā chíida tá ndúúcu chεecu tá ndúúcu discípulos chí canéé ndúúcu yā ní sndaa yā naachi candiítí ta'diíⁿ chí n'dii tá ní tinán'ā. ⁴¹ Ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿ'a yā: Talita cumi,

chi neⁿe caāⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿe yú, díí n'daata 'lín, 'úú ngaⁿ'á ngíí dii, ndúúcueeⁿ di.

⁴² Hora mííⁿ nūuⁿ ta'dííⁿ miiⁿ ní nduucueēⁿ tá ní cachiica tá. N'daata 'lín miiⁿ ní ngíí tá ndiichuuví nduūyū. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'e yiinú yā.

⁴³ Jesús mííⁿ yaaⁿ'vi yuudú yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā chííⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a Jesús chi caⁿ'a yā yuūndū chi cheⁿ'e n'daata 'lín miiⁿ.

6

Jesús canee yā na yāāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Jesús ní ndaācá yā miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na yāāⁿ Nazaret chi yāāⁿ vaacú yā, ní discípulos yeⁿ'e yā ní cueⁿ'e yā ndúúcu yā. ² Taachí ndaā nguuví sábadó chíntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, Jesús tucá'a yā chí'cueeⁿ yā na yaācū sinagoga miiⁿ. Néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveēⁿ yā chí caⁿ'a Jesús, ní chen^{'e} yiinú yā. Ní caⁿ'a yā: ¿Tíí ch'eēⁿ sáⁿ'a 'cūū tanducuéⁿ'ē chuū? ¿De'ē vaadī déénú chí caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ, ndúúcū vaadī n'giinu chí dííⁿ yā chūū? ³ ¿'Áá nguéeⁿ sáⁿ'a 'cūū daiya saⁿ'ā 'viichiyáⁿ'á miiⁿ, daiya María miiⁿ, saⁿ'ā chí 'dínū Jacobo, ndúúcū José, ndúúcū Judas, ndúúcū Simón, ndúúcū ví'i yā chí snée yā miiⁿ nguaaⁿ s'uūuⁿ? Cáávā chí yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ chííⁿ chí nguéeⁿ s'teenú yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'tíí: Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ dinéⁿ'e yā profetas naati nguéeⁿ dinéⁿ'e yā 'áámá profeta yeⁿ'ē yāāⁿ vaacú yā. Ní nguéeⁿ dinéⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ na vaacu yā profeta miiⁿ. ⁵ Jesús ní nguéeⁿ chidííⁿ yā mar 'áámá vaadī n'giinú miiⁿ, dámaaⁿ chí sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'duuví

'iiⁿyāⁿ chí ngítā ní nduūvā yeⁿ'é yā. ⁶ Ní cheⁿ'e yi-inu Jesús tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée s'téenu yā. Cuayiivi miiⁿ ní Jesús cachiicá yā cuaaⁿ na yāāⁿ na niiⁿnuún ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ.

Jesús dichó'o yā discípulos yeⁿ'e yā chi caaⁿ'máⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ní Jesús yaaⁿ'vi yā nduū chi ndiichuuví discípulos, ní tucá'a yā dicho'o yā 'iiⁿyāⁿ 'uuví yā 'áámá 'áámá yāāⁿ. Ní ca'a yā poder discípulos chí tun'dáa yā espíritus yeⁿ'e yáāⁿ'nguínūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ. ⁸ Ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos chí nguée de'ε vεε candée yā chí cuuví yeⁿ'e yúúⁿ yeⁿ'e yā, dámaāⁿ in'daacuú. Nguée canée chí candée yā ndii mar 'áámá moral, ndíí nguée ndúú pan ra, ndíí nguée ndúú tuūmī ra na bolsa. ⁹ Cunúúⁿ ca'a yā ndaacuú ndaachí, ní 'áámá nūⁿ catecai yā, nguée 'uūvī. ¹⁰ Ní caⁿ'a Jesús: Ndís'tiī, taachi cúndaa nī chεeti 'áámá va'āī, 'cuεetinée nī miiⁿ taanduvée ndii taachí nan'dáa nī yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ. ¹¹ Nduuti chí ndaa nī 'áámá yāāⁿ ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée 'cuaán yā 'cuεetinée nī miiⁿ, ndíí nguée ndúú neⁿ'e ra yā chí 'caandiveeⁿ yā yeⁿ'e nī, tuu'mi ní nan'dáa nī yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ. Ní n'dáadi nī yaācā yeⁿ'e ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chí 'cuuⁿ'mīⁿ nī chí nguée n'daācā idiīⁿ yā ti contra yeⁿ'é nī. Cuaacu níⁿnyún ngaⁿ'á ngí ndís'tiī, chí nguuví yeⁿ'e juicio duuⁿ'vi cá castigo yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Sodoma ndúúⁿcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Gomorra, chí ndíí cuáán vmnaaⁿ, ní nguée ti 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ naachí nguée 'cuúⁿ yā ndís'tiī.

12 Tuu'mi ní discípułos ican'dáa yā, chí ca'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ye'n'ē chí ndaa-cadáámí 'ii'n'yān ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. Ní chí n̄'daa'n yā chí cuuvi 'cuεεtinéé n'daāca yā. 13 'Tuucá ntúūn discípułos divíi yā neené n'deee espíritus ye'n'e yáá'n'nguīnūu'n ye'n'é 'ii'n'yān. Ní ch'ii yā aceite n'deee n'dái 'ii'n'yān chí ngítā ní nduūvā ye'n'e 'ii'n'yān.

*Juan chí ngεēdinuū'n̄n ní ch'īi sa
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)*

14 Rey Herodes ch'iindiveén ntúu'n yā chuū chí núú'mán 'ín'yeēndī mii'n ní ch'iindiveén yā chí diin Jesús mii'n. Rey Herodes míi'n ca'n'a yā: 'Āā nduūchi Juan chí ngεēdīnuū'n̄n nguāa'n tiná'n'ā, chíi'n chí sa'n'ā ní vée taavi poder ye'n'ē sa.

15 Na'n'a 'ii'n'yān ní nga'n'a yā: Jesús mii'n ní Elías chí profeta ndíi vmnaa'n. Na'n'a 'ii'n'yān ní nga'n'a yā: Jesús mii'n ní 'áámá profeta tan'dúúcā profetas chí ch'εεtinéé ndii cuaa'n vmnaa'n.

16 Taachí Herodes mii'n ch'iindiveén yā chuū, tuu'mi ní ca'n'a yā: Juan sá'n'a 'cūū, chí 'úú chí ca'n'a ntii'nyú'n chí chiicá yā daandu sá ní 'āā nduuchi sa ye'n'e nguāa'n tiná'n'ā.

17 Ti Herodes mii'n ca'n'a ntii'nyú'n yā soldados chí sta'a sa Juan ní chiicā chiichi sa ndúúcū cadenas ní chí nuu'n sa sa'n'ā vácūū cáávā n'daataá Herodías. Tá'n'ā mii'n chí chíi n'daataá ye'n'ē Felipe cuáá'n vmnaa'n ní canéé tá ndúúcū sa. Ní Felipe mii'n ní 'diinu Herodes. 18 Juan mii'n ní ca'n'a sa chíi sa Herodes mii'n: N'diī rey nguée canéé chí cunee n̄ ndúúcū n'daataá ye'n'ē 'diinu n̄.

19 N'daataá yēn'e Herodes miiⁿ nguéeé canee yiīnū tá ndúúcū chi caⁿ'a Juan miiⁿ. Ní nen'e tá 'caaⁿ'nun tá Juan miiⁿ naati nguéeé ngii diiⁿ tá. 20 Herodes miiⁿ ní deenu yā chi Juan ní n'dai sa ní yēn'e Ndyuūs saⁿ'ā miiⁿ. Ní rey miiⁿ 'va'á yā Juan miiⁿ. Chiiⁿ chi nguéeé n'guuⁿ rey miiⁿ chi tán'ā miiⁿ diiⁿ dañó tá ndúúcū Juan. Ní rey miiⁿ s'neen veēⁿ yā n'daacā ní ch'iindiveēⁿ yā yēn'e nduudu Juan 'áará chi nguéeé tuumicadiinúuⁿ yā nducuēⁿ'ē chi ngaⁿ'a Juan miiⁿ.

21 Naati n'daataá yēn'e rey miiⁿ nguuvu tá Herodías ní ndaāca tá táácā chi diiⁿ tá. Herodes miiⁿ diiⁿ yā 'áámá 'viicu nguuvu cumpleañós yēn'é yā. Diiⁿ yā 'áámá 'viicu yēn'e chi nge'é yā chi che'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ, ndúúcū saⁿ'ā s'een chi 'neēⁿ vmnaaⁿ yēn'e soldados, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yuudu yēn'e yáⁿ'āa Galilea. 22 Ní taachí nge'e yā n'daatāa 'líiⁿ daiya tán'ā Herodías miiⁿ sndaā tá naachi nge'e yā. Ní nde'ei tá. Rey Herodes ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcu sa chiiⁿ yeenú yā chi nde'ei tá. Ní miiⁿ caⁿ'a yā chiiⁿ yā n'daataa 'líiⁿ miiⁿ: Diiⁿ, n'daataa 'líiⁿ, caaca di 'úú chí nen'e dí ní 'úú ní teé dii.

23 Ní caⁿ'a yā, “por Ndyuūs” chi ca'a yā n'daatāa 'líiⁿ miiⁿ 'āā de'é nūuⁿ chi nen'e tá, 'áará chí ná maⁿ'a yēn'e yáⁿ'āa chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. 24 N'daatāa 'líiⁿ miiⁿ ní can'daā tá ní caⁿ'a tá chiiⁿ tá chεεcu tá: Mamá, ¿dé'ē caacá? Ní chεεcu tá ní caⁿ'a yā chiiⁿ yā tá'ā: Caaca di tíⁿ Juan chi chεεdínuūⁿnīⁿ.

25 Maaⁿnchεēté nūuⁿ sndaā ta'díiⁿ miiⁿ naachi canúúⁿ rey miiⁿ, ní caⁿ'ā tá: Neⁿ'é chi maaⁿnguuví nūuⁿ teé ní 'úú chεeti 'áámá cu'u tiíⁿ Juan chí chεεdínuūⁿnīⁿ. 26 Tuu'mi ní rey miiⁿ ní s'neen ndaachi nuúⁿ yā naati cáávā chi caⁿ'a yā, “por Ndyuūs”, ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcū rey

miiⁿ, nguée chi diiⁿ nuuⁿ yā cheeⁿdiitú yā yeⁿ'ē chi ngiica ta'díiⁿ miiⁿ. ²⁷ Hora míiⁿ nūuⁿ caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ rey miiⁿ 'áamá soldado chí cheⁿ'e sa 'caāca sa daandu Juan chí cheⁿedínuūⁿnīⁿ ní nguaī sa tíiⁿ yā. ²⁸ Soldado miiⁿ ní cheⁿ'e sa ná vácūū ní ch'iica sá daaⁿndu Juan miiⁿ. Ní sn'nuuⁿ sa tíiⁿ Juan miiⁿ cheⁿeti 'áamá cu'u. Ní ndeē soldado miiⁿ ní ca'a sa ta'díiⁿ miiⁿ. Ní ta'díiⁿ miiⁿ ní ca'a tá cheⁿecu tá.

²⁹ Taachí discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ch'iindiveén yā chuū, cheⁿ'é yā chí nguai yā cuerpo yeⁿ'e Juan miiⁿ. Ní candéē yā chí 'cuuchi yā.

*Jesús ca'a yā chí che'e nyu'u mil 'ii'yāⁿ
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

³⁰ Cuayiivi miiⁿ ní apóstoles ní nduuvidaamá yā ndúúcū Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús tandu-cuéⁿ'ē chí dīiⁿ yā, ndúúcū chí chí'cueeⁿ yā. ³¹ Jesús caⁿ'a yā chíi yā apóstoles: Cuchí nī, ní caⁿ'a yú ntaavi'tuunúuⁿ yú na 'aama lugar chí 'aama lado yeⁿ'e yāāⁿ naachi nguée 'ii'yā. Ngan'a yā 'tíicā, caati n'deee n'dái 'ii'yāⁿ indaá yā nanááⁿ Jesús ndúúcū n'deee n'dái 'ii'yāⁿ chí inaⁿ'a, ndíi maaⁿ rá chí nge'e yā, nguée ngii. ³² Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿ'e yā cueⁿ'é yā dámaáⁿ yā na 'áamá barco na 'áamá lugar chí nguée snée 'ii'yāⁿ. ³³ Naati néené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ n'diichí yā Jesús ndúúcū apóstoles, ní déenu yā du'u yā ní taachí cueⁿ'e yā. Ní nducuéⁿ'ē 'ii'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ s'een cueⁿ'e yā chiicá yā na yáⁿ'āa naachi ndaá Jesús ní vmnaaⁿ cá ndaa yā. Ní cuayiivi ndaa Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿ'e yā. ³⁴ Taachí Jesús nan'dáa yā na barco, n'diichí yā neené n'deée 'ii'yāⁿ ní neené ya'ai 'iinú yā 'ii'yāⁿ s'een, ti sneé

yā tan'dúúcā 'iiti cuūchī chi nguée du'ū chí idiin cuidado 'iiti, 'tíica yā. Ní Jesús tuc'a yā chí'cueen yā 'ii'yān s'eeⁿ n'deeⁿ n'dái dendu'ū. ³⁵ Taachí chí chiīnū, discípulos yeⁿ'é yā ní ndaá yā nanáaⁿ yā ní caⁿ'a yā: N'dii Jesús, 'āā chiīnū ní mar 'áámá 'ii'yān nguεε snée yā na yáⁿ'āa 'cūū. ³⁶ Yaa'ví nī 'ii'yān, ní caⁿ'á yā yāāⁿ n'gaiyāā ndúúcu yaāⁿ n'gεεε chí snée na niiⁿnuún ní cuái yā pan, ti nguée ndée yā chí che'e yā.

³⁷ Naati Jesús ní nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, ca'á nī che'e yā. Discípulos ní caⁿ'a yā: ¿'Áá cuuvi diiⁿ nús'uu chí caⁿ'a 'nū cuái 'nū 'uuvi ciento caadi pan, ní ca'á 'nū che'e yā?

³⁸ Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos: ¿'Áá n'deeⁿ panes yeⁿ'é ndís'tiī vεε? Cuén'e nī n'diichi nī. Taachí 'āā n'diichí yā, tuu'mi ní yaa'ví yā: Vée nyuⁿ'u panes ndúúcu 'uuvī 'yaācā.

³⁹ Tuu'mi ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Jesús chí ch'εεé 'ii'yān s'eeⁿ caadi cuááⁿ caadi cuááⁿ naachí vεε yuuni cueēe. ⁴⁰ Ní naachí ch'εεε yā 'áámá ciento yā ní naachi ch'éeéε tá 'uūvī ngεεcu ndiichí yā.

⁴¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sta'á yā ndu'ū nyuⁿ'u panes miiⁿ ndúúcu 'uuvi 'yāacā. Ní chεεnaaⁿ yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáāvā pan miiⁿ ndúúcu 'yaācā. Ní ch'iinu ní n'dee yā panes miiⁿ ní nca'a yā discípulos yeⁿ'e yā chí ca'a yā che'e 'ii'yān s'eeⁿ. Discípulos ca'a yā nducyaaca 'ii'yān s'eeⁿ 'yaācā miiⁿ ndúúcu pan miiⁿ. ⁴² Nducyáácá yā che'e yā ní chiitu 'ii'yān. ⁴³ Ní nanngaáⁿ yā chí ningaavā miiⁿ ní chiitu ndiichúúví 'cuεééε ndúúcu chí ningaāva miiⁿ yeⁿ'e pan ndúúcu 'yaācā miiⁿ.

44 Nducyaaca san'ā chí che'ē sa panes miiⁿ ní ngii nyuⁿ'u mil sa.

*Jesús ngúica yā vmnááⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)*

45 Tuu'mi ní caⁿ'a Jesús chii yā discípulos yen'e yā chí cundaa yā na barco miiⁿ ní ndaá yā táámá lado yen'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ vmnaaⁿ yēⁿ'e yā chí caⁿ'a yā na yāāⁿ Betsaida, nuuⁿmaⁿ neⁿ'e chí Jesús dííⁿ yā despedir 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 46 Taachí Jesús dííⁿ yā despedir yen'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, cuen'é yā na yiicū miiⁿ chí caaⁿ'maⁿngua'á yā. 47 Taachí chii 'da'a miiⁿ, barco miiⁿ ndúúⁿcū discípulos 'āā cachíicá vmnaaⁿ yen'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ ní náávtan'a nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ canéé. Ní 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ canee yā na yáⁿ'āa miiⁿ. 48 Ní Jesús n'diichí yā chí discípulos ní ch'eenu yā chí dííⁿ yā chí chiica barco miiⁿ ti 'yúúⁿé miiⁿ ní contra yen'e naachí cachiica barco miiⁿ. Na nguεεtiyaaⁿ 'da'a ca, Jesús ndaa yā nanááⁿ discípulos, ní ngiicá yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní neⁿ'é yā cho'o daamá yā. 49 Taachí discípulos yen'e yā n'diichí yā Jesús chí ngiica yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ, discípulos nadacádíínuuⁿ yā chí 'áámá bulto ch'εεε ní 'cai yiicu yā. 50 Ti nducyáácá discípulos n'diichí yā Jesús, ní dii'yá yā chí. Naati Jesús ní yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī saⁿ'ā, nguée 'va'á nī ti 'úú.

51 Ní Jesús miiⁿ cuchée yā na barco miiⁿ naachi snúuⁿ discípulos. Ní canéé 'diííⁿ 'yúúⁿé. Ní discípulos nadicádíínuuⁿ yā. De'e chúúⁿcā ch'εεε Ndyuūs. Ní che'e yiinú yā. 52 Vaanicadíínuuⁿ yen'e discípulos ní chεεchí caati nguée tuumicádíínuuⁿ yā vaadī n'giinu yen'e panes miiⁿ.

Jesús diín yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngítā na yáⁿ'āa Genesaret

(Mt. 14.34-36)

⁵³ Cho'ó barco miiⁿ ndúúcu yā táámá lado yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ ní ndaá yā ná yáⁿ'āa Genesaret, naachí cachiichí yā barco miiⁿ cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'āa. ⁵⁴ Ní taachi nacan'daa yā na barco miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'āā ndaá yā miiⁿ ní ntiinaáⁿ yā Jesús miiⁿ. ⁵⁵ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ cuaaⁿ na yáāⁿ n'gaiyāā chi snéé nīⁿnuúⁿ chi Jesús canée yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chinguai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngítā. Ní tuca'a yā ndaa yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chi ngítā na cama yeⁿ'é yā ní candεε yā 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵⁶ Ní 'āā dε'ε nūⁿ lugar naachí cueⁿ'e Jesús miiⁿ, nduuti chi na yáāⁿ n'gaiyāā, o na yáāⁿ n'gεεε, o na campo, 'iiⁿ'yāⁿ ní íⁿeeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngítā cuaaⁿ cyúúⁿí. Ní di'cuítu yā Jesús chi ca'á yā lugar 'iiⁿ'yāⁿ chi ngítā chi cuuví tuu'ví yā maaⁿ rá naachí ndεεtií yeⁿ'é catecai Jesús. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí tuū'ví yā tiinūⁿ yeⁿ'e yā, nduūvā yeⁿ'e yā.

7

Chíín chí diín chí ngii nuuⁿndi 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 15.1-20)

¹ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcu n'duuvi maestros yeⁿ'e ley n'daa yā na yáāⁿ Jerusalén, ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. ² Íiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'diichí yā chí discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ngé'e yā ndúúcu ta'a yā chí vaatí, ní vεε nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti nguée inaaⁿnu yā ta'a yā taachí āā cuée che'e yā tan'duucā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é yā. ³ Chúū chii caati 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

ndúúcū nducyáácá 'iī'yāⁿ Israel candíi yā costum-
bres yeⁿ'é 'iī'yāⁿ ndiicúú s'eeⁿ chi nguéé che'e yā
ndúúti chi nguéé n'deēe cuuví nnaaⁿnú yā ta'a yā.
4 Taachí indáa yā nīi'vēē, nguéé che'e yā nduuti chi
nguéé nnaaⁿnu yā ta'a yā n'deēe cuūví. Vée cá cos-
tumbres chi 'iī'yāⁿ s'eeⁿ icandiica yā, chi nnaaⁿnu
yā vasos chi n'geē chí ngi'i yā, ndúúcū jarros,
ndúúcū taza yeⁿ'e cūū, ndúúcū mesas. 5 Tuu'mi
ní 'iī'yāⁿ fariseos ndúúcū maestros yeⁿ'e ley mīiⁿ
itiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ē cúúví chí nguéé candíi
discípulos yeⁿ'e nī costumbres yeⁿ'e 'iī'yāⁿ ndiicúú
s'eeⁿ? Nge'é yā ndúúcū ta'a yā chi vaatiī.

6 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: N'dáacā caⁿ'a profeta
Isaías mīiⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chí 'uūví
naaⁿ'uūví cheendí nī. Chuū caⁿ'a yā taachí dingúuⁿ
yā 'túúcā:

'Iī'yāⁿ s'uúⁿ ní dich'εεté yā 'úú ndúúcū cheendi yā,
naati staava yeⁿ'e yā yaⁿ'āī canee yeⁿ'e 'úú.

7 Nguéé de'ē vεε dichíi'vē chí diīⁿ yā chi dich'εεté yā
'úú, ti chíiⁿ chí ngi'cueeⁿ yā ní ley yeⁿ'e saⁿ'ā
yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

8 Naati ndís'tiī ní chí'néeⁿ nī leyes yeⁿ'e Ndyuūs ní
candíi nī costumbres yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.
Chíiⁿ chí neené n'deēe cuūví nnaaⁿnu yā jarros
ndúúcū vasos naachi ngi'i nuún yā, ndúúcū chí diīⁿ
yā ndúúcū neené n'deēe cá dendu'ū. Tanducuén'e
chuū ní nguéé dichíi'vē.

9 'Tíicā caⁿ'a Jesús chíi yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní
cándii nī costumbres maáⁿ nī ní cáávā chuū i'neén
nī 'áámá lado ley yeⁿ'é Ndyuūs. 10 Moisés caⁿ'a yā
ley 'cūū: Diīⁿ nī honrar chiidá nī ndúúcū cheεcú nī
ní 'iī'yāⁿ chi nguéé n'dáacā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chiidá
yā o yeⁿ'e cheεcú yā canée chí 'cuūvi yā. 11 Naati

ndís'tiī ní nga'a nī chí nga'a nī permiso 'aama sa'nā chí caa'n'ma'n sá cuuvi sa chiida sa o chεεcu sa, 'tíicā: 'Úú ní nguée cuuvi nneé n'diī, caati nducué'nē chí ye'n'é ní Corbán. (Nduudu Corbán mii'n ní ne'n'e caa'n'ma'n chí ca'á yā Ndyuūs.) ¹² Ndúúti chí sa'nā nga'n'a sa 'túúcā, tuu'mi ní ndís'tiī nga'n'a nī chí 'āā ntée nga'a nī lugar chí cunnee sá chiida sá ndúúcū chεεcu sá. ¹³ Ndís'tiī ní diī'n nī chí 'āā ntée dichí'vε Nduudu ye'n'é Ndyuūs cáávā costumbre chí ngo'ó ye'n'é 'áámá nī taama nī. Nééné n'deēe dendú'ū diī'n nī tan'dúúcā chuū.

¹⁴ Ca'n'a ntúū'n Jesús chii yā 'ii'n'yā'n taama vmné'n'ēe ní ca'n'a yā: Cu'neen veen nducyaaca nī ye'n'é, ní tuumicadiīnuu'n nī. ¹⁵ Mar 'áámá dendu'ū chí nge'e sa'nā chí 'āā cuée che'e sa cuuví diī'n chí 'āā ntée dεεvε sa. Chí'n chí nadicádíīnuu'n sa'n'a na staava ye'n'é sa ní ican'daā na staava ye'n'é sa chí'ín idiī'n chí 'āā ntée dεεvε sa. ¹⁶ Ndís'tiī chí véé veé'n nī, 'caandiveé'n nī.

¹⁷ Taachí Jesús s'neen yā 'ii'n'yā'n mii'n ní sndaa yā va'ai ye'n'é discípulos ye'n'e yā, discípulos ye'n'é yā ní itiinguunee'n yā: ¿Dε'ε né'n'é caa'n'ma'n ejemplo 'cūū?

¹⁸ Ní ca'n'a Jesús chii yā discípulos: ¿'Áá 'tiicá ntuū'n ndís'tiī nguée ituumicadíīnuu'n nī? ¿'Áá nguée deenu nī chí tanducué'nē chí nge'e sa'nā ní cungée cuaa'n chuva'āi ní nguée cuuví diī'n chí sa'nā mii'n ní vaati sa, ¹⁹ ti nguée indaā na staava ye'n'é sa naati na chεēti sa? Ní cuayiivi mii'n nan'daā na cuerpo ye'n'é sa. 'Tíicā ní nducué'nē chí ngé'é sa'nā ní dεεvε. Ní nguée diī'n chí dinuu'ndí yā. ²⁰ Ní ca'n'a Jesús: Chí'ín chí can'daā na staava ye'n'é sa chí'ín chí diiī'n chí véé nuu'ndi ye'n'é sa. ²¹ Ti chii'n cuaa'n chεēti sá'nā chí ne'n'e caa'n'ma'n chí ye'n'é na staava

yeⁿē sa, ican'daā yeⁿē vaanicadínūⁿ yeⁿe sa chi nguéeⁿ n'daācā. Nadacadínūⁿ yā yeⁿe chi caⁿ'a sa ndúúcū 'aama n'daataá o isáⁿ'ā chi nguéeⁿ yeⁿe yā, ndúúcū yeⁿe chi n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā o n'daataá ní duuchinééⁿ vi'i yā, ní ndúúcū chi 'caan'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ²² ndúúcū yeⁿē chi ididuucú yā, ndúúcū yeⁿe chi neⁿe yā cosas chi véé yeⁿē taama yā, ndúúcū yeⁿē dendú'ū chi yeⁿe yááⁿ'n'guiinūⁿ, ndúúcū yeⁿe chi nginnche'éei yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū vi-cios, ndúúcū n'daataá chi caⁿ'ā tá ndúúcū n'daataá chi duuchinee tá vi'i, ndúúcū yeⁿē sáⁿ'ā chi caⁿ'a sa ndúúcū saⁿ'ā chi duuchinee sa vi'i, ndúúcū yeⁿē chi n'diichí yā cosas chi nguéeⁿ n'daācā, ndúúcū yeⁿē chi caan'maⁿ taáⁿ yā contra yeⁿe Ndyuūs, ndúúcū yeⁿe chi dich'εté maáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū nduudu chi nadicádínūⁿ yā tan'duucā chi loco yā. ²³ Tanducuén'ē dendú'u 'cūū chi nguéeⁿ n'daācā ican'daā yeⁿē na staava yeⁿé yā. Chíⁿ chi diiⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿé yā.

'Áámá n'daataá chi nguée n'daataá Israel tá chi i'teenu tá Jesús

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Nan'daā Jesús miiⁿ ní cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa Tiro ndúúcū Sidón. Ní chindāa yā na 'áámá va'ai. Ní nguéeⁿ neⁿ'é yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cadínūⁿ yā naachi cánée yā naati nguéeⁿ chii canúúⁿ n'de'ei yā. ²⁵ Maaⁿnchεté tuumicadiinūⁿ 'áámá n'daataá chi véé 'áámá n'daataá 'líⁿ daíya tá chi cánée ndúúcū espíritu yeⁿe yááⁿ'n'guiinūⁿ. N'daata miiⁿ ní ndaā tá ní chiintii'yā tá ná ca'a Jesús miiⁿ. ²⁶ N'daata míⁿ ní nguéeⁿ yeⁿē ndaata yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ Israel naati yeⁿe ndaataá yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yáⁿ'āa Sirofenicia. Ndaā

tá ní chiica tá Jesús miiⁿ chí tun'dáa yā espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guinūⁿ yeⁿ'ē n'daataá 'línⁿ daiya tá. ²⁷ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā n'daataá miiⁿ: Ca'a di lugar chí che'e daiyá 'iiⁿ'yāⁿ Israel vmnááⁿ vmnaaⁿ ti nguée cánée chí divií pan yeⁿ'e daiyá 'nū ní ca'á 'nū chí che'e 'yaānā.

²⁸ Táⁿ'ā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā tá: 'Tíicā, Señor, naati 'yaānā chí snée tī maaⁿ mesa miiⁿ nge'é tī cheeyéi pan chí ngée yeⁿ'ē da'caīyā.

²⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā tán'ā: Dii n'daataá n'daācā ngaⁿ'a di. 'Āā cuuví naⁿ'a di. Espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guinūⁿ 'āā nan'dāā yeⁿ'ē daiya di.

³⁰ Taachí ndaā tá na vaacu tá, n'daataá 'línⁿ miiⁿ yeⁿ'ē tá canee tá na cama ní candiiti tá. Ní espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guinūⁿ ní 'āā nan'dāā yeⁿ'ē n'daata 'línⁿ miiⁿ.

Jesús diiⁿ yā chiinduūvā yeⁿ'e 'áámá sáⁿ'ā chí nguée ngaⁿ'a sa ndíi nguée ndúú n'giindiveeⁿ rá sá

³¹ Jesús nan'daa ntuun yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Tiro ndúúcū yáⁿ'āa Sidón ndúúcū na yāāⁿ s'een yeⁿ'e yáⁿ'āa Decápolis. Ní ndaa yā na yáⁿ'āa chí 'díitūu nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā Galilea. ³² Miiⁿ ní ndaā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū 'áámá saⁿ'ā chí cheεtūū chí nguée ngii ngaⁿ'ā sa n'dāacā. Ní chiicá sá Jesús chí cun'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē sa. ³³ Jesús candée yā saⁿ'ā miiⁿ 'áámá lado naachi 'āā ntée snée 'iiⁿ'yāⁿ ní tingúún ndutá'a yā na veeⁿ sá ní chíidaiⁿ yā ní s'neeⁿ nduta'á yā na ch'iiya sa. ³⁴ Ní ch'íinu yā nanguuvi, ní ndaa niiⁿnúⁿ yā ní caⁿ'a yā: Efata, chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿ'é, n'guaaⁿ di.

35 Ndúúccū chuū ní n'guaaⁿ veeⁿ sá ndúúccū ch'iia sa ní nduūvā ye^{n'}ē sa. Ní 'āā chí ca^{n'}a n'dáacā sā. 36 Jesús ní ca^{n'}a yā chii yā 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ cuuvi yā mar 'áámá 'i^{n'}yāⁿ. 'Áará chi neenē ca^{n'}a cuidado yā 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ cuuvi yā 'i^{n'}yāⁿ, 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ní ca^{n'}a yā chii yā n'deee n'dái 'i^{n'}yāⁿ. 37 Ní 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ní neene che^{n'}e yiinú yā, ní ca^{n'}a yā: 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ ní tanducuén'ē idin'daacá yā, ndíí 'i^{n'}yāⁿ chi che^{n'}etúú ní idiíⁿ yā chí n'giindiveénⁿ yā. Ní 'i^{n'}yāⁿ chi nguéeⁿ nga^{n'}á yā ní diiⁿ yā chí ngíí nga^{n'}a yā.

8

*Jesús ca'á yā che'e cuūⁿ mil 'i^{n'}yāⁿ
(Mt. 15.32-39)*

1 Tiempo 'cūū neenē 'yááⁿ 'i^{n'}yāⁿ nduuvidaama yā ndúúccū Jesús. Nguéeⁿ de'ē chí ca'á yā chí che'e 'i^{n'}yāⁿ s'uuⁿ. Tuu'mi Jesús 'caí yā discípulos ye^{n'}e yā, ní ca^{n'}á yā chii yā discípulos: 2 'Úú ní ya'ái cáávā 'i^{n'}yāⁿ s'tíí, tí 'āā 'iinu nguūvī snée yā nduucú na lugar 'cūū ní nguéeⁿ de'ē vεε chí che'é yā. 3 Ndúúti chí nadicho'ó 'i^{n'}yāⁿ na vaacu yā ní nguéeⁿ che'é yā, 'áátiī cuuvi cúúnú yā cuaaⁿ cyúúní chí na^{n'}a yā ti ná^{n'}a yā ní ya^{n'}āī ndiicá yā.

4 Discípulos ní nan'guεεcúta^{n'}a yā: ¿Taacá ca'á nī chí ché'é 'i^{n'}yāⁿ na lugar naachi nguéeⁿ ch'εεtinée 'i^{n'}yāⁿ?

5 Jesús miiⁿ ntiinguunéeⁿ yā discípulos: ¿'Áá n'deee cá panes ye^{n'}é nī véé? Discípulos ní ca^{n'}a yā: Tá ndεēchē vεε.

6 Tuu'mi ní chii Jesús 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ chí 'cuεεté yā na yá^{n'}āa miiⁿ. Ní Jesús sta'á yā ndεēchē panes

miiⁿ. Ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní ca'á yā discípulos yeⁿ'é yā. Ní discípulos ca'á yā che'e 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ⁷ Vέέ ntúūⁿ n'duuví 'yaācā. Jesús sta'á yā 'yaācā ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā 'yaācā ní ca'a yā discípulos chí ca'a ntúūⁿ yā 'yaācā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ⁸ Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ che'e yā ní chiitu 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nin'guaáⁿ yā tá ndeēchē 'cuēētēē chí nángaava. ⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí che'e yā ní ngii yā tan'dúú cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní díiⁿ yā despedir yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ¹⁰ Ní Jesús ndaa yā na 'aama barco ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā ní cueⁿ'é yā na yáⁿ'āa chí nguuví Dal-manuta.

'Iiⁿ'yāⁿ fariseos chiica yā Jesús chí ch'iⁿ'i yā 'aama vaadī n'giinu

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Tuu'mi ní ndaā 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní tucá'a yā caⁿ'a yā n'deee n'dái ndúúcu Jesús. Neⁿ'é yā n'diichi yā táacā caaⁿ'maⁿ Jesús. Chiica yā Jesús 'áámá vaadī n'giinu yeⁿ'ē na va'ai cheⁿ'ti nguuví.

¹² Jesús nandaa yiinú yā tí ndaachí 'iinu yā na staava yeⁿ'é yā, ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngi-ica 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ 'áámá señal yeⁿ'ē vaadī n'giinu? 'Úú ngaⁿ'á cuaacu chí nguéé ca'á mar 'áámá señal 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ.

¹³ Cuayivi chí caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ chuū, Jesús nanguεεcunée yā sndaa yā na barco miiⁿ. Ní cueⁿ'e yā taama lado nuūⁿnīⁿ yáⁿ'ā miiⁿ.

Levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Discípulos chinaáⁿ yā chí candεε yā chí che'e yā, naatí ndéε yā 'aama n'dyáⁿ'ā pan ndúúcu

'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na barco miiⁿ. ¹⁵ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'á yā chiⁱ yā discí^pulos: Cuin'diichí nī, cundéε nī cuidado yeⁿ'e levadura yéⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúú^cū levadura yeⁿ'e rey Herodes. Levadura miiⁿ ní chíⁱ chí diíⁿ yā chi nguéé n'daācā.

¹⁶ Discí^pulos ní tucá'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā: ¿'Áá chi nguεε ndéé yú pan chiⁱ chí 'tiicā ngaⁿ'a yā?

¹⁷ Jesús miiⁿ ní déénu yā chí ngaⁿ'ā discí^pulos nguaaⁿ maáⁿ yā ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúúvⁱ chí ngaⁿ'a nī chí cáāvā chi nguéé ndéé nī pan? ¿'Áá cuéé tuumi-cadiinúúⁿ nī? ¿'Áá cuéé i'téénu nī na staava yeⁿ'e nī? ¹⁸ ¿'Áá nguéé inaaⁿ ndís'tiī ndúú^cū nduutináaⁿ nī, ndíí nguéé ndúú n'giindiveeⁿ rá nī ndúú^cū veéⁿ nī? ¿'Áá nguéé inan'gaacú nī? ¹⁹ Taachí n'deé ndu'u nyuⁿ'u panes miiⁿ chí che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuéētēε ca pan nángaāva? ¿'Áá nin'guaáⁿ nī? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Ta ndiichuuví.

²⁰ Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ca'á ndéēchē panes miiⁿ che'e cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuéētēε ca nin'guaáⁿ nī? Discí^pulos ní caⁿ'á yā: Tá ndéēchē.

²¹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: ¿'Áá cuéé tuumicadi-inúúⁿ nī?

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ na yáāⁿ Betsaida

²² Cuayiivi miiⁿ mí ndaā Jesús ndúú^cū discí^pulos yeⁿ'e yā na yáāⁿ Betsaida. Náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ndéε yā 'áámá chi ngueenááⁿ nanááⁿ Jesús ní ngiicá yā Jesús chí tuu'vⁱ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ. ²³ Jesús sta'á yā ta'ā chí ngueenááⁿ ní tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá lado yeⁿ'e yáāⁿ 'lííⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā nuuⁿ'nī

daíⁿ yā na nduutinááⁿ sa ní snduu tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e saⁿ'āⁿ miiⁿ ní itiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā ndúúti chí 'āā inaaⁿ sa 'tεε. ²⁴ Chí ngueenááⁿ miiⁿ ní ch'iinu sa, ní caⁿ'ā sa: Inaáⁿ 'áámá saⁿ'ā tan'dúúcā chí 'áámá yáⁿ'ā 'tíicā saⁿ'ā, naati ngiicá sá.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sn'duu ntúuⁿ yā ta'a yā na nduutinááⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní ch'íinu n'daācā sa ní nduuvī n'dai nduutinááⁿ sa. 'Āā tanducuén'ē inaaⁿ n'dāacā sa. ²⁶ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ dichó'o yā saⁿ'ā chí cuinaⁿ'a sa na vaacu sa. Ní caⁿ'a yā: Díí, nguée cundaā di núúⁿmáⁿ na yāāⁿ miiⁿ ní cuuvi di chuū mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ.

*Pedro ní caⁿ'ā cuaacu sá chí Jesús chí Cristo yā
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)*

²⁷ Cuayiivi miiⁿ Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'é yā cheⁿ'é yā na yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Cesarea ndúúcu yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Filipo. Taachí snúuⁿ yā yúúni ntiinguuneeⁿ Jesús miiⁿ discípulos yeⁿ'e yā, ní caⁿ'a yā: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ?

²⁸ Discípulos nan'guεεcútaⁿ'a yā: Náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā chí díí chí Juan chí cheεdínuūⁿnīⁿ díí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí profeta Elías díí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí 'áámá profeta díí.

²⁹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguunéeⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'á ndís'tī? Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'dīí chí Cristo chí yeⁿ'e Ndyuūs.

³⁰ Jesús ní caⁿ'a yā chí nguée cuuvi yā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chuū.

*Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e vaadī n'gii yeⁿ'e maáⁿ yā
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)*

31 Tuu'mi ní Jesús tuca'á yā chi'cueen yā yen'e Sa'nā chi Daiya Dendyuūs. Ní neené 'cueenu sa cuuvi. 'Ii'nyāⁿ chiiduú n'gεεtε ndúúcū 'ii'nyāⁿ ndiicū chi nga'nā nti'nyuⁿ yen'e yáacu miiⁿ ndúúcū maestros yen'e ley, 'āā ntéé nen'e yā sa'nā. Ní ca'n'a yā chii yā 'ii'nyāⁿ s'een chi 'caan'núⁿ yā sa'nā, naati sa'nā miiⁿ ní chεeti 'iīnū nguuvi nduuchi sa yen'e nguaan tiná'nā. 32 'Úú ní nga'nā cuaācū chuū. Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní cuen'e sa ndúúcū Jesús 'áámá lado ní tucá'a sa yaa'vi neen sa Jesús. 33 Naati Jesús nan'guεεcundií yā ní n'diichí yā discípulos ní yaa'vi neen yā Pedro ní ca'n'a yā: Díí, Pedro, tan'dúúcā yáá'n'guiinūⁿ, 'tíicā dii. Cuví di yen'e 'úú, ti dii ní nguée nadicádíinuⁿ di tan'dúúcā Ndyuūs nadicádíinuⁿ yā, ti nadicádíinuⁿ di yen'e dendu'ū yen'e i'n'yee'ndí 'cūū.

34 Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos yen'e yā ndúúcū taná'nā 'ii'nyāⁿ, ní ca'n'a yā chii yā 'ii'nyāⁿ s'uuⁿ: Ndúúti chi 'áámá 'ii'nyāⁿ nen'e yā ca'n'a yā nduucú, canée chi cu'néeⁿ maáⁿ yā tanducuén'e dendu'ū chi véé yen'e yā ní cuta'á yā cruz yen'é yā chí tan'dúúcā chi 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú 'iicu ca'nā yā nduucú. 35 Tí nducyáácá 'ii'nyāⁿ chi nen'e yā nadanguá'nāi yā vida yen'e maáⁿ yā na i'n'yee'ndí 'cūū ní dindaí taama vida yen'é yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'ii'nyāⁿ chi dindaí yā vida yen'e yā cucáávā 'úú ní cucáávā nduudu cuaacu chí ngua'nai 'ii'nyāⁿ, tuu'mi ní nandaacá yā vida yen'e yā nanááⁿ Ndyuūs. 36 ¿De'ε dichíí'vε yen'e sa'nā ndúúti chi diiⁿ sa ganar nducuén'e chi véé i'n'yee'ndí 'cūū ní dindaí sa alma yen'e sa? 37 ¿'Áá n'deēe cuuvi nadíí'vε sa 'áámá 'ii'nyāⁿ cucáávā alma

yeⁿē sa? ³⁸ Nduuti chi 'áámá 'iⁿyāⁿ cuuvi 'cuinaáⁿ yā yeⁿe 'úú ndúúcū nduudu yeⁿé nanááⁿ 'iⁿyāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿe yā, ní nguée n'daācā idiⁿ yā, 'tiicá ntúūⁿ 'úú chi Saⁿ'a chi Daiyá Ndyuūs, cuuví 'cuinaáⁿ yeⁿe yā taachi ndaá ndúúcū dεεve ch'εεε n'dai yeⁿē Chiidá ndúúcū ángeles chí dεεve yā.

9

¹ Jesús ní caⁿ'a yā chiⁱ yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á, chi véé ná'a nī chi snée nī 'muuⁿ chi nguée 'cuuví nī taanduvée ndii snaaⁿ nī naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿē chi ndaa yā ndúúcū poder yeⁿé yā.

*Jesús n̄'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe maán yā
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)*

² Cho'ó jaāⁿ nguuví, ní Jesús candée yā Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan. Ní cheⁿe yā ndúúcū 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ na 'áámá yiicū yaacu. Ní miiⁿ ní Jesús n̄'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe yā nanááⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³ Catecai yā nguεεcundāā ngii n'gai ní cuée tan'dúúcā nieve. Mar 'áámá 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée cuuvi naáⁿnú yā 'áámá tীনūuⁿ táátii cuée. ⁴ Ní che'enaāⁿ sáⁿ'ā profeta Elías ndúúcū Moisés, 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ch'iī ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ. Ní ndeé yā ndúúcū Jesús. ⁵ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sá chiⁱ sá Jesús: N'díi Maestro, dε'ε chúúcā n'daācā yeⁿe yú chi 'cuεεtinée yú 'muuⁿ. Din'dái 'nū 'iīnū va'ai 'líiⁿ: 'Áámá yeⁿé nī, táámá yeⁿe Moisés, táámá yeⁿe profeta Elías.

⁶ Discípulos ní di'yáá yā chiī. Ní Pedro miiⁿ nguεε deenu sa dε'ē chi ngaⁿ'a sa. ⁷ Tuu'mi ní ndaā vmnááⁿ yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áámá meēⁿ ní sn'dii

'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní discípu^los ch'iindiveéⁿ yā 'áámá nduudu chi ngaⁿ'a nguaaⁿ meēeⁿ miiⁿ chí ngaⁿ'ā: Sáⁿ'a 'cūū Saⁿ'ā Daiyá chí neⁿ'e n'dáí. Cu'neeⁿ veéⁿ nī yeⁿ'ē sa.

⁸ Hora miiⁿ nūuⁿ, taachi discípu^los n'diichí yā, 'āā ntéé du'ū vεε snéé ndúúcu yā, 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ nduucú yā.

⁹ Taachí nangua'á yā yeⁿ'e yiicū miiⁿ na yúúní miiⁿ naachi cunaⁿ'a yā Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e chí n'diichi yā, ndíí taachi Saⁿ'a chí Daiya Ndyuūs nduuchi sa yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁰ Cáávā chuū nanguáín'daí yā chí canúúⁿ n'de'ei nguaaⁿ maáⁿ yā, naati ntiinguunéeⁿ yā nguaaⁿ maáⁿ yā ¿de'ē chí 'túúcā chí nduuchi sa yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā? ¹¹ Tuu'mi ní discípu^los ntiinguunéeⁿ yā Jesús ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngaⁿ'ā maestros yeⁿ'e ley chí Elías miiⁿ canéé chí ndaa vmnaaⁿ sa?

¹² Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā discípu^los: Cuaacu níⁿnyúⁿ chí Elías miiⁿ 'āā ndaá sá vmnááⁿ vmnaaⁿ ní diiⁿ sa n'nεε sa tanducuéⁿ'ē yeⁿ'é Ndyuūs. ¿De'ē ngaⁿ'ā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs? Ngaⁿ'a chí canéé chí 'cueenu sá cuuvi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā despreciar saⁿ'ā ní nguéeⁿ neⁿ'e yā saⁿ'ā. ¹³ Naati maaⁿ ní ngaⁿ'á chí 'āā ndaā profeta Elías miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'āā diíⁿ yā chí neⁿ'e yā ndúúcu sa, tan'dúúcā chí ngaⁿ'a naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē chí canéé chí chó'ōo.

*Jesús divii yā espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'ē
'aama saⁿ'ā 'diiⁿ
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)*

14 Cuayiiivi míiⁿ Jesús ndaa yā naachi snée discípulos yeⁿ'e yā. N'diichí yā neené n'deeē 'iiⁿ'yāⁿ cuaaⁿ 'diituú discípulos yeⁿ'é yā. Véé ntúūⁿ maestros yeⁿ'e ley miiⁿ chí ndeé yā n'deēē n'dái ndúúcū discípulos. 15 Ní taachi n'dííchi nducyaaca yā Jesús miiⁿ cueⁿ'e yiinu yā ní ngéénu yā ní ndáa yā nanááⁿ Jesús chí díiⁿ yā saludar Jesús. 16 Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een: ¿De'é ngaⁿ'a ní ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'tíi?

17 'Áámá chéé 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi snée yā miiⁿ nn'guaacútaⁿ'a yā: N'dií Maestro, ndéé 'aama daiyá, chi canée sá ndúúcū 'áámá espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ chí diiⁿ chi nguée ngíi ngaⁿ'ā sa. 18 'Āā tíi nūⁿ naachi canée sá espíritu 'cūū ní sta'a sáⁿ'ā ní n'gēēcu sáⁿ'ā ná yáⁿ'āa. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ican'dáa yáⁿ cuaaⁿ cheendi sa. Ní n'gēēcu r'íi 'díiⁿ'yúⁿ sá. Chíiⁿ chí neené nduuví duūvā sa. 'Āā ngíi discípulos yeⁿ'e ní chí tun'dáa yā espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ, naati nguée cuuvi díiⁿ yā.

19 Jesús nan'guēcútaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'een: Ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu ní. ¿Áá 'naaⁿ tiempo canée chí cuneé ndúúcū ndís'tiī? ¿Áá 'naaⁿ tiempo canée chí cucheé ndúúcu ní? Candée ní 'muuⁿ saⁿ'ā 'díiⁿ.

20 Chen'e yā nguai yā saⁿ'ā 'díiⁿ miiⁿ. Ní taachí n'diichí espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ Jesús miiⁿ, yááⁿ'n'guiinūⁿ miiⁿ chindēē saⁿ'a 'díiⁿ miiⁿ. Chēēcu ndāā sa ní n'gee yáⁿ cuááⁿ cheendi sa. 21 Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā chiida saⁿ'ā 'díiⁿ: ¿'Áá 'naaⁿ canee sa ndúúcū ca'ai 'cūū? Chiida sa miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndií chí 'líiⁿ sa. 22 Néené n'deēē cuuvi espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ miiⁿ ní n'gaanuuⁿ

sá'n'ā nguaaⁿ nguuchi yá'n'ā ní nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ va, chí neⁿe 'caāⁿnūⁿ saⁿ'ā. N'dií Jesús, ndúúti chí cúúví diiⁿ nī 'tεε dε'ε chí cunnee nī nús'^{uu}, ní nuuⁿ nnee ya'āi 'iinú nī nús'^{uu} ní cunnee nī nús'^{uu}.

23 Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Nduuti chí cuuvi cu'téenu di, tuu'mi ní tanducuéⁿ'ē ní cuuvi cáávā 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā.

24 Tuu'mi ní chiida sa neéné 'caī ní ngeεcú yā. Ní caⁿ'a yā: 'Úú cu'teenú. Cunnee nī 'úú ní cuuvi cu'teenú ca.

25 Taachí Jesús n'diichí yā chí neené n'deēe 'iiⁿyāⁿ nduuvidaamá yā, ngaⁿ'a diitú yā ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguīnūⁿ ní caⁿ'a yā: Dii espíritu chí diiⁿ chí nguée ngii ngaⁿ'a ní nguée n'giindiveén 'úú cuuví dii chí nan'dáa di yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ 'cūū, ní 'āā ntée nguεεcunée di cundaā di na cuerpo yeⁿ'ē sa.

26 Espíritu miiⁿ ní chindeεεve saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní chεεcundáa saⁿ'ā taama vmnéⁿ'ēe ní nan'daā yeⁿ'ē sa. S'neen saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ tan'dúúcā chí ch'ii sa. Taachí 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ n'diichí yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ neené 'yaaⁿ yā caⁿ'a yā chí n'díí sá. 27 Naati Jesús miiⁿ ní sta'á yā ta'ā sa, ní nadicuéeⁿ yā saⁿ'ā. Saⁿ'ā 'díí miiⁿ ní chééndii sa.

28 Cuayiivi ní Jesús sndaa yā na 'áámá va'ai, ní discípulos yeⁿ'e yā ntiinguunéeⁿ yā Jesús taachi snée yā 'áámá lado: ¿Dε'ε cúúví chí nús'^{uu} nguée chitun'dáa 'nū espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguīnūⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ?

29 Ní Jesús caⁿ'a yā: Espíritu 'cūū chí 'túúcā nguée nan'daā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí 'tiicá nūⁿ caati dámaāⁿ chí ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū chí nguée 'āā ca'diinú yā nguuvi chí ngaⁿ'angua'á yā.

*Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e vaadī n'gii yeⁿ'e yā
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)*

³⁰ Taachí can'daā Jesús ndúúcū discípulos na yáāⁿ miiⁿ, cho'ó yā na yáⁿ'āa Galilea. Jesús miiⁿ nguéeⁿ neⁿ'e yā chi cadiinuⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi canee yā miiⁿ, ³¹ ti Jesús miiⁿ ní ngi'cueeⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā chi Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní canéeⁿ chí ca'a yā sáⁿ'ā na ta'āa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní canéeⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā. Ní taachí 'āā 'cuuví sa chεεⁿtí 'iinū nguuvi canéeⁿ chí nduuchi sa yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ³² Naati discípulos ní nguéeⁿ túúmícádíinuⁿ yā chi ngaⁿ'a Jesús. Ní 'va'a yā chí ntínguuneⁿ yā yeⁿ'e chúū.

*¿Du'ū cá chí ch'εεⁿε ca?
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)*

³³ Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā na yáāⁿ Capernaum; ní taachí ndaa yā 'áámá va'ai, Jesús ntiinguuneⁿ yā discípulos: ¿De'εⁿ ngaⁿ'a ndís'tiī cuaaⁿ cyúúⁿí?

³⁴ Discípulos ní 'āā ntéeⁿ caⁿ'á yā mar 'áámá ti cuaaⁿ cyúúⁿí miiⁿ ntínguuneⁿ vi'i yā chεⁿε ca yā chí ch'εεⁿε ca yā. ³⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ch'iindí yā ní yaa'ví yā ndiichúúví discípulos yeⁿ'é yā chí cuchii yā nanáaⁿ yā. Ní cāⁿ'a yā: Ndúúti chí 'áámá ndís'tiī neⁿ'e nī cuuví nī cuááⁿ vmnaaⁿ, canéeⁿ chí cuuví nī ndii cuayiivi yeⁿ'ē nducyáácá yā ní ndiicuⁿ ca nī. Ní canéeⁿ chí dichíí'vε nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.

³⁶ Tuu'mi ní Jesús sta'á yā 'áámá saⁿ'ā 'lííⁿ ní s'neeⁿ yā naavtáⁿ'ā yeⁿ'e discípulos. Ní sta'á yā saⁿ'a 'lííⁿ miiⁿ ní ca'nuúⁿ yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: ³⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'cuaáⁿ yā saⁿ'ā 'lííⁿ 'túúcā, nduúcū chí duuchí, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'cuaáⁿ

yā 'úú. 'Ii'nyān chí 'cuaán yā 'úú, nguée dámaān 'úú cuaán yā, naati 'cuaán ntúu yā 'ii'nyān chí dichó'o yā 'úú.

*Yen'e 'ii'nyān chí lado yen'e Jesús
(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)*

³⁸ Tuu'mi ní Juan mii' ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'dií Maestro, n'diichí 'nū 'áamá sa'n'ā chí diví sa espíritus yen'e yáán'guinūu yen'e 'ii'nyān ndúúcū chí dúúchí nī, naati sá'n'ā mii' ní nguée cachiicá sá ndúúcū nús'uu. Nguée 'cuúu' nū chí dii' sa 'tíicā.

³⁹ Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos: Ndís'ti' 'cuáan nī chí dii' sa 'túúcā; ti nguée vée mar 'áamá 'ii'nyān chí dii' yā vaadī n'giinu ndúúcū chí duuchí, ní cuayiivi cúúvī caa'n'mán yā chí 'úú ní nguée n'daācā 'úú. ⁴⁰ Ti 'ii'nyān chí nguée idií' yā contra yen'e s'uūu, ní yen'é yā favor yen'e yú. ⁴¹ 'Āā du'ú nūu' 'ii'nyān chí téé yā ndís'ti' 'áará chí 'áamá vaso nuū'nī' ndúúcū chí duuchí, ti ndís'ti' yen'e Cristo ndís'ti', cuaacu ní'nyú' 'ii'nyān mii' ní vée chí ndaācā chí cuuvi yen'e yā ná va'ai cheeti nguuvi.

*Yen'e dendu'ū chí dii' chí 'ii'nyān dii' nuu'ndí yā
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)*

⁴² Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: 'Āā du'ú nūu' 'ii'nyān chí dii' yā chí 'áamá chee chí n'gaiyāā chí i'téenu yā 'úú dii' yā nuu'ndi, n'daācā ca cáávā 'ii'nyān mii' chí 'ii'nyān s'een cachiichí yā 'áamá tuūu yúúú chí inguú 'ii'nyān na daandu yā ní canuú' yā 'ii'nyān mii' naachí yaānuú' yen'e nuū'nī'yá'nā. ⁴³ Ní ndúúti chí ta'ā di idií' chí dinuu'ndi di, n'daācā ca chí 'caaca di ta'a di ní diví di. N'daācā ca chí ndaā di ndúúcū 'aama ta'á nūu' di ná vida cuen'e daā'ma', ní nguée chí ca'n'ā di ndúúcū 'uūvī ta'a

di na infierno, naachí nguŭchī yaⁿā miiⁿ ní nguée ín'tuŭvī. ⁴⁴ Lugar miiⁿ naachi nguée n'gii n'daāa ní nguuchi yaⁿā miiⁿ ní 'āā ntée n'tuŭvī. ⁴⁵ Ndúúti chí ca'a di idiīⁿ chí dinuuⁿndi di 'caaca ntúuⁿ di ní divíi di. N'daacā ca chí ndaa di lo'ō di na vida cueⁿe daāⁿmaⁿ miiⁿ, nguée ti chí caⁿ'ā di ndúúcū 'uuvī ca'a di na infierno naachí nguuchi yáⁿā miiⁿ chí nguée ín'tuŭvī. ⁴⁶ Lugar miiⁿ ní naachi nguée n'gii n'daāa ní nguuchi yáⁿā miiⁿ 'āā ntée ín'tuŭvī. ⁴⁷ Ndúúti chí nduutináaⁿ di diīⁿ chí idinuuⁿndi di, tuu'mi ní tun'dáa di; ti n'dáácā ca chí ndaa di ndúúcū 'áámá nduutináaⁿ naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, nguée ti chí caⁿ'a di ndúúcū nduu 'uuvi nduutináaⁿ di na infierno, ⁴⁸ naachi n'daāa míⁿ nguée n'gii tī ní nguuchi yáⁿā miiⁿ 'āā ntée ín'tuŭvī tan'díi nūuⁿ.

⁴⁹ Ti nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā canée chí n'diichi néeⁿ yā 'cueenú yā cuuvi tan'dúúcā chí cho'ó ná nguuchi yaⁿā, ní tanducuenⁿ'ē 'iiti chí 'iiⁿyāⁿ 'caaⁿnúⁿ yā cáávā ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs, diīⁿ yā preparar 'iiti miiⁿ ndúúcū yīimā. ⁵⁰ Yīimā ní n'dai. Ní nduuti chí nguεε ndaācā sabor yeⁿ'ē, ¿dé'ē cuuvi diīⁿ nī, ní cuuvi ndaācā sabor yeⁿ'ē? Ndís'tiī cuneé nī tan'dúúcā chí yīimā, 'tíica cuneé nī, ní canée n'daaca nī 'aama nī taama nī ndúúcū vi'ī.

10

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'e divorcio chí i'tεεchií vi'i 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Jesús can'daa yā yeⁿe yāāⁿ Capernaum, ní cueⁿe yā na yāⁿ'āa Judea ndúú^{cū} yāⁿ'āa chi canee táámá lado yeⁿ'ē yí^{cú} Jordán. Miiⁿ ní nduuvidaama ntú^uⁿ 'iiⁿ'yāⁿ naachi canéé Jesús miiⁿ. Jesús tuca'a yā chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúú^{cā} costumbre yeⁿ'e yā. ² Tuu'mi ní n'duuví 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndaá yā nanááⁿ Jesús ti neⁿ'é yā n'diichíneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús ndúú^{ti} chi n'daācā chí saⁿ'ā n'tεεchi sá n'daataá yeⁿ'ē sa. ³ Jesús miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a yā: ¿Dé'ε caⁿ'a Moisés chii sa ndís'tiī na ley yeⁿ'e yú?

⁴ Fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: Moisés miiⁿ ní 'cuūⁿ sa chi ca'a sá n'daataa miiⁿ 'áámá caaca yéⁿ'e chí i'tεεchi vi'i yā. Tuu'mi ní cu'neeⁿ sa tán'ā sa.

⁵ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā fariseos: Moisés miiⁿ tee sa mandamiento 'cūū, ndís'tiī, caati ndís'tiī ní neenē cheεchi staava yeⁿ'é nī. ⁶ Naati ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, taachi Ndyuūs din'dái yā tandu-cuéⁿ'ē dendu'ū, din'dái yā sáⁿ'ā ndúú^{cū} n'daataá. ⁷ Chííⁿ chi saⁿ'ā miiⁿ cun'néeⁿ sa chiida sa ndúú^{cū} cheεcu sá ní ndūūvidaama sa ndúú^{cū} n'daataá yeⁿ'ē sa, ⁸ ní nduu 'uuví yā ní nduūvī 'aama yā ndúú^{cū} ví'ī. Chííⁿ chí 'āā ntéé 'uūvi yā tí 'āā 'aama núúⁿ yā. ⁹ Chííⁿ chí saⁿ'ā miiⁿ nguéeⁿ canee chí nadvíi sa chí Ndyuūs nadaamá yā.

¹⁰ Cuayiivi miiⁿ taachí 'āā snée Jesús ndúú^{cū} discípulos yeⁿ'e yā cheεtí 'áámá va'āī, miiⁿ discípulos nguεεcunée yā ntiinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿ'e nduudu 'cūū. ¹¹ Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Saⁿ'ā chi cu'neeⁿ sá n'daataá yeⁿ'ē sa ní 'caandivaacu sa ndúú^{cū} táámá n'daataá, saⁿ'ā miiⁿ ní idinuuⁿndi sa chi véé táámá n'daataá yēⁿ'e sa. ¹² Ní ndúú^{ti} chi 'áámá n'daataá cu'neeⁿ ta isáⁿ'ā yeⁿ'e tá ní

'caandivaacu tá ndúúcū táámá saⁿā, 'tiicá ntúūⁿ n'daataá miiⁿ idinuuⁿndi tá chi véé taama isáⁿā yeⁿe tá.

Jesús di'viicú yā dá'caīyāa
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nínđéé yā da'caīyāa nanááⁿ Jesús, chi Jesús tuu'ví yā da'caīyāa miiⁿ; naati discípulos ní yaa'vi nééⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ndéé da'caīyāa s'eeⁿ. ¹⁴ Taachí Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi nééⁿ yā ní caⁿ'a yā chiī yā discípulos: 'Cuaaⁿ nī chiī da'caīyāa nanááⁿ, ní nguée ndivíi nī yeⁿé, ti na va'ai chεeti nguuvi naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní yeⁿé da'caīyāa s'tíi, 'tíicā. ¹⁵ Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, 'iiⁿyāⁿ chi nguée cu'téenu yā yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā tan'dúúcā chi i'teenú 'aama dá'caiyāa, nguée cuuví cundaa yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶ Ní Jesús sta'á yā da'caīyāa miiⁿ ní ca'nuú yā ní di'viicú yā. Ní s'neeⁿ yā sn'duū tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿé.

Yeⁿe saⁿ'a 'díiⁿ chi 'cuiica
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Taachí Jesús candií yā yúúní yeⁿé yā, ndaā 'áámá sáⁿā. Ngeenu sa nanááⁿ Jesús ní chíinti'ya sa nanááⁿ yā ní ntíinguuneēⁿ sa: N'diī Maestro chí n'dái nī, ¿dε'ε díiⁿ ní ndaacá vida cueⁿe daāⁿman chí cuuví yeⁿé?

¹⁸ Jesús caⁿ'a yā chiī yā saⁿā: ¿Dε'ε cúúví chí ngaⁿ'ā dí chí n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée n'dai yā tí dámaaⁿ Ndyuūs. ¹⁹ Dii ní deenu di chí canée nguūⁿ na ley chí 'tuucā: Nguée caⁿ'a di

ndúúcū tááma n'daataá chi nguée yeⁿe di. Nguée 'caāⁿ'nuⁿ di. Nguée diduucú di. Nguée caaⁿ'man nduudu yaadi yeⁿ'ē mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ. Nguée canche'ei di 'iⁿ'yāⁿ. Dinéⁿ'e di chiida di ndúúcū chεεcu di.

²⁰ Saⁿ'ā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā sa: N'diī Maestro, tanducuén'ē chuū 'āā idiíⁿ ndíí taachi saⁿ'ā 'lííⁿ 'úú.

²¹ Jesús ní ch'iinu yā saⁿ'ā 'dííⁿ ní dinéⁿ'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā: Véé táámá chi indái yeⁿ'ē di. Cuén'ē dí n'diīcuí dí tanducuén'ē chi véé yeⁿ'ē di, ní caⁿ'a di 'iⁿ'yāⁿ chi nguée yeⁿ'e yā. Tuu'mi ní ndaācā chi véé vaadi 'cuiica yeⁿ'e na va'ai chεεti nguuvi chi cuuvi yeⁿ'ē di. Tuu'mi ní cutá'a di cruz yeⁿ'ē di chi yeⁿ'ē chi 'cueenu di cuuvi ní cuchii di ní caⁿ'a di nduucú.

²² Naatí taachi ch'iindiveeⁿ sá chuū, nééné s'neen ya'āi 'iinu sa ní neene ndaachi 'iinú sa. Ní cunaⁿ'a sa ti neené 'cuiica sa.

²³ Tuu'mi ní Jesús ch'iinu yā cuaan 'diitúú yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Dε'ē chúúcā ngíⁿ'i chi cundaa 'iⁿ'yāⁿ 'cuiica naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

²⁴ Discípulos ní nge'e yiinu yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e yā; naati Jesús ní caⁿ'a ntúuⁿ yā: Ndís'tiī daiyá, dε'ε chúúcā ngíⁿ'i chi 'iⁿ'yāⁿ chi idinéⁿ'e ca yā chi véé yeⁿ'e yā chí cundaa yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ²⁵ Nguée ngíⁿ'i cá chi 'áámá 'iiti camello, chi ch'εεε cá nguée ti 'yúúdūu chi cho'ó tī na nduutinááⁿ 'iini, chi cheendi va'ai 'lííⁿ nguée ti 'áámá 'iⁿ'yāⁿ 'cuiica i'téenu yā Ndyuūs ní cundaa yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

²⁶ Taachí discípulos ch'iindiveeⁿ yā chuū, nadicádíínuuⁿ taavi ca yā ní nguaaⁿ maaⁿ yā

ntíínguunéeⁿ yā vi'ī. Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā: ¿Du'ú cuuvi nanguaⁿ'āī?

²⁷ Jesús miiⁿ ch'iinu yā discípu^los ní caⁿ'a yā: Saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéeⁿ cuuvi diiⁿ sa chuū, naati Ndyuūs cuuvi diiⁿ yā caati nanááⁿ Ndyuūs nguéeⁿ de'ē vεε chi nguéeⁿ cuuvi diiⁿ yā.

²⁸ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ tucá'a sa caⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chií sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nús'uu ní s'neéⁿ 'nū tanducuén'e chi véeⁿ yeⁿ'é 'nū, ní cuchiiⁿ 'nū nduucú nī.

²⁹ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cu'neén yā vaacu yā, o 'diiⁿu yā, o ví'ī, o chεεcú yā, o chiidá yā, o n'daataá yeⁿ'é yā, o daiya yā, o yáⁿ'āa yeⁿ'e yā, cáávā 'úú ní cáávā chi candεε yā nduudu chi nguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ, ³⁰ cuta'á yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'áámá ciento cúúví cá chí n'deee ca dendu'ū yeⁿ'e va'ai s'eeⁿ ndúúcū 'diiⁿu yā ndúúcū 'cεε'vε yā ndúúcū vi'ī yā, ndúúcū chiidá yā, ndúúcū chεεcú yā, ndúúcū daiya yā, ní yeⁿ'ē yáⁿ'āa yeⁿ'e yā. Ní canéeⁿ chí n'géénú yā ngii chí 'iiⁿ'yāⁿ idiíⁿ yā naati ná iⁿ'yeeⁿdí chí cuchiiⁿ ndaācā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā.

³¹ Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ vm-naaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuεetinée yā cuaaⁿ chi cuayiivi. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ chí cuayiivi, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuεetinée yā vmnaaⁿ.

*Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e chí 'cuūví yā
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)*

³² Jesús ndúúcū discípu^los yeⁿ'e yā snúúⁿ yā yúúⁿ ní cucheε yā na yāāⁿ Jerusalén. Jesús cueⁿ'é yā vmnááⁿ discípu^los. Ní discípu^los nadicádiiⁿuuⁿ yā ní cueⁿ'e yiinú yā ní 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguεεcunée yā ní yaa'vi ndiichúúví discípu^los

yeⁿe yā ní tuca'a yā caⁿ'a yā chíi yā discípulos yeⁿe chí canéé chí 'cuūví yā. ³³ Ní caⁿ'a yā Cun'diichí nī, caa yú na yāāⁿ Jerusalén, naachí 'úú chí Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ nca'a yā 'úú chiiduú n'gεεε ndúúcū maestros yeⁿe ley. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caacá yā yeⁿe 'úú chí 'cuūví. Ní nca'á yā 'úú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ ndaata yeⁿ'ē Israel. ³⁴ Ní 'caaⁿ'nyuⁿ néeⁿ yā 'úú. Ní 'cuen'é yā 'úú ní ca'a neeⁿ daiⁿ yā 'úú. 'Cuiinu chuū ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Naati ndiichi ndii 'íínú nguuví miiⁿ, nduuchí yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

*Jacobo ndúúcū Juan ngíicá sá 'áámá favor
(Mt. 20.20-28)*

³⁵ Tuu'mi ní Jacobo ndúúcū Juan, chí daiya Zebedeo, ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro, neⁿ'é 'nū chí diíⁿ nī 'áámá favor chí ngiica 'nū.

³⁶ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneéⁿ yā: ¿De'ē neⁿ'e nī chí diíⁿ?

³⁷ Tuu'mi ní caⁿ'a sa chíi sa Jesús miiⁿ: 'Cuááⁿ dí chí 'cuēēté 'nū 'áámá 'nū lado tá cuaācú dí ní táámá 'nū ní lado tá 'cueēe dí taachi 'āā ndaá hora yeⁿ'e chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ dí yeⁿ'e nducuéⁿ'ē.

³⁸ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: Ndís'tiī nguéeⁿ déénu nī de'ē chí ngiica nī. ¿'Áá cuuvi diiⁿ dí cu'u nuúⁿ nī yeⁿ'ē chí n'geēⁿ chεeti vaso chí yeⁿ'e chí 'cuenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á nī maaⁿ chí ngεdínuūⁿnī chí cuta'á?

³⁹ Juan ndúúcū Jacobo miiⁿ ní nan'guεcútaⁿ'a yā: Cuuvi diíⁿ 'nū. Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ canéé chí cu'ú nī yeⁿ'e vaso chí yeⁿ'e chí 'cuenú cuuvi ní canéé chí

cuta'á nī chi ngēēdínūⁿnīⁿ chi 'úú ita'á. ⁴⁰ Caati nguéé ituneen 'úú chi ca'á du'ū chi 'cuūndī lado tá cuaacú o lado ta 'cueéé. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs diíⁿ yā 'cundiyaáⁿ yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴¹ Taachí ch'iindiveéⁿ ndu'u ndiichí discípulos chuū, nduuvī taáⁿ yā ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan miiⁿ. ⁴² Jesús ní yaa'vi yā discípulos ní caⁿ'a yā: Tan'dúúcā chi ndís'tiī deenu nī, 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e naciones véé poder yeⁿ'é yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nación yeⁿ'e yā ní 'iiⁿ'yāⁿ chí n'gēē cá yeⁿ'ē naciones ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴³ Naati nguaaⁿ ndís'tiī, nguēē 'tíicā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e cuuvi ch'ēē yā nguaaⁿ ndís'tiī canéé chí dichíí^{'ve} yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁴ Āā du'ú nūuⁿ ndís'tiī chí neⁿ'e nī cunee nī cuaaⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndís'tiī canéé chí dichíí^{'ve} nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁵ Naati Sáⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs nguéé ndaā sa chí 'iiⁿ'yāⁿ dichíí^{'ve} yā saⁿ'ā, ti maaⁿ sa dichíí^{'ve} sa nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní ca'a sa vida yeⁿ'e maāⁿ sa tan'dúúcā precio yeⁿ'ē nuuⁿndi cáávā chí nanguanⁿ'ai yā n'deeē n'daí 'iiⁿ'yāⁿ.

*Jesús n'guaáⁿ yā nduutinááⁿ saⁿ'ā Bartimeo
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)*

⁴⁶ Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcū discípulos na yāāⁿ Jericó. Ní taachí can'daa yā yāāⁿ Jericó ndúúcū 'yaaⁿ n'daí 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá sán'ā chí ngueenááⁿ chí nguuvī Bartimeo, daiya Tímeo, véé sá niiⁿnuúⁿ cyúúⁿ ní ngiica sá limosnas. ⁴⁷ Ní taachí ch'iindiveeⁿ sa chí Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret cho'o yā miiⁿ, saⁿ'a ngueenááⁿ miiⁿ tuca'a sa 'caī sa

ní caⁿ'a sa: Jesús, Daiya David, nnée ya'āī 'iinú nī 'úú.

⁴⁸ Nééné 'yaaⁿ yā yaa'vi neeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ chí cunēē 'díiⁿ sa cheendí sa, naati saⁿ'ā miiⁿ ní n'gaī yiicú cá sá: N'diī Daiya David, nnée ya'āī 'iinú nī 'úú.

⁴⁹ Tuu'mi ní Jesús cheendii yā ní caⁿ'a yā: Yaa'vi nī saⁿ'ā chí cuchii sa 'muuⁿ. Ní chen'é yā ní chíi yā saⁿ'ā chí ngueenááⁿ miiⁿ: Canée diitu di ní cáániicū di ndúcueeⁿ di ti Jesús n'gaī yā dii.

⁵⁰ Tuu'mi ní sn'dáa sa cotón yeⁿ'ē sa ní nadacueeⁿ sa ní chén'é sa ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵¹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿De'ē neⁿ'é di chí diíⁿ ndúúcū dii? Sáⁿ'ā chí ngueenááⁿ miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro diíⁿ nī chí snaáⁿ.

⁵² Jesús caⁿ'a yā: Cunaⁿ'ā di. Āā inaaⁿ di, ti s'téenu di. Hora 'cūū nūuⁿ chí ngueenááⁿ miiⁿ ní snaaⁿ sa ní cueⁿ'e sá ndúúcū Jesús miiⁿ na yúúní.

11

Jesús ndaa yā na yáāⁿ Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachí Jesús ndúúcū discípulos ndaa yā niiⁿnuúⁿ na yáāⁿ Jerusalén, ndaa yā na yáāⁿ Betfagé, ndúúcū yáāⁿ Betania, niiⁿnuúⁿ na yiicū chí nguuví Olivos. Ní Jesús dichó'o yā na 'uūvī discípulos yeⁿ'e yā. ² Ní caⁿ'a yā: Cuén'e nī na yáāⁿ 'líiⁿ chí canée niiⁿnuúⁿ ní taachí ndaa nī miiⁿ ndaaca nī 'áámá burro n'dēēchīchí tī. Burro miiⁿ ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candéε nī 'iiti 'múúⁿ. ³ Ndúúti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ tínguuneeⁿ yā ndís'tiī: ¿De'ē cúúví chí 'tíicā idiíⁿ nī? Caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī 'iiⁿ'yāⁿ tí Señor

yeⁿe yú neⁿe yā 'iiti miiⁿ. Ní caama nadicho'ó yā 'iiti.

⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'tíicā cheⁿe yā, ní ndaāca yā burro miiⁿ n'dééchiichí tī na cyúúⁿí niⁿnuúⁿ cheendiva'āī. Ní n'daātí yā 'iiti. ⁵ N'dúúví 'iiⁿyāⁿ chí snée yā miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos: ¿De'ē idiíⁿ nī? ¿De'ē cúúví chí in'daātí nī burro?

⁶ Tuu'mi ní discípulos ní nan'guεcútaⁿ'a yā tan'dúúⁿcā chí Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ. Ní 'cuuⁿ yā chí discípulos cueⁿ'e yā ndúúⁿcū burro miiⁿ.

⁷ Tuu'mi ní cueⁿ'e yā ndaá yā ndúúⁿcū burro miiⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní sn'duú yā cotón yeⁿ'e yā vmnááⁿ yeⁿ'ē burro miiⁿ ní Jesús canduú yā 'iiti.

⁸ Taachí 'āā cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúⁿí miiⁿ, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ n'doó yā cotón yeⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúⁿí miiⁿ. Taná'a yā ch'iicá yā dúuⁿnē yáⁿ'á ní chintaaví yā cuaaⁿ cyúúⁿí.

⁹ Nééné 'yaaⁿ ca yā chí cueⁿ'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ yeⁿ'e Jesús ndúúⁿcū 'yaaⁿ n'dai yā chí cuchii yā cuaaⁿ daami yā 'caí yā: De'ē chúúⁿcā ch'εεε Ndyuūs. Ndyuūs di'viicú yā 'iiⁿyāⁿ chí cuchii yā ndúúⁿcū chí dúúⁿchí Señor miiⁿ. ¹⁰ De'ē chúúⁿcā n'dai naachi ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ Ndyuūs. Cúchiī tiempo maaⁿ chí tan'dúúⁿcā yeⁿ'ē chiida yú David ngaⁿ'a ntiⁿnyúⁿ yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Hosanna. Nduudu miiⁿ ní nduudu Israel chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿ'e yú, chí ch'εεε n'dai Ndyuūs chí canée na va'ai chεεti nguuví.

¹¹ 'Tíicā sndaā Jesús na yáāⁿ Jerusalén. Ní ndaá yā na yaacū templo yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Ch'íínu yā tanducuén'ē dendu'ū nuuⁿmán cuaaⁿ 'diituú yā. Cueⁿ'e ntúuⁿ yā na yáāⁿ Betania ndúúⁿcū ndu'ū ndiichuuví discípulos caati 'āā chí chíiⁿnū.

Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā yáⁿ'á n'guíídī yaaⁿ nguuví miiⁿ

(Mt. 21.18-19)

¹² Chideεεε táámá nguuví miiⁿ, taachí Jesús ndúúcū discipulos yeⁿ'é yā can'daa yā na yaāⁿ Betania, Jesús miiⁿ chí cuiicu yā. ¹³ Ní n'diichi yaⁿ'ái yā 'áámá yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíídī yaaⁿ nguuví chí v'éé tá'aa. Ní cueⁿ'é yā n'diichi yā chí 'áá snéé n'gui'i yeⁿ'ē. N'diichí yā chí ngu'éé ndaācā n'gui'i yeⁿ'ē ti ta'á nūuⁿ, ti ngu'éé tiempo yeⁿ'ē. ¹⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā yáⁿ'á míⁿ, 'túúcā: Dii yáⁿ'á, mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ngu'éé ché'e yā n'gui'i yeⁿ'ē di, tanducuén'ē tiempo. Discipulos yeⁿ'e yā ch'iindiveén yā tanducuén'ē chí caⁿ'a yā.

Jesús nadεεvé yā yaācū ch'εεε

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cuayiivi míⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaá yā na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Taachí Jesús ndaá yā na yāacū templo miiⁿ, tucá'a yā tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ na yaācū miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chí in'diicui yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ngai yā. Ch'εεcundáa yā mesas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dáaⁿ yā tuūmī. Ní ch'εεcundáa yā sillās yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí in'diicui yā palomas. ¹⁶ Ní díⁿ yā chí 'āā ntéé candéε 'iiⁿ'yāⁿ na yaācū miiⁿ mar 'áámá cosa. ¹⁷ Ní chí'cuéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā: Naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ní 'túúcā ngaⁿ'ā: Va'ai yeⁿ'é canéé chí duuchi va'ai naachi caaⁿ'maⁿngua'á 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nducuén'ē nación. Naati ndís'tī ní díⁿ nī chí yiivε yāává yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí diduucu.

¹⁸ Chiiduú n'gεεε chí ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ ndúúcū maestros yeⁿ'e ley ch'iindiveén yā chuū, ní tucá'a yā n'nuuⁿ yiinú yā taacā chí 'caaⁿ'nuⁿ yā Jesús,

naati 'va'á yā 'ii'nyāⁿ. Ní nducyaaca 'ii'nyāⁿ ngen'e yiinú yā yeⁿ'ē chi ngi'cueen Jesús miiⁿ. ¹⁹ Taachí chi 'da'a, Jesús miiⁿ can'dáa yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ní cueⁿ'é yā táámá yāāⁿ 'líiⁿ chi niiⁿnuúⁿ.

Yá'á in'guídī miiⁿ ntí'i
(Mt. 21.20-22)

²⁰ Chidεεεε táámá nguuvi, ní Jesús ndúúcū discípuos cho'ó yā na yúúní ní n'diichí yā 'áámá yá'á n'guídīi yaaⁿ nguuvi chí 'āā ntí'i ndii díi'yú yeⁿ'ē. ²¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nn'gaacu sa chí 'āā chó'ōo ní caⁿ'a sa chíi sa Jesús miiⁿ: N'dii Maestro, cuin'diichí nī. N'guídīi chí nguéeⁿ n'daācā caⁿ'a nī yeⁿ'ē 'āā ntí'i.

²² Jesús miiⁿ nan'guεεεεⁿcutaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, cuuvi cūnee chí véeⁿ confianza yeⁿ'e nī ndúúcū Ndyuūs. ²³ Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: 'Āā du'ú nūuⁿ 'ii'nyāⁿ chí caaⁿ'mán yā cuuvi yā yiīcū 'cūū 'tíicā: Dii yiīcū, cuví di 'muuⁿ ní cundaā di nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní nduuti chí nguéeⁿ 'uūvī vaanicádiīnūuⁿ yeⁿ'e yā ní i'téenu yā chí chíiⁿ chí ngaⁿ'á yā chí cuuví cuaacu, tuu'mi ní cuuvi 'tíicā. ²⁴ Chíiⁿ chí maaⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Tanducuén'e chí ndís'tiī ngiicá nī Ndyuūs taachí ngaⁿ'angua'á nī, nduuti chí cu'téenu nī chí ndaācā yeⁿ'e nī, tuu'mi ní tanducuén'e ní ndaācā nī. ²⁵ Ní taachí ngaⁿ'angua'á nī, nduuti chí 'áámá 'ii'nyāⁿ idinuuⁿndi yā contra yeⁿ'é nī, nadach'εεcú nī yeⁿ'e yā, 'tiicá ntúūⁿ Chiida yú chí canée yā na va'ai cheeti nguuvi nádich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī. ²⁶ Ndúúti ndís'tiī nguéeⁿ nadich'εεcú nī nuuⁿndi yeⁿ'é 'ii'nyāⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Chiida yú chí canée yā na

va'ai cheeti nguuvi nguée nadich'ecú yā nuu'ndi ye'n'e nī.

*Jesús ní nga'n'a ntii'nyú yā
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)*

²⁷ Tuu'mi ní Jesús ndúúcū discípulos nndaa yā na yāān Jerusalén. Taachí Jesús chiicá yā na yaācū templo, chiiduú n'geete ndúúcū maestros chí ngi'cuéeⁿ ley ndúúcū 'ii'yāⁿ ndiicū chí nga'n'a ntii'nyúⁿ yā ye'n'e yaācū miiⁿ chindaá yā n'diichí yā Jesús. ²⁸ Ní ntiiinguuneenⁿ yā Jesús: ¿Du'ú 'ii'ntyen'^e diiⁿ nduucú nī chuū? O ¿du'ū tee poder dii chí idiinⁿ nī chuū?

²⁹ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā: 'Úú ntúūⁿ ní tiinguuneénⁿ ndís'tiī, ní ndúúti chí cuuví n'guεεcúta'n'a nī ye'n'é, tuu'mi ní cuuví ndís'tiī du'ú 'ii'ntyen'^e tee yā poder 'úú chí idiinⁿ dendú'u 'cū. ³⁰ Chí ngēdínuuⁿnī Juan miiⁿ ¿tí chíicā chí? ¿Áá ye'n'e sán'ā i'yeeⁿdí 'cū o ye'n'e va'ai cheeti nguuvi? Nan'guεεcúta'n'a nī ye'n'é.

³¹ Tuu'mi ní tucá'a yā ca'n'a yā nguáánⁿ maánⁿ yā ní ca'n'a yā chí yā vi'i: ¿Taacá caa'n'maⁿ yú? Ndúúti chí caa'n'maⁿ yú chí ye'n'e nanguuvi, 'ii'yāⁿ miiⁿ ní nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'e yú 'tíicā: ¿De'ē cúuví chí nguée i'téenu nī? ³² Ní ndúúti chí caa'n'maⁿ yú, chí ye'n'e san'ā i'yeeⁿdí 'cū tuu'mi ní 'va'a yú 'ii'yāⁿ s'eenⁿ caati nducyáácá 'ii'yāⁿ deenu yā chí Juan chí cheédínūⁿnī miiⁿ ní 'áámá profeta chí cuaacu. ³³ Ní nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'e Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā: Nguée cuuví nī n'diī. 'Tíicā ca'n'a yā chí yā Jesús: Nguée deenú 'nū. Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'yāⁿ s'eenⁿ: 'Tiicá ntúūⁿ 'úú nguée cuuví ndís'tiī du'ú 'ii'ntyén'^e idiinⁿ ndúúcū chuū.

12

Ejemplo yen'e 'ii'yān chi nguée n'daācā diín yā ntii'nyuⁿ

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesús miiⁿ tucá'a yā caⁿ'a yā 'ii'yān s'eeⁿ ndúúcū ejemplos chi 'téé nguée dáámá. Ní caⁿ'a yā: Vée 'áámá 'ii'yān chí chiinu yā dí'yú uvas na yáⁿ'āa yen'é yā. Ní din'dái yā 'áámá cheēⁿ yen'e yáⁿ'āa 'lííⁿ. Ní din'dái yā 'áámá tanque naachí cuuvi tun'dáa yā nuūⁿnīⁿ yen'e uvas miiⁿ. Ní din'dái yā 'áámá torre nguaaⁿ yáⁿ'āa uvas naachi mozos yen'é yā 'cuεetinée sa diiⁿ sa cuidado n'gui'i uvas miiⁿ. Cuayiivi ní ca'a ya yáⁿ'āa miiⁿ mozos chi diín yā ntii'nyuⁿ yen'e yáⁿ'āa, ní cueⁿ'e yáⁿ'ái yā. ² Taachí ndaā tiempo yen'e cosecha yen'e uvas miiⁿ, dueño miiⁿ dichó'o yā 'aama mozo yen'é yā nanáán mozos chi idiín sa ntii'nyuⁿ yen'e yáⁿ'āa yen'é yā chi nguai nca'a sa n'gui'i uvas parte yen'e cosecha chí ítuneeⁿ dueño miiⁿ. ³ Mozo miiⁿ ní cueⁿ'e sa, naati mozos ní sta'a sa mozo miiⁿ ní ch'en'e sa ní nadacho'o sa mozo miiⁿ ní nguée dε'ε vεε ca'a sa mozo. ⁴ Tuu'mi ní dueño yen'e yáⁿ'āa miiⁿ nguεεcunée yā dichó'o yā taama mozo. Mozos ní chií tuu sa mozo miiⁿ ní 'nuūca'ai sa tiīⁿ sa ní chií taaⁿ sa saⁿ'ā miiⁿ. ⁵ Dueño yen'e yáⁿ'āa miiⁿ dichó'o yā táámá mozo. Mozo miiⁿ, mozos chi diiⁿ ntii'nyuⁿ na yáⁿ'āa miiⁿ ch'iiⁿ'nuⁿ sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'yaaⁿ n'dái mozos dichó'o yā. Mozos ní náⁿ'a mozos miiⁿ ní ch'en'e sa saⁿ'ā, tanáⁿ'ā sa ní mozos miiⁿ ch'iiⁿ'nuⁿ sa saⁿ'ā.

⁶ Cánée cá daiya yā chí neⁿ'e taavi yā. Cuayiivi míⁿ ní dueño miiⁿ dichó'o yā daiya yā ní nadi-cadínuuⁿ yā 'tíicā. Saⁿ'ā daiyá ní diiⁿ sa honrar daiyá. ⁷ Naati mozos chi idiín sa ntííⁿ'nyuⁿ na

yá'n'āa yen'é yā can'a sa nguaan maa sa: Sá'n'a 'cūū chi canee chi cuuví yen'ē sa yá'āa herencia 'cūū. 'Caā'n'nu yú sa'n'ā ní cúúví yen'ē yú yá'n'āa ndúúcū chi véé yen'ē. ⁸ 'Tíicā ní sta'a sa sa'n'ā ní ch'iin'nu sa sa'n'ā ní tun'daa sa cuerpo yen'ē sa 'áámá lado yen'e yá'n'āa mii'n.

⁹ Tuu'mi ní Jesús ntinguunee yā 'iin'yān s'een: ¿De'ē ra dii'n dueño yen'ē yá'n'āa 'cūū? Ndaá yā ní 'caā'n'nú yā mozos chi idii'n ntii'nyu, ní ca'á yā yá'n'āa táana'a 'iin'yān.

¹⁰ ¿'Áá nguéé n'geen ndís'tiī naachi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs? Nga'n'a 'túúcā:

Tuūu chi 'iin'yān din'dái yā va'ai mii'n ní sta'á yā ní ch'εεcú yā 'áámá lado ti nguéé nen'e yā. Tuūu 'cūū chí tuūu ch'εεε ní canéé tuūu ch'εεε yen'ē na esquina yen'e va'ai.

¹¹ Chuū ní Señor Ndyuūs dii'n yā, chuū ní 'áámá cosa chí nge'n'e yiinu yú taachi inaan yú yen'ē.

¹² Tuu'mi ní 'iin'yān s'een nadacádíinu yā chi cuta'á yā Jesús mii'n ní dii'n yā preso 'iin'yān ti déenu yā chí Jesús mii'n can'a yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguéé dáámá chí yen'e yā. Naati 'va'á yā 'iin'yān yen'e yáān mii'ya, ní s'née'n yā Jesús ní cuen'e yā.

Chúū chí yen'ē impuestos

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Cuayivi mii'n 'iin'yān chí nga'n'a ntii'nyu yen'e yaācū dicho'ó yā 'iin'yān yen'e Herodes ndúúcū n'duuví 'iin'yān fariseos nanáán Jesús mii'n. Ní nen'é yā chí Jesús castá'n'a yā nduudu yen'e yā ní caa'n'mán yā 'áámá nduudu yaadi. ¹⁴ 'Ii'yān s'een ndaá yā nanáán Jesús mii'n, ní can'a yā: N'diī Maestro, déenu 'nū chí n'diī ní nga'n'a nī nduudu cuaacu ní nguéé

diín nī cuenta yen'e chí nga'a 'iín'yān yen'ē. Ní nguée ndéé nī cuidado táácā idináán 'iín'yān i'n'yeendí 'cūū naati ngi'cueen nī ndúúcū nduudu cuaacu yúúní yen'é Ndyuūs. ¿Áá canée chí nadií'vε 'nū na emperador César tuūmī yen'e recaudación yen'e yá'n'āa o nguée?

¹⁵ Jesús miiⁿ ní déénu yā chi nguée n'daācā chí 'iín'yān s'een diín yā. Ní ca'a yā chi yā 'iín'yān s'een: ¿De'ē cúúví chi nen'é nī chí casta'n'á nī nduudu yen'é? Candée nī 'áámá tuūmī, chi snaán.

¹⁶ 'Iín'yān ndéé yā tuūmī. Ní Jesús miiⁿ n'diichí yā ní tiinguunee yā 'iín'yān s'een: ¿Dú'u naa' chuū? ¿Du'ū chí duuchi canée nguūn? 'Iín'yān s'een ní n'guεcúta'n'a yā: Náán emperador César cānee.

¹⁷ Tuu'mi Jesús miiⁿ ní ca'a yā chi yā 'iín'yān s'een: Nca'á nī tuūmī yen'e recaudación o impuestos chí yen'e emperador César miiⁿ chíín chí yen'ē sa, ní nca'a nī Ndyuūs chí yen'é yā. 'Iín'yān s'een ní cue'n'e yiinú yā yen'ē chí n'guεcúta'n'a Jesús miiⁿ.

'Iín'yān ntíngúúnee Jesús yen'ē chi iín'yān nduuchi yā nguaa' tinán'a

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Tuu'mi ní ndaā n'duuvi 'iín'yān saduceos nanáán Jesús. 'Iín'yān s'een ní nguée s'teen yā chí tinán'ā ní nduuchi yā. Ní tiinguunee yā Jesús chuū: ¹⁹ N'dií Maestro, Moisés miiⁿ ní s'neen nguūn yā yen'e s'uuún tí chuū: Nduuti chí 'áámá sa'n'ā 'cuūví sa ní cu'neen sa n'daataá yen'ē sa ní nguée daiya sa, tuu'mi ní 'díínu sā cuuví 'caan-davaacu sá ndúúcū n'daataá miiⁿ. Ní sa'n'ā miiⁿ ní 'cuūndī daiya sa lado yen'ē 'díínū tinán'ā. ²⁰ Áámá

saⁿā vée ndēēchē 'dīnū sa ndúúcū sa. Saⁿā miiⁿ chí ymnááⁿ ymnáaⁿ ch'iindivaacu sá ní ch'iī sa ní nguée ch'iīndī daiya sa ndúúcú n'daataá yeⁿē sa.

²¹ Saⁿā ndii chíiⁿ ndii 'úúví miiⁿ ch'iindivaacu sa ndúúcū n'daataá yeⁿē tináⁿā ní saⁿā miiⁿ ch'iī ntúuⁿ sa ní nguée ch'iīndī daiya sá ndúúcū n'daata miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ch'ēnu saⁿā ndii chíiⁿ ndii 'íínú.

²² Ndu'ū ndēēche sá ch'iindivaacu sá ndúúcú tá ní mar 'áámá sá nguée s'neeⁿ sa daiya sa ndúúcú tá. Cuayivi ní ch'iī ntúūⁿ n'daataá miiⁿ. ²³ Tuu'mi ní taachí nduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā, ¿chéé yā chí n'daataá yeⁿé yā taⁿā miiⁿ, caati ndu'ū ndēēche yā ch'iindivaacú yā ndúúcú tá?

²⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guēcútaⁿ a yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní nguée déenu nī chí ngaⁿ a nī, ti nguée n'diichí nī naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs yeⁿé chuū, ndíi nguée ndúú n'diichi rá nī poder yeⁿé Ndyuūs. ²⁵ Taachí 'iī'yāⁿ nan-duuchi yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā, ndíi nguée ndúú n'daataá rá, ndíi nguée ndúú saⁿā rá 'caandavaacu sa. 'Iī'yāⁿ s'eeⁿ 'cuētinée yā tan'dúúcā ángeles yeⁿē va'ai chēti nguuvi chí nguée ch'iindivaacu yā. ²⁶ Chuū chí yeⁿē tináⁿā miiⁿ chí nanduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā, ¿'áá nguée n'geēⁿ ndís'tiī na libro yeⁿé Ndyuūs chí dinguuⁿ Moisés tan'dúúcā Ndyuūs yaa'ví yā Moisés, ndíi taachi canee sa nanááⁿ yán'á 'líiⁿ chí ngiichi? Ní 'túúca caⁿ a Ndyuūs chii yā Moisés miiⁿ: 'Úú ní Ndyuūs yeⁿé Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob. ²⁷ Ndyuūs miiⁿ nguée Ndyuūs yeⁿē tináⁿā ti yeⁿé 'iī'yāⁿ chí sндуuchi. Chíiⁿ chí ndís'tiī nguée déenu nī chí ngaⁿ a nī.

Mandamiento chí ch'εεε ca
(Mt. 22.34-40)

28 'Áámá maestro yeⁿe ley chí ch'iindiveéⁿ yā chí ndeē 'iiⁿyāⁿ saduceos s'eeⁿ, déénu yā chí Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿa n'daaca yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Chéé mandamiento chí canee nguūⁿ chí ch'εεε n'dai ca?

29 Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: Mandamiento vm-nááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chuū: 'Caandiveéⁿ nī, ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Israel miiⁿ, Señor Ndyuūs yeⁿ'ē yú ní 'áámá n'dyáⁿ'ā Señor miiⁿ. 30 Canéé chí dineⁿ'é nī Señor Ndyuūs yeⁿ'é nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī, ndúúcū nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e nī, ndúúcū nuuⁿmaⁿ vaanicadíínūⁿ yeⁿ'e nī, ndúúcū nducuéⁿ'ē fuerzas yeⁿ'e nī. Chuū chí mandamiento chí vmnááⁿ vmnaaⁿ. 31 Mandamiento chí canéé nguūⁿ chí ndii chííⁿ ndii 'úúví mííⁿ tan'dúúcā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ 'āā 'tiicá ntúūⁿ: Dinéⁿ'e di 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúúcā chí neⁿ'e dí maāⁿ di. Nguéé 'áámá mandamiento chí canéé nguūⁿ chí ch'εεε ca nguéé ti mandamientos s'uuⁿ.

32 Tuu'mi ní maestro yeⁿe ley caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī Maestro, cuáácú ngaⁿ'a nī. Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí ngaⁿ'a nī chí vεε 'aama n'dyáⁿ'ā Ndyuūs. Nguéé táámá 'āā tanduu rá 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. 33 Níícú 'iiⁿyāⁿ canéé chí dinéⁿ'e yā Ndyuūs ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e yā, ndúúcū nuuⁿmaⁿ vaanicadíínūⁿ yeⁿ'e yā, ndúúcū nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e yā, ndúúcū tanducuéⁿ'ē fuerzas yeⁿ'e yā. Ní dineⁿ'e yā 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú yā tan'dúúcā chí neⁿ'é yā maáⁿ yā. Chuū chí n'daācā ca nguéé ti n'giiⁿ'núⁿ 'iiti chí ngaⁿ'a yā 'iiti lado yeⁿ'e ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs ní yeⁿ'é tanducuéⁿ'ē ofrenda chí ngicyáⁿ'ā nátai.

34 Tuu'mi ní taachi ch'iindiveen Jesús tan'dúúcā chi n'guεεcutaⁿ a cuaacu sa chí caⁿ a sa, Jesús caⁿ a yā chiī yā saⁿ ā miiⁿ: Nguéé yaⁿ ai canee di yeⁿ ē naachi Ndyuūs ngaⁿ a ntiiⁿ nyuⁿ yā. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿ yāⁿ 'āā ntεε candii cá yā ntiinguuneeⁿ ca yā Jesús mar 'áámá.

¿Du'u chiī Daiya Cristo miiⁿ?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Jesús ngi'cueeⁿ yā chεeti yaācū templo ní ngaⁿ a yā: ¿Dε'ē cúúví chí maestros yeⁿ e ley ngaⁿ á yā chi Cristo miiⁿ ní daiya David? 36 Caati maaⁿ David miiⁿ caⁿ a sá taachi yaaⁿ vi Espíritu N'dai yeⁿ é Ndyuūs chuū chi canée nguūⁿ na libro yeⁿ e Ndyuūs:

Señor miiⁿ caⁿ a yā chiī yā Señor yeⁿ é: 'Cuundi dí lado ta cuaācú chi lado yeⁿ e honor, ndíí taachi 'úú cu'neéⁿ 'iiⁿ yāⁿ chí contra yeⁿ ē di ndiī cuaaⁿ ndiia maaⁿ ca'ā di tan'dúúcā chi 'aama banco 'lííⁿ, 'tiicá yā.

37 David miiⁿ ngaⁿ a sa chuū yeⁿ e Señor yeⁿ é yā. Maaⁿ ní ¿táácā cuuví chiī chí Cristo miiⁿ ní daiya David miiⁿ? Nééné n'deēe 'iiⁿ yāⁿ ch'iindiveeⁿ yā yeⁿ e Jesús ndúúcū vaadī yeenú.

Jesús ngaⁿ a yā nuuⁿ ndi yeⁿ e 'iiⁿ yāⁿ chi ngi'cuéeⁿ yā yeⁿ e ley

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesús ngaⁿ a yā chuū taachi ngi'cueeⁿ yā: Cundéε di cuidado yeⁿ e maestros yeⁿ e ley. 'Iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ ní n'gεētinéé yiinú yā chí n'geenūu catecai yā. Ní taachi chiicá yā cuaaⁿ cyúúní neⁿ e yā chí 'iiⁿ yāⁿ diíⁿ yā saludar 'yā ndúúcū respeto n'daācā. 39 Ní neⁿ é yā sillas vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ e honor taachi

'cuundí yā na yaācū sinagogas ndúúcū lugar chi ch'εεε taachi chen'e yā naachi véé 'viicu chi che'é yā. ⁴⁰ Ní ndivíi yā va'ai ye'n'ē n'daataá nguá'āa. Ní 'íicú cuunuuⁿ n'dé'ei yā chí idiíⁿ yā miiⁿ ndu-ucú nééné n'deēe ngaⁿ'angua'á yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ ní ch'εεε ca castigo ye'n'é yā nguuví ye'n'e juicio.

Ofrenda ye'n'e n'daataá nguá'āa
(Lc. 21.1-4)

⁴¹ 'Áámá vmnéⁿ'ēe Jesús véé yā na yāacū templo niiⁿnuúⁿ na cajas naachí 'iiⁿ'yāⁿ n'gíi yā ofrendas. N'gíinu yā tan'dúúcā chi diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ táácā n'gíi yā tuumī lado ye'n'e ofrenda na cajas. N'diichí yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica neené n'deēe tuūmī ca'a yā. ⁴² Tuu'mi ní ndaā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachíí canee tá. Táⁿ'ā miiⁿ ní s'nuūⁿ tá na caja miiⁿ na 'uūví centavos chí cobre. ⁴³ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos ye'n'e yā ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngiiⁿndís'tií chí n'daataá nguá'āa 'cúū ch'εεε ca nga'ā tá, nguéé ti tanáⁿ'a yā chí s'nuúⁿ yā tuūmī na cajas. ⁴⁴ Tí 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ ní nga'a yā ye'n'e chí ngaava ye'n'e yā; naati n'daataá mííⁿ ní neené ndaachíí canee tá ní ca'ā tá tanducuén'ē chí ye'n'ē tá chí che'e tá.

13

Jesús ngaⁿ'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntúúvíí
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā yaācū templo miiⁿ 'áámá discípulo ye'n'e yā ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: N'dií Maestro, n'diichí ní de'ē chúúcā n'gεεε tuūu s'eenⁿ ní de'ε chúúcā n'gεεε va'ai s'eenⁿ ye'n'e yaācū templo.

² Jesús nán'guεεcútaⁿ'a yā: ¿'Áá inaaⁿ nī va'ai templo? 'Mu^u nī nguée cunee mar 'áámá tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yeⁿ'e vi'ī ti tanducuéⁿ'ē ní cundεεve.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē chíⁿ chí 'cuuⁿ'mīⁿ taachí 'āā cuée 'cuiinu iⁿ'yēēⁿdī

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Tuu'mi ní cheⁿ'é yā 'áámá yiīcū chi nguuvī Olivos, chi canée niiⁿnuúⁿ na yaācū templo miiⁿ. Ní taachi Jesús vée yā miiⁿ, Pedro ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Andrés ndaa yā nanáaⁿ yā chí caⁿ'a n'de'ei yā 'áámá nduudu ndúúcū Jesús.

⁴ Ní caⁿ'a yā: N'diī Señor, nēⁿ'e 'nū chí cuuví nī nús'uu ¿tíí cuanⁿ'ā cuuví chuū? ¿De'ē senal 'cuuⁿ'mín nī nús'uu yeⁿ'e tiempo chí cuuvi tandu-
cuéⁿ'ē 'túúcā?

⁵ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cundée nī cuidado chí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cannche'ée yā ndís'tiī. ⁶ Ti nééné 'yááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí yā ndúúcū chí duuchí ní cannche'ée yā 'iiⁿ'yāⁿ ní caaⁿ'mán yā: 'Úú Cristo 'úú. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cannche'ée yā 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ.

⁷ Taachi ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī caandaá ní 'iiⁿ'yāⁿ 'va'a yā chí chí caandaá nguée idiī'yá nī cuuvi ti 'tíicā canée chí cuuvi. Naati chíⁿ ní 'āā 'cuée tiempo chí ntuvvi iⁿ'yēēⁿdī. ⁸ Ti 'áámá nación ní 'cuuⁿ'maⁿ ndúúcū táámá nación ní 'áámá gobierno ní 'cuuⁿ'maⁿ yā ndúúcū táámá gobierno. Ní nééné n'deee cuaaⁿ nuⁿ'u yáⁿ'āa. Ní ndaa vaadī 'cui-icu ndúúcū dendu'ū chí di'vaachiī. Taachí cuuví dendu'ū chí 'túúcā ní chíⁿ ní cáámá cuunngá'á vaadī ya'ai.

⁹ Diīⁿ nī cuidado maáⁿ nī ndís'tiī ti 'iiⁿ'yāⁿ nca'a yā ndís'tiī tá'āa 'iiⁿntyéⁿ'ē. Tuu'mi ní 'cuen'é yā ndís'tiī na yaācū sinagogas. Ndís'tiī ní canee

chi ca'n'á nī nanáá'n 'iī'n'yā'n chi nga'n'a ntii'nyu'n
yā ndúúcu reyes cáávā ntii'nyu'n ye'n'é. Ní 'íicú
cuuvi caa'n'má'n nī ye'n'é ní 'caandiveén yā ndu-
udu cuaacu. ¹⁰ Taachí 'āā cuéé ndaa chí 'cuiinu
i'n'yeē'n'dī, nduudu cuaacu 'cūū canéé chí caa'n'ma'n
nanáá'n nducyaaca 'iī'n'yā'n ye'n'e naciones ye'n'e
núú'má'n i'n'yeē'n'dī. ¹¹ Taachí candéε yā ndís'tiī
chi nca'a yā ndís'tiī vmnáá'n 'iī'ntyé'n'ē, nguéé
nadicádíinu'u nī ye'n'ē chí caa'n'ma'n nī. Nguéé
dii'n núú'n yīi'nu'n nī ye'n'ē. Caa'n'ma'n nī tan'dúúcā
Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs caa'n'ma'n cuuvi ndís'tiī
hora mii'n; ti nguéé ndís'tiī chí caa'n'má'n nī ti Espiritu
N'dai ye'n'é Ndyuūs. ¹² Ní ye'n'e tiempo mii'n nguaa'n
'díinu yā nca'a vi'i yā chí 'cáá'n'nú' yā 'iī'n'yā'n. Ní
'íicú chiidá yā ní ca'a yā daiya yā. Ní daiya yā
ní ca'a yā chiidá yā ndúúcu chεεcú yā ní 'caa'n'nú'n
yā 'iī'n'yā'n. ¹³ Nducyáácá 'iī'n'yā'n nguéé cunee yīinú
yā chí ndís'tiī diī'n nī ntii'nyu'n caavā 'úú. Naati
'iī'n'yā'n chí cuchée yā ní 'aama canéé yā ndúúcu
chí i'teenu yā ye'n'e Ndyuūs ndíí tiempo chí 'cuūvi
yā ní nnguá'n'ai yā. ¹⁴ Taachí ndís'tiī 'āā snaa'n nī
dendu'ū chí 'túúcā chí sa'n'ā profeta Daniel dinguún
yā na libro ye'n'e Ndyuūs tiempo chí chó'ōo tuu'mi
ní 'iī'n'yā'n chí snée yā na yá'n'āa Judea canéé chí
ca'n'á yā caanu yā ná yīicū n'gεεtε. ('Iī'n'yā'n chí
'cueē'n chuū canéé chí cuuvi deenú yā ye'n'e chuū.)
¹⁵ Nguuvi mii'n ní ndúúti chí 'áámá 'iī'n'yā'n canduú
yā tiī'n va'āi ní nguéé cuuvi núú'n nch'ee'n yā ní ndaa
yā va'ai ní tun'dáa yā dendu'ū ye'n'e yā. ¹⁶ Ní ndúúti
chí 'áámá 'iī'n'yā'n canéé yā na campo, ní nguéé
cuuvi núú' ndaa yā va'ai ye'n'e yā ní nta'a yā cotón
ye'n'e yā. ¹⁷ De'ε chúúcā ya'n'ai ye'n'e n'daataá chí
véé daiya tá chεeti tá ndúúcu n'daataá chí ngiicu

dacua'āa yeⁿ'e tá nguuvⁱ chi cáanu yā. ¹⁸ Ndís'tiī, caaca nī Ndyuūs chi nguée^é chó'ōo chuū tiempo chi 'iiche. ¹⁹ Ti nguuvⁱ miiⁿ ní néené 'cueenu 'iiⁿ'yāⁿ cuuvⁱ tan'dúú^{cā} chi mar 'áamá vmnéⁿ'ēe 'āā cuée^é cuuvⁱ 'tíicā ndíí taachí Ndyuūs dín'dái yā íⁿ'yeeⁿdī. 'Āā ntée^é ndúú cuayiivⁱ ra chí snaaⁿ yā dendu'ū chi 'tíicā. ²⁰ Ndúúti chi Señor miiⁿ nguée^é nadidúú^{'vi} yā tiempo miiⁿ mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ nguée^é nnguan'ai yā. Naati ndiiⁿ nadidúú^{'vi} yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é yā ti 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ Señor ndεεvε yā.

²¹ Tuu'mi ní ndúútī chi 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvⁱ yā ndís'tiī: Cuín'díichí nī, 'íngaā Cristo miiⁿ, o cuín'díichí nī, miiⁿ canee Cristo miiⁿya, nguée^é cu'téenu nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ²² Ti ndaá 'iiⁿ'yāⁿ chi cristos chi falsos yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi profetas chi falsos yā. Ní dííⁿ yā seña^{les} ndúúcū vaadī n'giinu. Ní 'íicú cuuvⁱ cannche'éeⁱ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs ndεεvε yā ndúútī chi chuū cuuvⁱ dííⁿ yā. ²³ Naati ndís'tiī ní 'cuεεtinée^é yaaⁿ nī. Ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī tanducuén'ē chuū 'nááⁿ chí 'āā cuée^é ndaa.

*Táácā ndáá Saⁿ'a chi Daiya Ndyuūs
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)*

²⁴ Cho'ōo chúū ní nguuvⁱ miiⁿ chi 'cueenu nī cuuvⁱ, 'yáⁿ'āa miiⁿ ní cúúvⁱ maāⁿ ní 'iīyū miiⁿ ní 'āā ntée^é cuuvⁱ dεεvε. ²⁵ 'Iiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cun'dāa yeⁿ'ē nanguuvⁱ ní nducuén'ē chi vée^é nanguuvⁱ ní nuⁿ'u. ²⁶ Tuu'mi ní snaaⁿ yā Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs chí ndaa sa nguaaⁿ meēeⁿ ndúúcū poder yeⁿ'ē sa chí ch'εεtε taavi ní ndεεvé n'dai ngíí n'gai maāⁿ sa. ²⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā ángeles yeⁿ'e yā chí nadidáámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā chi Ndyuūs ndεεvε yā yeⁿ'ē núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī, ndii na yáⁿ'āa nducuén'ē

n'dai yen'e yá'n'āa ndúúcū ndii na nducuen'e nanguuvi.

²⁸ Maaⁿ ní 'cueén nī yen'e ejemplo yen'e n'guídīi yaaⁿ nguuvi: Taachí inguaaⁿnu duūⁿnē n'gaiyāā ní ican'daā tá'āa, 'āā déenu nī chí 'āā cuchīi tiempo yaāáⁿ. ²⁹ 'Tiicá ntúūⁿ taachi snaaⁿ ndís'tīi chí cuuvi dendú'ū chí 'túúcā, 'āā deenú nī chí 'āā sneen nīⁿnuⁿ tiempo chí ndaā Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs. Ní 'āā nééné nīⁿnuúⁿ cánee tiempo 'cūū. ³⁰ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíi ndís'tīi: 'Iiⁿ'yāⁿ s'een chí snée yā maaⁿ 'āā cuéé 'cuūví yā nen'e chí 'āā cuéé cuuví tanducuén'ē chuū. ³¹ Nánguuvī ndúúcū ná yá'n'āa 'cūū ní chó'ōo, naati nduudu yen'é nguéé cho'óo.

³² Naati yen'ē nguuvī mīiⁿ ndúúcū hora mīiⁿ nguéé vée mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu yen'ē. Ndíi nguéé ndúú ángeles, yen'e va'ai chεeti nguuvī ndíi nguéé ndúú Sán'ā chí Daiya Dendyuūs deenú yā yen'ē. Damaāⁿ Chiida yú chí canée yā na va'ai chεeti nguuvī deenu yā.

³³ Chíiⁿ chí ndís'tīi ní 'cuεetinée yaaⁿ nī. Dicuéeⁿaaⁿ nī ní caaⁿ'maⁿngua'á nī, ti nguéé déenu nī tíi cuaⁿ'ā ndaa hora mīiⁿ. ³⁴ Ejemplo chuū tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'a yā yaⁿ'ai. Taachi 'āā cuéé can'dāa yā na vaācu yā, caⁿ'a yā chíi yā mozos yen'é yā chí ca'a yā ntiⁿnyuⁿ 'áámá 'áámá mozo yen'ē sa. Ní cuuvi yā saⁿ'ā chí idiiⁿ cuidado yen'e cheendi va'āi mīiⁿ chí cunée yaaⁿ sa. Ní cuen'e yā. ³⁵ Maaⁿ ní ndís'tīi 'cuεetinée yaáⁿ nī, ti nguéé déenu nī tíi cuaⁿ'ā ndaa dueño yen'e va'āi mīiⁿ. Nguéé déenu nī nduuti chí ndaá yā n'gaaⁿ, o yaaⁿ chεεte, o taachí 'cuaī tú'u, o cuaaⁿ na nguεetiyaⁿ. ³⁶ 'Áá tīi dácanaaⁿ ndaá yā ní nndaāca yā ndís'tīi chí

styaadu nī. ³⁷ Chíín chí ngaⁿ’á ngíí ndís’tiī, ní ngíí nducyaaca ‘iīn’yāⁿ: ‘Cuεεtinéé yaāⁿ yā.

14

Saⁿ’ā s’eeⁿ nadacádiinūūⁿ sa taacā cuta’a sa Jesús
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ná ‘uūvī nguūvī ní cuuvā ‘viicu yeⁿ’e pascua chí ‘viicu yeⁿ’ē pan chí nguée levadura yeⁿ’ē. Chiiduú n’gεεε ndúúcū maestros yeⁿ’e ley ‘nuún yā taacā chí cuuvi cannche’ée yā Jesús ní cuta’á yā ‘iīn’yāⁿ ní ‘caaⁿ’núⁿ yā ‘yā. ² Naati caⁿ’a yā: Nguée diiⁿ yú nguuvi ‘viicu tí ‘iīn’yāⁿ yeⁿ’e yāā Jerusalén miiⁿ didáⁿ’a yā ní diiⁿ yā vaadī ‘caa’va ndúúcū nús’uu.

‘Áámá n’daataá n’gīí tá aceite na cuerpo yeⁿ’e
Jesús

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Jesús canee yā na yāāⁿ Betania na vaacu Simón chí canée sá ndúúcū ca’ai chí nguuvi lepra chí in’duuti cuerpo yeⁿ’ē sa. Taachí Jesús miiⁿ vεé yā na mesa, ndaā ‘áámá n’daataá nanáaⁿ yā. Táⁿ’ā miiⁿ ní ndεē tá ‘áámá frasco yeⁿ’e alabastro ndiituú ndúúcū aceite perfume yeⁿ’e nardo chí ndεεvε ngeen ní neenē ya’ai chííⁿ’vē. Ní ‘cuūⁿ tá frasco miiⁿ ní ch’eendáa tá aceite miiⁿ na tiīⁿ Señor Jesús miiⁿ. ⁴ N’duuvi discípulos chí snée yā miiⁿ nduuvi táaⁿ yā ní caⁿ’a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿De’ē cuuví chí chingéeⁿ ta aceite ‘cūū? ⁵ Ti cuuvi n’diicui yú ní ngo’o ‘iīnū ciento caadi ní cuuvi ca’a yú ‘iīn’yāⁿ chí nguée yeⁿ’e yā. Ní nduuvi taāⁿ yā ndúúcu tá.

⁶ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ’a yā: ‘Āā canee ra tá. Nguée yaa’vi nī táⁿ’ā. ¿De’ē cúúví chí yaa’vi nī táⁿ’ā? Tá ‘tiī ní n’daācā idiīⁿ tá nduucú. ⁷ ‘Iīn’yāⁿ chí nguée

yeⁿe yā ní 'aama ca cánée yā ndúúcu nī. Ní ndís'tiī ní cuuvi din'daacá nī nduucú yā taachi neⁿe nī; naati 'úú nguée 'aama cuneé ndúúcu nī. ⁸Tá 'cūū ní diīⁿ tá tan'dúúcā chi ch'iī tá perfume cuerpo yeⁿ'é maaⁿ chi 'āā cuée 'cuūví, 'tíicā diīⁿ tá. Ní 'āā nnee 'cuīī ta chuū 'úú taachí 'āā cuée 'cuεεchí. ⁹Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngiī ndís'tiī: 'Āā tiī nūuⁿ chí 'iīⁿyāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai yeⁿ'é yeⁿ'ē chi nanguaⁿ'ai 'iīⁿyāⁿ na núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī caaⁿ'maⁿ ntuúⁿ yā chi diīⁿ n'daataá 'cūū ní n'gaacú yā yeⁿ'ē tá.

Judas Iscariote nca'a sa Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰Tuu'mi ní Judas Iscariote, 'áámá chée 'iīⁿyāⁿ naachi ndiichuuvi discípulos, cheⁿe sá nanááⁿ chi-iduú n'geεε. Ní ngaⁿ'a sa táácā chi cuuvi nca'a sa Jesús miiⁿ ná ta'a 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹¹Taachí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, neené yeenú yā, ní caⁿ'a yā chi ca'a yā tuumī Judas miiⁿ cáávā chuū. Judas ní in'nuuⁿ sa de'ē hora chi nca'a sa 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ Jesús miiⁿ.

Naachí che'e nguiñū yeⁿe Señor Jesús miiⁿ

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

¹²Ndaā nguuvī vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicu chi che'é yā pan chi nguée levadura yeⁿ'ē, 'viicu taachi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti cuūchī yeⁿ'e pascua miiⁿ. Ní discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ntiinguuneéⁿ yā Jesús: ¿Tíí neⁿ'e di chi caⁿ'á 'nū in'nuúⁿ 'nū chi che'e nguiñū yú yeⁿ'e 'viicu pascua?

¹³Tuu'mi ní Jesús dicho'ó yā na 'uūvī discípulos yeⁿ'e yā, ní caⁿ'a yā chii yā 'iīⁿyāⁿ: Ndís'tiī cuen'é nī yááⁿ Jerusalén. Miiⁿ ní nndaacá nī 'áámá sáⁿ'ā

chí ndéé sa 'áámá 'cuuti cuééé nuūⁿnīⁿ. Can'dáa nī saⁿā. ¹⁴ Naachí ndaa sa va'ai miiⁿ, ní cuuví nī sáⁿā chí yeⁿē va'ai miiⁿ: Maestro yeⁿe yú ngaⁿ'a yā 'tíicā: ¿Tīī canéé cuarto naachi che'e nguīnuú yeⁿe pascua ndúúcū discípu^los yeⁿé? ¹⁵ Tuu'mi ní ch'iⁿi yā 'áámá cuarto ch'εεε ná ndiichi ndii 'úúví piso miiⁿ chí 'áá véé yaāⁿ. Miiⁿ ní in'nuúⁿ nī chí che'e yú.

¹⁶ Discípu^los cueⁿe yā ní ndaa yā ná yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ní ndaāca yā tanducuéⁿē tan'duucā chí Jesús ngaⁿ'a yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ in'nuúⁿ yā chí che'e nguīnú yā yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua miiⁿ.

¹⁷ Taachí 'āa chíi chíiⁿū mííⁿ ndaā Jesús ndúúcū ndiichuuví discípu^los yeⁿe yā. ¹⁸ Taachí vεεté yā na mesa miiⁿ chí che'e yā Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tīī, chí 'áámá chéé ndís'tīī chí nge'é nī nduucú dííⁿ nī entregar 'úú.

¹⁹ Tuu'mi ní discípu^los ní s'nee ndaachi núúⁿ yā ní tuca'a yā tiinguunéeⁿ yā Jesús ca'áámá ca'áámá yā: ¿'Áá 'úú? Ní táámá yā ngaⁿ'a ntúuⁿ yā: ¿'Áá 'úú rá?

²⁰ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: 'Áámá chεε naachi ndiichúúví chí di'caāndá yā pan yeⁿé yā na cú'ú 'cūū nduucú caⁿ'á yā diiⁿ yā 'tíicā. ²¹ Cuaacu, chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs caⁿ'a sa 'cueenú sa cuuvi tan'dúúcā chí ngaⁿ'a yeⁿé yā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs. Dε'ε chúúcā ya'ai yeⁿe saⁿā chí nca'a sa 'úú chí Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. N'dáácā ca yeⁿē sa ndúúti chí nguεε ch'iindiyaāⁿ sa.

²² Taachí vεεté yā nge'e yā, tuu'mi ní Jesús sta'á yā pan, ní nca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ.

Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discípulos. Ní ca'n'a yā: Che'é nī pan caati tan'dúúcā cuerpo ye'n'é 'tíícā.

²³ Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū nuū'nīn ye'n'e uvas. Ní taachi nca'a yā gracias Ndyuūs, ca'a yā discípulos ye'n'é yā. Ní ca'n'a yā. Nducyaaca ndís'tiī cu'ú nī nuū'nīn uvas ye'n'e taza 'cūū. ²⁴ Ní ca'n'a yā chii yā 'iī'n'yān s'een: Nuū'nīn uvas mii'n tan'dúúcā yuūūn ye'n'é, ní ye'n'e 'áámá compromiso chí ngai ye'n'é. Yuūūn ye'n'é chí cungeen ní cáávā 'yaa'n n'dái 'iī'n'yān. ²⁵ Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngií ndís'tiī, chí 'āā ntéé cu'ú nuū'nīn ye'n'e uvas na in'yeendí 'cūū ndií nguuví chí cu'ú naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā.

Jesús nga'n'a yā chí Pedro ní caa'n'ma'n sa chí nguée in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Taachí ch'iinu chiita yā himno, chí canción ye'n'e Ndyuūs nan'dáa yā va'āī ní cue'n'é yā na yiīcū chí nguuví Olivos. ²⁷ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos: Nducyaaca ndís'tiī cuuví 'cuinaán nī ye'n'é 'úú maa'nguúinū caati nga'n'a naachi canéé nguūn na libro ye'n'é Ndyuūs 'túúcā: 'Nuūcá'ai yā 'caa'n'nú'n yā sa'n'ā chí idiīn sa cuidado 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī s'een ní ca'n'á 'muun ca'n'á mii'n tī. ²⁸ Taachi 'úú nduuchí ye'n'e nguaa'n tinán'ā, ca'n'á vmnaa'n ye'n'é ndís'tiī na yá'n'āa Galilea.

²⁹ Tuu'mi ní Pedro mii'n ní ca'n'a sa chí sa 'iī'n'yān: 'Áará chí nducyaaca yā cuuví 'cuinaán yā, 'úú ní nguée cuuví 'cuinaán.

³⁰ Tuu'mi ní Jesús ní ca'n'a yā chíya Pedro: Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngií dii chí maa'nguúinu taachi 'āā cuée 'cuaī tusá'n'ā 'uūvī cuuví, 'iīnū cuuví

cueen^{dí}tu di ngaⁿ'a di yeⁿ'ē 'úú chi ngu^éé in'diichi di 'úú.

³¹ Naati Pedro miⁿ ní cheeⁿdiitū caⁿ'a sa: 'Áará chí 'cuūví ndúúcu nī, Maestro, ngu^éé ngaⁿ'á chí ngu^éé in'diichí N'diī. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chi nguuví Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Tuu'mi ní ndaá yā na 'áámá jardín chi nguuví Getsemaní, ní Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Cu^εetē nī 'muuⁿ, neⁿ'e chí 'úú caⁿ'á caaⁿmāⁿgua'á.

³³ Ní Jesús candē^ε yā Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan. Ní neenē nadicádiinuⁿ Jesús ní neénē s'neeⁿ ndaachí yiinú yā. ³⁴ Ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Alma yeⁿ'é neenē ndaachí yiinú chí ya'āi chí 'cuūví. 'Āā snéé núúⁿ nī 'muuⁿ, ní ngu^éé 'cu^εeti yaadú nī.

³⁵ Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e yā ta 'líiⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ, ní candiitín'dii yā na yáⁿ'āa ní caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúúti chí cuuví ní ngu^éé díiⁿ nī yeⁿ'e chí 'cueenú cuuvi yeⁿ'e prueba 'cū chí canéé chí cuuví hora chí cuchíi. ³⁶ Tuu'mi ní naachí caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, n'diī cuuvi díiⁿ nī tanducuéⁿ'ē. Nadinguán'ai nī 'úú yeⁿ'e chí 'cueenú cuuvi prueba 'cū. Naati ngu^éé cuuví tan'dúúcā chí 'úú neⁿ'é, naati tan'dúúcā chí n'diī neⁿ'e nī.

³⁷ Tuu'mi ní ndaa ntúūⁿ yā naachi snee discípulos yeⁿ'é yā, ní ndaāca yā discípulos chí stiyaadú yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chí yā Pedro miⁿ: Díi Simón, ¿Áá cyaadu di? ¿'Áá ngu^éé ichē di cánduuchi di

mar 'áámá hora? ³⁸ Ndís'tiī 'cuεεti nduuchí nī ní caaⁿ'maⁿngua'á nī ní nguée diiⁿ nī nuuⁿndi. Cuaacu níⁿnyúⁿ espíritu yeⁿ'e nī neⁿ'e diiⁿ n'daacáā, naati cuerpo yeⁿ'é nī ní 'āā duūvā.

³⁹ Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e ntúuⁿ yā ní ngaⁿ'angua'a yā, ní caⁿ'a ntúuⁿ yā tan'dúúcā chí caⁿ'a yā vm-naaⁿ. ⁴⁰ Ní nguεεcunée yā ndaa ntúuⁿ yā naachi snée discipulos, ní ndaaca ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ stiyaadú yā. Ní 'āā ntée ngii ichεε yā ndúúcū yaaⁿ ti nduutináaⁿ yā chí yaaⁿ náaⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée déenu yā chí n'guεεcútaⁿ'a yā. ⁴¹ Cuen'é yā ndii chiiⁿ ndii 'íínú cuuvi, ní ngaⁿ'angua'á yā. Ní taachi ndaa yā naachi snee discipulos, caⁿ'a yā: Ndís'tiī 'cuεεtiyaadú nī ní ntaaviⁿ'tuunúúⁿ nī. 'Āā tiiní cā. 'Āā ndaā hora chí 'iiⁿ'yāⁿ nca'a yā 'úú Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs na tá'ā saⁿ'ā s'eeⁿ chí dinuuⁿndi. ⁴² Nducueeⁿ ndís'tiī ní cuⁿ'ū yú. 'Āā cuchiī niⁿnuúⁿ saⁿ'ā chí nca'a 'úú.

*Chiichí yā Jesús ní candée yā 'iiⁿ'yāⁿ preso
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)*

⁴³ Naaⁿ chí Jesús indée yā ndaa Judas chí saⁿ'ā 'áámá yeⁿ'ē ndiichuuví discipulos. Ní ndaa sa ndúúcū n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū machete 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcū yáⁿ'á. Chiiduú n'gεεte ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁴ Judas miiⁿ chí nca'a sa Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ní ca'a sa 'aama seña. Ní caⁿ'a sa 'túúcā: 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'úú chí'neeⁿ cheendí, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chíí. Cuta'á nī 'iiⁿ'yāⁿ ní candée nī 'iiⁿ'yāⁿ ní din'daacá nī seguro 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴⁵ Taachí ndaā Judas nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a sa: N'dií Maestro, Maestro. Ní 'neeⁿ cheendi sa 'iiⁿ'yāⁿ.

46 Tuu'mi ní sta'á yā Jesús ní candéε yā preso 'iɪn'yān. 47 Naati 'áámá chéé 'iɪn'yān chi snéé miiⁿ itun'dáa yā machete chi 'uuvɪ lados 'caāⁿ yeⁿe yā ní 'nuucá'ai yā mozo yeⁿe chiiduú ch'εεε ca ní ch'iica sa veēⁿ mozo miiⁿ. 48 Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā nducyaaca 'iɪn'yān s'eeⁿ: ¿'Áá can'daā ndís'tiī ndúúcū machete chi 'uūvɪ lados 'caāⁿ ndúúcū yáⁿá chí cuta'á nī 'úú tan'dúúcā chi 'úú 'áámá duucu 'úú? 49 Nguuvi nguuvi caneé na yáacū templo miiⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chi ngi'cueéⁿ ní ndís'tiī ní nguεε sta'á nī 'úú. Chúū caneé chí cuuvi ní cuuvi cunnuū ca'a naachi caneé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs.

50 Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'néeⁿ yā Jesús miiⁿ dámaán yā ní cheenu yā.

Saⁿ'ā 'díí chí cueⁿ'e ngéenū

51 Naati 'áámá saⁿ'ā 'dííⁿ ndaā sa ní cueⁿ'e sa ndúúcū 'iɪn'yān s'eeⁿ. Ndεεcu sa 'áámá n'dyáⁿ'ā sámana. 'Áámá yā sta'á yā saⁿ'a 'díí miiⁿ. 52 Naati saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní s'neeⁿ sa sámana ní cueⁿ'e sa dácaa yuūcú sa.

*Jesús nanááⁿ 'iɪn'tyéⁿ'ē chí n'gεεε ca yeⁿ'e yaācū
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)*

53 Tuu'mi ní candéε yā Jesús miiⁿ nanááⁿ chiiduú ch'εεε ca. Ní miiⁿ nduuvidaamá yā nducyaaca chiiduú n'gεεé ndúúcū 'iɪn'yān ndiicū chi ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ndúúcū maestros yeⁿ'e ley. 54 Pedro miiⁿ ní cueⁿ'e yaⁿ'ai sa n'dáa sa Jesús miiⁿ. Ní ndaa sa ndii chuva'āi yeⁿ'e va'ai chiiduú ch'εεε ca ní ch'iīndī sa ndúúcū policías ní in'taavi cuutú sa dáámá ndúúcū yā ti miiⁿ ní ngiichi yaⁿ'ā yeⁿ'é yā.

55 Chiiduú n'gεεε ndúúcū nducyaaca yā chí nduuvidaama in'nuún yā 'áámá prueba contra yen'e Jesús miiⁿ chí diiⁿ yā condenar Jesús chi 'caaⁿnúⁿ yā Jesús; naati nguée ndaaca yā. 56 Neené 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yaadi yen'e Jesús miiⁿ naati mar 'áámá yā nguée dáámá ngaⁿ'a yā. 57 N'duuví yā ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā nduudu yaadi, ní caⁿ'a yā: 58 Nús'uu ní ch'iindiveéⁿ 'nū chí Jesús caⁿ'a yā 'túúcā: 'Úú ní nadituúví yáacu 'cūú chi saⁿ'ā yen'e in'yeeⁿdí 'cūú din'dái sa. Ní chεεti 'iinū nguuví nadin'dái taama chi nguée saⁿ'ā in'yeeⁿdí 'cūú din'dái sa.

59 Naati nguée nduuvidaámá nduudu yā yen'e chí ngaⁿ'a yā.

60 Tuu'mi ní chiiduú ch'εεε ca chí ngaⁿ'a ntiin'nyuⁿ yen'e tanáⁿ'ā chiidūu, ndúcueeⁿ yā nguaaⁿ nducyáácá 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguée dε'ē vεε nan'guεεcútaⁿ'a nī? ¿Dε'ē chí ngaⁿ'á yā yen'e nī? ¿Dε'ē ngaⁿ'a nī maáⁿ nī yen'e nī?

61 Jesús míiⁿ 'āā ntée caⁿ'a yā. Ní nguée n'guéeécútaⁿ'a yā yen'e mar 'áámá. Chiiduú ch'εεε ca miiⁿ ntiinguunéeⁿ ntúuⁿ yā Jesús, ní caⁿ'a yā: ¿'Áá dii Cristo, Daiya Dendyuūs chí n'dai taavi?

62 Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: 'Tíicā 'úú. Ndís'tiī ní caⁿ'a nī snaaⁿ nī Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs chí 'cuūndī sa lado yen'e honor yen'é Ndyuūs chí véé tanducuéⁿ'ē poder yen'e yā. Ní ndaa sa nguaaⁿ meééⁿ yen'e nanguuvi.

63 Tuu'mi ní chiiduú ch'εεε ca chíin'cuūⁿ sa catecai sa, ní caⁿ'ā sa: ¿Dε'ē ca diiⁿ yú testigos chí n'nuuⁿ

yú? ⁶⁴ Āā ch'iindiveén nī dendu'ū chi nga'n'ā sa contra Ndyuūs. ¿Táácā tuumicadínnuun nī? Nducyaaca 'ii'n'yān nga'n'a yā chi condenado Jesús chi 'cuuví yā.

⁶⁵ Tuu'mi ní n'duuví yā ní ca'a nee daíⁿ yā Jesús ní n'gaadí yā nduutináaⁿ yā ndúúcū tínnūⁿ. Ní policías ndúúcū ta'á yā ch'e'n'e yā naaⁿ Jesús. Ní ca'n'a yā: Caa'n'maⁿ dí ¿du'ū ch'e'n'e dii?

Pedro miiⁿ ní nga'n'ā sa chi nguée n'diichi sá Jesús (Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Pedro miiⁿ ní canee sa chuva'ai cuaaⁿ ndiiyā. Ní ndaā 'áámá n'daataá chí diiⁿ mandado yen'e chiiduú ch'εεε ca nanááⁿ Pedro miiⁿ. ⁶⁷ Ní n'diichi tá chí in'taavi cúutū sa na ya'n'ā. Ní cānee tá'n'ā miiⁿ ní ch'iinu tá Pedro. Tuu'mi ní ca'n'a tá: Dií ntúūⁿ di canee dí ndúúcū Jesús yen'e yāā Nazaret.

⁶⁸ Naati Pedro miiⁿ cheeⁿdiitū sa, ní ca'n'ā sa: 'Úú ní nguée in'diichí 'ii'n'yān, ndíí nguée deenú chí nga'n'ā di. Ní can'dáa sa cuaaⁿ chuva'āī naachi indaa yā. Tuu'mi ní 'caī tusá'n'ā. ⁶⁹ Tá'n'ā chi idiin mandado miiⁿ ch'íínú ntuūⁿ ta sá'n'ā, ní ca'n'a tá chí tá 'ii'n'yān chí snée yā miiⁿ: Sá'n'a 'cūū 'áámá chée sa'n'ā chí cachiica ndúúcū Jesús.

⁷⁰ Naati Pedro miiⁿ ní nnguēcunée sa cheeⁿdíitu sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'ii'n'yān chí snée yā miiⁿ ní ca'n'a ntúūⁿ yā Pedro: Cuaacu chí dii ní dáámá chí cachiica di ndúúcū Jesús ti dii ní yen'e yá'n'ā Galilea, ní nduudu yen'e di tan'dúúcā 'ii'n'yān s'eeⁿ.

⁷¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní 'caa'va sa, ní cunncáa ca'n'ā sa. Ní 'cái sa “por Ndyuūs”: Nguée n'diichí 'íín'yaⁿ 'cūū.

⁷² Tuu'mi ní túsa'n'ā miiⁿ 'cai ntúūⁿ tī ndii 'úúví cuuvi. Ní Pedro miiⁿ ní n'gaācu sa chí Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: 'Naaⁿ chí 'āā cuée 'cuaī túsa'n'ā 'uūvī

cuuvi, 'āā 'íínú cuuvi cheeⁿdiĩtu di chí ngaⁿ'a di chi nguéeⁿ n'diĩchi di 'úú. Taachi nádicádíĩnuuⁿ sa chuū, ní chεεcū sa.

15

Jesús nanáán Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Taachí chidεεvε, chiiduú n'gεεté ní nduuvu daamá yā ndúúcū 'iĩ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū, ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, ndúúcū nducyaaca 'iĩ'yāⁿ n'gεετε. Ní ndεē chiichí yā Jesús ní candée yā 'iĩ'yāⁿ nanáán gobernador Pilato. ² Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿'Áá díí Rey yeⁿ'e 'iĩ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi judíos? Ní Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: N'diĩ ngaⁿ'a cuaacú nī ti 'tíicā. ³ Chiiduú n'gεετε ní neené n'deee náánⁿ chi ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'e Jesús naati Jesús nguéeⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'ē mar 'áámá. ⁴ Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní nan'guεεcunée yā ntiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguéeⁿ de'ē vεε nán'guεεcútaⁿ'á nī? 'Cuin'díichí nī yeⁿ'é tanducuén^{'ē} chí nguéeⁿ n'daacā ngaⁿ'á yā yeⁿ'e nī.

⁵ Naati Jesús miiⁿ ní nguéeⁿ de'ē vεε nan'guεεcútaⁿ'á yā. Chíⁿ chí Pilato miiⁿ chen'e yiĩnú yā ní nguéeⁿ déenu yā de'ē nadicádíĩnuuⁿ yā.

Pilato caⁿ'a yā chi 'íín'yāⁿ s'eeⁿ candée yā Jesús chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iĩ'yāⁿ

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Canée 'áámá costumbre yeⁿ'e 'iĩ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí n'dεεchi yā 'áámá saⁿ'ā chi canuuⁿ vácūū ngu-uvi 'viicú yeⁿ'e pascua. 'Áámá saⁿ'ā chí preso sa chi 'iĩ'yāⁿ Israel neⁿ'e yā, 'tíicā canee chí diĩⁿ Pilato

miiⁿ. ⁷ Ní canuuⁿ 'áámá saⁿā vácūū chí nguuvi Barrabás ndúúcū ta n'duuví saⁿā chí 'iín'yāⁿ taachi 'āā diiⁿ caandá yā contra gobierno miiⁿ. ⁸ Ní 'iín'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Pilato miiⁿ, ní chiica yā chí Pilato ní diíⁿ yā tan'dúúcā costumbre yeⁿe yā. ⁹ Ní Pilato miiⁿ nan'guεεcútaⁿ a yā: ¿Áá neⁿe nī chí n'dēēchí Rey yeⁿe 'iín'yāⁿ Israel?

¹⁰ Tí Pilato miiⁿ deenu yā chí chiiduú n'gεεε nca'á yā Jesús miiⁿ cáávā vaadī ngueēé. ¹¹ Naati chiiduú n'gεεε chinuú yā 'iín'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Jerusalén chí caaca yā Barrabás ti n'dáacā chí n'dēechii yā saⁿā chí nguuvi Barrabás. ¹² Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguunéeⁿ yā: ¿De'é neⁿe nī chí diíⁿ ndúúcū 'iín'yāⁿ chí ndís'tií ngaⁿ a nī Rey yeⁿe 'iín'yāⁿ Israel?

¹³ 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ nan'guεεcútaⁿ a yā ní 'cai yiicú yā: Cu'neeⁿnga'á nī 'iín'yāⁿ.

¹⁴ Pilato miiⁿ ní caⁿa yā chii yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē chí nguéé n'daacā ndííⁿ sáⁿ a 'cūū? Naati 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní nan'guεεcúnée yā 'cai yā: Cu'neeⁿnga'á nī 'iín'yāⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Pilato miiⁿ chí nguéé neⁿe yā chí nduuví táaⁿ 'iín'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yā, n'dēechii sá Barrabás miiⁿ. Cuayilivi ní caⁿa ntiíⁿnyuⁿ sa chí 'cueⁿé yā Jesús miiⁿ. Ch'iinu ch'en'é yā Jesús miiⁿ ní ncaⁿ a sa Jesús miiⁿ 'iín'yāⁿ chí cu'nééⁿnga'á yā.

¹⁶ Tuu'mi ní soldados romanos candēε sa Jesús vaacuyāāⁿ na cuarto yeⁿe palacio miiⁿ chí nguuvi Pretorio, ní yaa'ví yā tanáⁿā soldados ní nduuví daamá yā miiⁿ. ¹⁷ Ní s'nuúⁿ yā catecai morado cuá'āa Jesús miiⁿ. Ní s'nuúⁿ yā tiíⁿ Jesús miiⁿ 'áámá corona chí ndeenyú ndúúcū yaaⁿ. ¹⁸ Tuu'mi ní

tucá'a yā 'cai yā: Cunduuchi nī n'diī, Rey ye'n'e 'iī'yān Israel.

¹⁹ Ní ch'e'n'é yā tíīn yā ndúúcū 'áámá taa'nduu. Ní ca'a nee dáīn yā Jesús ní nchiīntii'yá yā nanáa' yā, ní diīn yā honrar 'iī'yān. ²⁰ Ch'iinu ch'iīnyu'née'n yā ye'n'e Jesús 'tííca, ndivíi yā catecai chí morada ní 'nuu' 'nuū' ntúu' yā catecai maán yā. Cuayiivi tun'dáa yā Jesús ní s'nee'nga'á yā 'iī'yān.

S'néé'nga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ 'Áámá sa'n'ā ye'n'e yá'n'āa Cirene chí nguuví sa Simón, chí chiidá Alejandro ndúúcū Rufo, ndáa sa chen'e sa cuēti. Taachí cho'o sa cyúúní mii'n, soldados a fuerza di'cuíitu yā sa'n'ā chí candē sa cruz ye'n'e Jesús mii'n.

²² Ní candē yā Jesús 'áámá lado ye'n'e yáān Jerusalén na lugar chí nguuví Gólgota chí nen'e caa'n'ma'nduudu ye'n'e yú, Lugar ní 'iini Nga'ai Tíīn. ²³ Ní ca'á yā chí chí'i Jesús vino chí stan'a yā ndúúcū yaātā yaāa chí nguuví mirra, naati Jesús nguéé chí'i yā. ²⁴ Tuu'mi ní chí'nee'nga'á yā Jesús. Ní soldados ní tun'dáa yā suertes ye'n'é yā ndúúcū na catecai Jesús mii'n, ní n'diichí yā chēē chí candē 'aama 'aama yā.

²⁵ N'gēcú nuu' ye'n'e ngēetiyaan mii'n taachí s'nee'nga'á yā 'iī'yān. ²⁶ Ní s'néen yā 'áámá letrero na tíīn cruz ye'n'e Jesús mii'n. Ní letra chí cánéé nguū' na tabla mii'n ní nga'n'ā ye'n'e nuū'ndī ye'n'e yā. Ní cánéé nguū' chuū: Rey ye'n'e 'iī'yān ye'n'e ndaata Israel. ²⁷ Dáámá ndúúcū Jesús s'nee'nga'á yā 'uūvī sán'ā chí duucu. 'Áámá ní lado tá cuaacú yā táámá ní lado ta 'cueé yā. ²⁸ 'Tíicā ní chí cuaacu

naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā: Chídídúúché yā ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

²⁹ 'Iⁿ'yāⁿ chí ngo'ó yā nanááⁿ cruz miiⁿ cunncā ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē Jesús. Idi'núⁿ'u yā tiⁿ yā ní cunncā n'dai cheendi yā ní ngaⁿ'a yā: Díí chí ndiituūⁿ'ví di yaācū ní nadacueéⁿ di chεεti 'iⁿū nguuvi, ³⁰ nadanguáⁿ'āi maāⁿ di. Dii ní nch'eeⁿ di na cruz.

³¹ 'Tiicá ntúūⁿ chiiduú n'gεεε ndúúcu maestros yeⁿ'e ley duuchinéⁿ yā Jesús. Ní ngaⁿ'a yā nguaaⁿ maāⁿ yā: 'Iⁿ'yāⁿ miiⁿ nadinguáⁿ'ai yā táámá 'iⁿ'yāⁿ naati maaⁿ ní nguée ngí nadinguáⁿ'ai yā maāⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ. ³² Ndúúti chí 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ chí Cristo miiⁿ snaaⁿ yú 'iⁿ'yāⁿ nch'éeⁿ yā na cruz maaⁿ. Tuuⁿmi ní cu'téenu yú. Ní ndíí 'iⁿ'yāⁿ chí ca'neeⁿnga'á yā daama ndúúcu Jesús miiⁿ ní cunncā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e yā.

Jesús ch'i yā

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Taachí chii maⁿ'a nguuvi miiⁿ chí maáiⁿ núúⁿmaⁿ íⁿ'yeeⁿdī ndii ná n'gεεcu 'íⁿú chíⁿū.

³⁴ 'Āā tááanduū n'gεεcu 'iⁿu Jesús miiⁿ ní 'cai yiicú yā: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu yeⁿ'ē yú: N'díí Ndyuūs yeⁿ'é, n'díí Ndyuūs yeⁿ'é, ¿de'ε cuuvi chí s'neé nī maaⁿ 'úú dámaáⁿ?)

³⁵ N'dúúⁿ'ví 'iⁿ'yāⁿ chí snee yā miiⁿ ní ch'iindiveéⁿ yā ní caⁿ'a yā: 'Caandiveéⁿ nī, n'gaí yā yeⁿ'e profeta Elías miiⁿ.

³⁶ Ní ndaā 'áámá soldado ngeenu yā ní taachi chíitu 'áámá esponja yeⁿ'e vinagre s'neéⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá ndúú ní ca'a yā chí chí'i

Jesús. Ní caⁿ'a yā: 'Āā canee rá yā. N'diichi yú nduuti chi 'áá chiī profeta Elías miiⁿ ní nádich'eēⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ.

³⁷ Tuu'mi ní Jesús 'cai yiicú yā ní ch'iī. ³⁸ Ní cortinas yeⁿ'e yaācū templo chiī 'uuvi taāⁿ, steēⁿ naavtáⁿ'ā ndíí cuááⁿ 'niīⁿnúⁿ ndíí cuááⁿ ndiiyā. ³⁹ Ní 'áámá saⁿ'ā romano chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e cien soldados chééndii sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. Taachí n'diīchī sa ní ch'iīndiveēⁿ sa taacá 'cai Jesús ní taacá ch'iī yā, soldado miiⁿ ní caⁿ'a sa: Cuaacu níⁿnyúⁿ chí sáⁿ'a 'cūū ní Dáíyá Dendyuūs saⁿ'ā.

⁴⁰ Snée ntūūⁿ n'duuvi n'daataá n'giinu yaⁿ'ai tá. Ní ndúúcū n'daata s'eéⁿ miiⁿ canee ta María yeⁿ'e yāāⁿ Magdala, ndúúcū tá María chí chεεcuú José ndúúcū Jacobo chí nguuvi Menor, ndúúcū n'daataá chí nguuvi Salomé. ⁴¹ N'daata s'eéⁿ ní can'dáa yā Jesús miiⁿ ní dichíⁿ'vε yā Jesús taachi cachiicá yā yáⁿ'āa Galilea. Ní neené 'yaaⁿ ca n'daataá snée yā miiⁿ, n'daataá chí ngaⁿ'a yā daama ndúúcū Jesús miiⁿ na yāāⁿ Jerusalén.

Ch'iichí yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Taachí chiinū nguuvi miiⁿ chí viernes chí ch'iīndiyaáⁿ yā cáávā 'viicu pascua miiⁿ nguuvi chí cuuvi dεεε nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ⁴³ ndaā José yeⁿ'e yāāⁿ Arimatea. Saⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'a ch'εεε yeⁿ'e Junta Ch'εεε yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní cunee ngiinu sa nguuvi chí Ndyuūs ndaa yā ni ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Ní ndúúcū valor ndaā sa nanááⁿ gobernador Pilato miiⁿ. Ní caⁿ'a sa Pilato miiⁿ chí nca'a yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁴⁴ Pilato miiⁿ ní cueⁿ'e yiinú yā chí 'āā ch'iī Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā

sa'n'ā chi nga'n'a ntii'nyu'n ye'n'e soldados chi cuchii sa nanáa'n yā. Taachí ndaa sa ní 'iicu tiinguunee'n yā sa'n'ā: ¿'Áá cuaacu chi ch'i'i Jesús? ⁴⁵ Taachí soldado centurión mii'n nga'n'a sa chi cuaacu, tuu'mi ní Pilato mii'n ca'a yā orden chi ca'a sa cuerpo ye'n'e Jesús mii'n José mii'n. ⁴⁶ Cuayiivi ní José cái sa 'áámá sábana chi fina ní nadichee'n sa cuerpo mii'n ní sta'a sa ní ch'ε̄cū sa cuerpo mii'n ná sábana mii'n. Ch'iinu maa'n ní s'nuū'n sa chēeti 'áámá yáinyā'n ní níí'nuú'n canee 'áámá tuūu ch'ε̄tē. Ní s'nuú'n yā tuūu ch'ε̄tē cheendi yáinyā'n mii'n. ⁴⁷ Tá María Magdalena ndúúcū María chi chēecuú José cuen'é yā ní n'diichí yā naachí ch'ε̄chi Jesús mii'n.

16

Jesús nduuchi yā ye'n'ē nguaa'n tinán'ā
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Taachi chó'ōo sábado, nguuví chi ntaavi'tuunúú'n yā, María ye'n'e yāā'n Magdala, ndúúcū María chí chēecuú Jacobo, ndúúcū n'daata chi Salomé cai yā perfumes chi cueendái yā vmnáá'n ye'n'ē cuerpo ye'n'ē Jesús mii'n ní cuen'e yā. ² Neené tyaa'n ye'n'ē nguuví vmnáá'n vmnaa'n ye'n'ē ndε̄tē chi domingo taachí can'dáá 'yán'ā n'daata s'ee'n ndaa yā na yáinyā'n mii'n. ³ Ní ngā'n'a yā nguáá'n maán yā: ¿Du'ū ndivíi tuūu ye'n'ē yú taachí ndaa yú cheendi yáinyā'n?

⁴ Taachí ndaa yā, tuu'mi ní n'diichí yā chi tuūu ch'ε̄tē n'dai mii'n 'āā ntéé canéé na lugar ye'n'ē. ⁵ Ní taachí ndaa yā chēeti yáinyā'n, mii'n n'diichí yā 'áámá sa'n'ā 'díi'n vε̄ sa lado tá cuaācú ní canúú'n sá catecai ch'éenūu sa ní cuéē. Ní n'daata s'ee'n dii'yá

yā chiī. ⁶ Sá'n'ā miiⁿ ní ca'n'ā sa: Nguéé dii'yá nī cuuvi. Ndís'tiī ní in'nuún nī cuerpo ye'n'e Jesús ye'n'e yáān Nazaret, 'ii'n'yān chí ii'n'yān s'een ca'néé'nga'a yā. Nááti 'ii'n'yān miiⁿ ní 'āā ndúúchí yā ye'n'e nguaaⁿ tinán'ā ní nguéé yā 'muuⁿ. Cuin'diichí nī naachí canuún yā. ⁷ Ndís'tiī cuina'n'á nī ní cuuvi nī discípulos ye'n'e yā, ndúúcū Pedro, chí Jesús miiⁿ ní ca'n'á yā vmnáán ndís'tiī na yá'n'āa Galilea. Míín snaán nī 'ii'n'yān tan'dúúcā chí Jesús ca'n'a yā chiī yā ndís'tiī ndúúcū tanán'ā 'ii'n'yān.

⁸ N'daata s'een ní cuna'n'á yā ngeenu yā ye'n'e na yáinyān, ti neené cue'n'e yiínú yā ní yiinduuví yā. Nguéé de'ē vεε ca'n'á yā chiī yā mar 'áámá 'ii'n'yān, ti 'va'á yā.

*Jesús che'enaán yā ye'n'e ta María Magdalena
(Jn. 20.11-18)*

⁹ Taachí Jesús nduuchi yā chideενε nguuví domingo chí nguuví vmnáán vmnaaⁿ ye'n'e ndεētē miiⁿ, vmnáán vmnaaⁿ che'enaán yā nanáán María Magdalena, n'daataá chí nn'divií yā ndεēchē espíritus ye'n'e yáánn'guiinūuⁿ ye'n'e ta. ¹⁰ Tán'ā miiⁿ ní ca'n'a tá ní chiī tá 'ii'n'yān chí chiicá yā ndúúcū Jesús miiⁿ. Ní ngεεcú 'ii'n'yān s'een chí neené ndaachií yiínu yā. ¹¹ Ní taachí 'ii'n'yān s'een ch'iindiveéⁿ yā chí Jesús miiⁿ nduuchi yā ye'n'e nguaaⁿ tinán'ā ní chí tán'ā miiⁿ n'diichi tá Jesús, nguéé s'teenú yā.

*Jesús che'enaán yā ye'n'e 'uūvī discípulos yē'n'e yā
(Lc. 24.13-35)*

¹² Cho'ōo chúū, ní Jesús che'enaán yā ye'n'e 'uuví 'ii'n'yān chí cue'n'é yā na yúúní. Ní Jesús diín yā tan'dúúcā chí nguεε déenu yā ye'n'e chí chó'ōo. ¹³ Ní

cuayiiivi 'ii'n'yān s'eeⁿ ní cúnaⁿ'á yā ní caⁿ'a yā chii yā tanáⁿ'ā discípu^los. 'Tiicá ntúūⁿ discípu^los ní nguée^e s'teenú yā.

*Jesús idichó'o yā 'ii'n'yān apóstoles yēⁿ'e yā
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

¹⁴ Chiī ch'íinū nguuvi domingo miiⁿ, ní Jesús che'enaáⁿ yā yēⁿ'ē ndu'ū ndiicháámá discípu^los yēⁿ'e yā, taachi 'ii'n'yān s'eeⁿ vēēté yā na mesa. Ní Jesús tuūvi iinú yā ndúúcu yā ti discípu^los nguée^e s'teenú yā ní chēēchi staava yēⁿ'é yā ti discípu^los nguée^e s'teenú yā 'ii'n'yān chi ngaⁿ'a yā chí n'diichí yā Jesús chí 'āā nduuchí yā yēⁿ'ē nguaaⁿ tínáⁿ'ā. ¹⁵ Ní caⁿ'a yā chii yā discípu^los: Cuén'e nī núúⁿmáⁿ nación yēⁿ'e íⁿ'yēēⁿdī ní caaⁿ'máⁿ nī ndúúⁿdú cuaacu yēⁿ'ē chí nanguáⁿ'ai yā nanááⁿ nducyaaca 'ii'n'yān. ¹⁶ 'Ii'n'yān chí i'teenú yā ní ngēēdínuúⁿniⁿ yā, ní nanguaⁿ'ai yā yēⁿ'e nuuⁿndi yēⁿ'e yā. Naati 'ii'n'yān chí nguée^e i'téēnu yā cuuví yā condenado. ¹⁷ Níícú señales yēⁿ'e poder miiⁿ canéē ndúúⁿcū 'ii'n'yān chí i'téēnu yā 'úú. Ndúúⁿcū chí duūchí tun'daá yā espíritus yēⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ yēⁿ'e 'ii'n'yān ní cuuví caⁿ'á yā táámá davaacu chí ngai. ¹⁸ Ní nduuti chí cuta'á yā ndúúⁿcū ta'a yā 'áámá cúú ní nguée^e de'ē daño diiⁿ tī ndúúⁿcū yā. Ní nduuti chí cu'ú yā de'ē chí veneno miiⁿ nguée^e diiⁿ daño 'ii'n'yān. Ní cun'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yēⁿ'ē 'ii'n'yān chí ngítā ní 'ii'n'yān s'eeⁿ ní nduūvā yēⁿ'e yā.

*Jesús cundáa yā va'ai chēēti nguuvi
(Lc. 24.50-53)*

¹⁹ Ch'íinú caⁿ'a Señor Jesús ndúúⁿdú 'cūū ndúúⁿcū discípu^los yēⁿ'e yā ní cundáa yā na va'ai chēēti ngu-
uvi. Ní ch'íindí yā lado yēⁿ'e honor yēⁿ'é Ndyuūs.

²⁰ Discípulos ní cuenⁿe yā, ní caⁿ'a yā nduudu
cuaacu yeⁿ'ē chí nanguaⁿ'ai yā ndu'ū cuaaⁿ. Maaⁿ
Señor Jesucristo ngiinnee yā discípulos 'íícú canee
n'daācā ndúúdú yeⁿ'e yā cáávā señales ndúúcū
vaadī n'giinu chi dííⁿ yā. 'Tíícā chíī.

**Nduudu n'dai ye^{n'}e Ndyuūs ye^{n'}e cuicateco
ye^{n'}e Tepeuxila
New Testament in Cuicatec, Tepeuxila
(MX:cux:Cuicatec, Tepeuxila)**

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cuicatec, Tepeuxila

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cuicateco, Tepeuxila [cux], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cuicatec, Tepeuxila

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

28b090dc-326e-56c7-994e-5d3354d1d54f